

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка**

Кафедра дошкільної педагогіки і психології

Магістерська робота

**РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ**

Виконала: Піскун Дарина Сергіївна

Магістрантка спеціальності

012 Дошкільна освіта

ОПП Дошкільна освіта

Допущено до захисту

« » _____ 2023 р.

Наукові керівники:

канд. пед. наук, ст. викл. Заїка О.Я.,

д-р філософії, ст. викл. Аторіна В.М.

Завідувач кафедри

_____ Л.П. Загородня

Дата захисту: « » _____ 2023 р.

Оцінка _____

Підпис членів ЕК:

Глухів – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ.....	8
1.1. Розвиток художньо-творчих здібностей як психолого-педагогічна проблема.....	8
1.2. Особливості розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників.....	16
1.3. Народні промисли як засіб розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників.....	24
Висновки до першого розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ.....	32
2.1. Дослідження рівнів розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників.....	32
2.2. Дослідно-експериментальна робота щодо впровадження в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів.....	40
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	48
Висновки до другого розділу.....	54
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	56
РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИХОВАТЕЛЯМ ЩОДО РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	61
РЕКОМЕНДАЦІЇ БАТЬКАМ ЩОДО РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Темпи та тенденції розвитку сучасного суспільства обумовлюють важливість виховання освіченої, креативної та творчої особистості з високим рівнем культури та духовності. Відтак особливої важливості набуває виховання у підростаючого покоління спроможності та вміння створювати нове та перспективне, швидко приймати нестандартні рішення, творчо мислити та стрімко реагувати на зміни оточуючого середовища.

Важливість всебічного розвитку художньо-творчих здібностей дітей, можливості постійного вдосконалення є основою формування їх творчого потенціалу. Крім того, ідеї розвитку творчої особистості знаходять відображення в основних нормативних документах в галузі освіти, зокрема в Законах України «Про освіту» [28], «Про дошкільну освіту» [29], Базовому компоненті дошкільної освіти [5], наказах та листах-рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання й навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення всебічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до індивідуальних, вікових особливостей, задатків та здібностей, потреб тощо.

Програми розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку націлюють практиків на формування творчої особистості, здатної швидко реагувати та продукувати нові ідеї, своєчасну підтримку досягнень дитини, розвиток у неї таких особистісних якостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість [22, 47].

Відтак проблема розвитку художньо-творчих здібностей особистості є досить актуальною, та має бути в пріоритеті ще з дошкільного віку.

Аналіз значної кількості наукових досліджень дає підстави констатувати, що проблема розвитку художньо-творчих здібностей була і залишається предметом дослідження багатьох учених, зокрема: основна сутнісна характеристика творчості визначена у роботах О. Леонтьєва, О. Пономарьова,

С. Рубінштейна, Б. Теплова та інших; психолого-педагогічні положення про сутність дитячої творчості як необхідної умови розвитку особистості розкрито у роботах Л. Виготського, Н. Ветлугіної, В. Давидова, Т. Комарової, Н. Палагіна, Н. Сакуліної. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з питання розвитку художньо-творчих здібностей дитини виявив, що означене питання розкрито в дослідженнях В. Андрєєва, Д. Богоявленської, Р. Грановської, Н. Кичука, Н. Кузьміної та інших.

Соціальна значущість проблеми, об'єктивна потреба практиків закладів дошкільної освіти у визначенні та реалізації педагогічної стратегії розвитку художньо-творчих здібностей дітей дошкільного зумовили необхідність більш детального вивчення означеної проблеми з метою забезпечення реалізації унікальної самобутності дитини.

Аналіз наукових здобутків В. Давидова, О. Запорожця, О. Леонтєва, В. Мухіної доводить, що у дітей до 6-7 років закладається фундамент особистості, формується творча уява, первинна система моральних цінностей. Саме тому розвиток художньо-творчих здібностей виступає ключовим завданням виховання та навчання дошкільників. А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Ладивір, Т. Піроженко, З. Плохій, Т. Поніманська та інші в своїх дослідженнях зазначають, що реалізація дошкільниками творчої спрямованості потребує соціокультурного середовища, урахування індивідуального досвіду, надання права вибору.

Як зазначалося вище, Базовий компонент дошкільної освіти вагомого значення надає саме розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників. Показник художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку визначається рівнем розвитку естетичного сприймання об'єктів та явищ, умінням працювати з різними матеріалами, використовувати різні техніки, добирати відповідні засоби реалізації задуму, виявляти творчу уяву, естетичну чутливість, емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього [12]. А важливим результатом оволодіння дитиною мистецькою діяльністю є усвідомлення себе

активним суб'єктом художньої творчості, сформоване емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного світу, зокрема до народних промислів.

Вивчення народних помислів, як одного із засобів розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників, є вкрай важливим як для національно-патріотичного та естетичного виховання особистості, так і для формування творчої, активної, самостійної, особистості.

Дослідники Л. Артемова, О. Батухтіна, Н. Ветлугіна, А. Грабовська, Г. Григор'єва, Е. Горунович, Т. Доронова, Т. Комарова, Л. Сірченко, Г. Сухорукова, А. Усова, Є. Фльоріна, Н. Халезова, Т. Шпікалова та інші, вважають декоративну діяльність за мотивами художніх промислів найбільш ефективним засобом формування художньо-творчих здібностей дошкільників. На їх думку, заняття з використанням елементів народних промислів є одним з основних способів пізнання дитиною як оточуючого середовища, так і культури рідного народу, а також сприяють розвитку естетичного сприйняття, формуванню позитивних емоцій, формує творчу уяву, фантазію розвивають художньо-творчі здібності.

Наукові напрацювання О. Авдєєва, М. Бартрама, О. Бакушинського, М. Бахтіна, П. Богатирьова, Ю. Лотмана, О. Найдена, Т. Перевезенцева та інших доводять, що вироби народних промислів – це пам'ять народу про своє історичне минуле.

А. Богуш, Н. Буркун, Г. Григоренко, Г. Довженюк, Г. Кільова, Т. Коваленко, Н. Курочка, Н. Лисенко, Т. Поніманська, Н. Омеляненко, О. Стаєнна, А. Шапран та інші педагоги-практики наголошують на важливості залучення дошкільників до вивчення та освоєння технік народних промислів на заняттях з художньої праці, аргументуючи це позитивним впливом на особистість дитини, її розвиток, формування національної приналежності.

Проте, пошук можливих шляхів вирішення методичного аспекту проблеми розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобами народних промислів, висока актуальність та недостатня розробленість даної проблеми зумовлює необхідність проведення нашого дослідження.

З огляду на це, темою магістерського дослідження було обрано тему **«Розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобами народних промислів».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів.

Об'єкт дослідження – процес розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників.

Предмет дослідження – система роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів.

Гіпотезою дослідження є припущення, що розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів буде більш ефективним за умови спеціально організованої системи роботи, яка передбачатиме заняття з художньої праці, організацію куточка народознавства та української світлиці із використанням наочних зразків, дидактичні ігри народознавчої тематики.

Завдання дослідження:

1) здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з означеної проблеми;

2) вивчити особливості художньо-творчих здібностей старших дошкільників;

3) розкрити особливості впливу народних промислів на розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників;

4) визначити і обґрунтувати рівні розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників;

5) розробити та перевірити ефективність системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників.

Наукова новизна результатів дослідження: теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено вплив системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів.

Теоретичне значення дослідження: структуровано наукові погляди на розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників, уточнено поняття «художньо-творчі здібності дітей».

Практичне значення дослідження полягає у виборі методів діагностування рівнів розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників; у розробленні та впровадженні у заклад дошкільної освіти системи роботи, яка передбачає заняття з художньої праці, організацію куточка народознавства та української світлиці із використанням наочних зразків, дидактичні ігри народознавчої тематики.

Для вирішення поставлених завдань і перевірки гіпотези нами використано комплекс наукових **методів дослідження:**

- **теоретичні:** аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення даних психолого-педагогічної, філософської літератури з проблеми дослідження, вивчення документації закладів дошкільної освіти, вивчення та узагальнення досвіду роботи педагогів закладів дошкільної освіти, які дали змогу сформулювати власний погляд на проблему дослідження та виявити наукові засади розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів.

- **емпіричні:** бесіди, анкетування, спостереження, аналіз та узагальнення, що сприяли вивченню реального стану проблеми у сучасній дошкільній освіті; педагогічний експеримент. обробка даних дослідження.

- **статистичні:** якісна і кількісна обробка даних дослідження.

База дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Батуринського дошкільного навчального закладу «Віночок» (ясла-садок) Батуринської міської ради Бахмацького району Чернігівської області. Дослідженням було охоплено 30 дітей старшого дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження представлено у виступах на науково-практичних конференціях, а саме:

У Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього

простору» (м. Глухів, 15-16 березня 2023 року), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасний освітній процес: сутність та інноваційний потенціал» (м. Одеса, 22-23 травня 2023 року), Всеукраїнській онлайн-конференції з міжнародною участю «Стратегія та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації» (м. Чернігів, 30 травня 2023 року).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в публікаціях «Розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів» (тези), «Розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів» (стаття).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ

1.1. Розвиток художньо-творчих здібностей як психолого-педагогічна проблема

Творчість є діяльністю, в результаті якої створюються нові матеріальні та духовні цінності. Вона передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною і оригінальністю, унікальністю.

Вітчизняні та зарубіжні педагоги та психологи здавна цікавилися проблемою розвитку художньо-творчих здібностей дитини дошкільного віку. Питанню розвитку художньо-творчих здібностей дитини приділено багато уваги й у державних нормативних документах у галузі дошкільної освіти.

Для багатьох дослідників розвитку творчості та художньо-творчих здібностей дітей визначальним є дослідження є дослідження багатьох зарубіжних вчених, одним з яких є Ж. Пуанкаре. Він є першим дослідником, що здійснив аналіз умов та механізму процесу творчості. Його ідеї підтримав й в подальшому розвивав Ж. Адамар, визнавши творчий процес поетапним. На його думку, творчий процес складається з чотирьох основних етапів підготовки: інкубації, інсайту, наступної свідомої роботи для упорядкування одержаних результатів і встановлення логічного ланцюжка, який привів до відкриття [19].

Дослідники Д. Дьюї, В. Ловенфельд розглядали дитячу творчість як одну з форм образотворчого мистецтва, заклавши фундамент сучасного мислення у сфері дитячого образотворчого мистецтва. На думку Д. Дьюї образотворча діяльність має звільнити творчу енергію дітей, перетворивши їх в активних учасників творчого процесу [24].

Значну роль у вивченні питання розвитку творчості та художньо-творчих здібностей дітей мали ідеї В. Ловенфельда. Він спростив ідею типовості та

передбачуваності успішного розвитку дитячого образотворчого мистецтва, що зіграло значну роль у звільненні дітей від невинуватих очікувань дорослих. Дослідник вважав дитячу творчість не лише певним процесом діяльності, а й засобом досягнення мети, що, полягала у розвитку особистості. Він надавав заняттям із образотворчого мистецтва вагомому значення та підкреслював що дитяча художня творчість є «терапевтичним викладанням образотворчого мистецтва» [36].

Також ряд зарубіжних вчених, серед яких Ф. Баррон, Дж. Гілфорд, Д. Заррінгтон, Ф. Торренс та інші розглядали художньо-творчі здібності особистості в аспекті когнітивного розвитку та передбачали можливість їх вимірювання [64].

Проблемі творчих здібностей приділяли увагу й видатні вітчизняні психологи, серед яких Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонт'єв, В. Мясищев, С. Рубінштейн, Б. Теплов та інші. Л. Венгер, Л. Виготський, Д. Ельконін, Б. Теплов основою художньо-творчих здібностей вважали загальні здібності [58].

Б. Ананьєв вважав, що здатність до творчості утворюється внаслідок розвитку вищих функцій, у результаті чого можливе творче застосування накопичених знань [8].

В свою чергу Н. Лейтес зазначає, що здібності – це властивості особистості, від яких залежить можливість здійснення і ступінь успішності діяльності, тому чим різноманітніше і змістовніше буде діяльність дитини, тим повніше та яскравіше будуть розвиватися її художньо-творчі здібності. [67].

Б. Теплов вважав, що здібності є індивідуально-психологічними особливостями особистості, що відрізняють одну людини від іншої і мають відношення до успішності виконання будь-якої діяльності або діяльностей [58].

Я. Пономар'єв поділяв поняття творчості в широкому і вузькому сенсі, іменуючи широкий зміст «прямим», а вузький – «загальноприйнятим». Творчість, на його думку, у прямому сенсі є творенням нового. У загальноприйнятому сенсі, Я. Пономар'єв вважав творчість умовним терміном

для позначення психічного акту, що виражається через відтворення або комбінацію даних нашої свідомості у відносно нову формуою художньої та практичної діяльності [81].

С. Рубінштейн вважав, що здібності не можна розглядати поза особистістю. Під здібностями він розумів таку частину структури особистості, яка, актуалізуючи в конкретному виді діяльності, визначає якість останньої [73].

Здібності мають свої зміст і структуру, визначити які вкрай важливо, вважав А. Венгер. В іншому випадку невідомо, що треба формувати [65].

Отже, при визначенні змісту здібностей на перший план виступає питання про їх співвідношення зі знаннями, вміннями, навичками. У цьому питанні немає єдиної думки:

–за Б. Тепловим здібності не зводяться до навичок, умінь, а можуть пояснювати легкість і швидкість їх придбання;

–за С. Рубінштейном знання, уміння і навички розглядаються як один з компонентів здатності, але не головний. Ядром є якість процесів, які регулюють сукупність застосування знань, умінь, навичок;

–за Я. Помарьовим одним з компонентів здібностей є особлива умілість руки як результат вдосконалення, збагачення умінь і навичок.

Розглядаючи глибше проблему художньо-творчих здібностей та проаналізувавши матеріали з означеної проблеми, В. Кудрявцев і В. Синельников визначили універсальні творчі здібності: реалізм уяви, надситуаційність, експериментування і уміння бачити ціле раніше часток [39]. В. Кудрявцев відзначав, що розвиток художньо-творчих здібностей можливий лише в процесі засвоєння знань, умінь і навичок [42]. Це зауваження є суттєвим, оскільки нерідко в практиці відбувається різке протиставлення здібностей знанням, умінням та навичкам.

Різні трактування поняття художньо-творчих здібностей можна знайти у працях В. Андрєєва, В. Богоявленської, В. Дружиніна, Л. Шелестової та інших. Хоча й існують різні підходи до вирішення проблеми розвитку поняття художньо-творчих здібностей, дослідники не знайшли єдиного підходу до цього

визначення та структури й шляхів формування художньо-творчих здібностей у дітей різного віку.

В. Дружинін, щоб перетворити вже існуючі продукти свідомості для створення нових, спершу необхідно активізувати художньо-творчі здібності особистості. Саме тому, на думку автора, існує тісний зв'язок між розвитком художньо-творчих здібностей і розвитком уяви, фантазії та креативності [26].

На думку В. Андрєєва художньо-творчі здібності – це інтегральні утворення психіки людини, в основі яких лежать різні особистісні особливості й якості, систематизовані по відношенню до різних видів діяльності, які виконує індивідуум і значною мірою обумовлюють його успішність у цій діяльності [6].

Д. Богоявленська під художньо-творчими здібностями вважала ознаку здатності особистості до саморуху, самоперетворення, тому, на її думку, прояви художньо-творчих здібностей мало керуються за допомогою вольових зусиль індивідуума, їх важко активізувати штучно для виконання конкретної діяльності, оскільки необхідною передумовою творчості особистості є виникнення у неї пізнавального інтересу. Авторка зазначала, що те, що прийнято вважати художньо-творчими здібностями, являє собою здатність до здійснення ситуативно нестимульованої діяльності, тобто здатність до пізнавальної самодіяльності [17]. Д. Богоявленська, вважала, що становлення художньо-творчих здібностей зумовлює у старшому дошкільному віці низку таких важливих особистісних якостей та властивостей дитини як «Я-образ», рефлексія, цілеспрямованість і вольові якості [17].

У дослідженнях Л. Шелестової зазначається, що художньо-творчі здібності – це здатність генерувати нові ідеї, висувати гіпотези, фантазувати, бачити суперечності, асоціативно мислити, переносити знання і уміння у нові ситуації [46].

Аналізуючи проблему розвитку художньо-творчих здібностей у віковому аспекті, дослідники В. Дружинін, С. Юркевич вважають найбільш сенситивним для розвитку творчих здібностей дошкільний вік. Так, С. Юркевич вбачає розвиток художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку передумовою

особистісного зростання на подальших вікових етапах. Зазначені автори вважають, що одним із основних завдань для стимуляції художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку є формування дитячого інтересу до різних напрямів продуктивної діяльності, а також в активізація дивергентного мислення, прагнення дитини старшого дошкільного віку знаходити власні оригінальні способи вирішення пізнавальних та творчих задач, а не користуватися традиційними «вже відомими» підходами [76].

Г. Терехова у своїх наукових напрацюваннях підкреслює соціальну обумовленість природи художньо-творчих здібностей у дітей. Вона визначає, що художньо-творчі здібності являють собою комплексне інтегроване утворення психічного розвитку дитини, яке дає можливість створювати нові або перетворювати вже існуючі продукти навчально-виховної діяльності [64].

Г. Терехова та інші науковці-однодумці, трактуючи поняття художньо-творчих здібностей як складного, комплексного психічного новоутворення, яке вимагає розгляду його структури, виділяють загальний і спеціальний компоненти художньо-творчих здібностей і вважають, що їх розвиток підвищує у дітей почуття впевненості, емпатію, бажання пізнавати нове і набувати життєвого досвіду [64].

Таким чином, проблема розвитку художньо-творчих здібностей в аспекті особистісного зростання потребує дослідження чинників та умов розвитку означених здібностей дитини. А відтак, проблема розвитку художньо-творчих здібностей дітей є актуальною і соціально значущою.

Головною характеристикою художньо-творчих здібностей дошкільників є продуктивність, осмисленість та оригінальність. Найважливіша особливість художньо-творчих здібностей – уміння спрямовувати власну діяльність у потрібну сторону, підпорядковувати її певній меті. Для художньо-творчих здібностей також характерною є інтелектуальна діяльність через створення нових образів та розуміння понять.

Важливим аспектом формування художньо-творчих здібностей у дошкільників є їх пізнавальна активність, до якої входять: пізнавальна потреба

дитини-дошкільника, його інтерес до нового об'єкта експериментування; вирішення практичного завдання, що поставлено дорослим. Все це підпорядковує пізнавальну активність творчій меті.

М. Подд'яков у своїх наукових доробках наголошує, що у дошкільників є певні рівні розвитку пізнавальної активності, а саме: інтерес до зовнішніх властивостей предмету; інтерес до функціональних якостей предмету та регуляції пошуку за допомогою дорослого; активність на досягнення бажаного результату [57].

Обґрунтування особливостей творчої активності неможливо без визначення домінант художньо-творчих здібностей. Феномен творчої активності у психолого-педагогічній літературі трактується досить неоднозначно:

- за І. Білою це спрямованість суб'єкта на мотивовану готовність до діяльності [8];
- за О. Борисюк це спрямованість і міра зусиль особистості на рівень інтенсивності включення у творчу діяльність [21];
- за О. Голюк це особистісне утворення, властивість та якість особистості, критерій, показник та передумова розвитку художньо-творчих здібностей [35].

Джерелом творчої активності є різні групи потреб: навчання, діяльність, гра, спілкування, відпочинок, заняття творчістю, потреба в самореалізації. У творчій діяльності виявляються й розкриваються художньо-творчі здібності, що, в свою чергу, потребує нестандартного мислення.

Творчість – це завжди творення, це побудова нового і оригінального, нестандартне бачення у звичайних речах нових можливостей їх функціонування.

Що стосується творчих можливостей дітей, то вони реалізуються в різних видах їх діяльності: грі, навчанні, спілкуванні, трудовій, мовленнєвій, художній діяльності тощо. Більшість авторів, що досліджують творчість, зокрема Дж. Гілфорд та О. Дьяченко, виділяють такі ознаки творчої обдарованості: оригінальність ідеї та продуктів, гнучкість словесного і образного мислення, здатність знаходити ідеї в складних і обмежених ситуаціях [17, 23].

Отже, можна сказати, що творчість є:

- формою переходу від відомого до нового чи невідомого;
- організованою діяльністю дорослого щодо проведення дитиною певної пошукової роботи.

Зрозуміло, що складовими творчої діяльності дошкільників є творча уява, творча активність, фантазія, творче мислення. Але важливу роль відіграють художньо-творчі здібності.

Всі зазначені вище складові творчої діяльності активізуються при вивченні народних художніх промислів. Тож, справедливо вважати, що саме народні промисли є одним із ефективних засобів розвитку художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Як ми знаємо, декоративна діяльність дитини носить пошуковий характер. Цьому сприяє використання різних матеріалів, способів, технік зображувальної діяльності та надає їй творчий інтегрований характер. Оволодіння вміннями та навичками декоративної діяльності відіграє значну роль для розвитку у дитини дошкільного віку почуття кольору, ритму, формує вміння планувати послідовність різних операцій, творчу уяву та фантазію. Залучення дітей до декоративної діяльності сприяє розвитку інтересу до мистецтва, зокрема до народних промислів, формує духовні потреби та впливає на розвиток художньо-творчих здібностей. Творча декоративна діяльність дітей, особливо на перших стадіях її розвитку, передбачає спрямування керівництво дорослими. Творчий процес базується на знаннях, практичних навичках та вміннях, інтересі дітей до того чи іншого виду діяльності.

У ході декоративної творчості діти мають великі можливості комбінувати та поєднувати кольори, елементи декору, виконувати ритмічну послідовність при нанесенні елементів на поверхню виробів, що сприяє створенню нового декору, нових композицій та нових виробів. Відтворення або складання дитиною дошкільного віку свого візерунка має велике значення для розвитку сенсомоторної здатності, формування точності при визначенні величини і просторових співвідношень в малюнку. Безпосередня участь дитини в складанні

елементарних візерунків на площинних фігурах чи силуетах відіграє важливу роль для розвитку у дітей уяви, творчої активності, а відтак і розвиває художньо-творчих здібностей.

Декоративна діяльність значною мірою впливає на розвиток творчої активності особистості дітей та характеризується свободою реалізації задумів через використання різноманітних матеріалів, технік, способів створення на початковому етапі зображень та виробів за зразком, а на наступному етапі – оригінальних виробів, що дає змогу не обмежувати дитину в процесі художньо-творчої активності. Активізуючи творче мислення, декоративна діяльність створює можливості для розширення уявлень дитини про навколишній світ, чим збагачує її життєвий досвід.

У процесі декоративної діяльності дитина дошкільного віку відчуває позитивні емоції. Для неї важливий не тільки результат діяльності, але і сам процес. Але зменшувати роль результату діяльності не слід ніколи, адже це самостійно досягнута ціль, яка є втіленням зусиль та ідей дитини.

Вплив декоративного мистецтва збагачує уяву дітей, підтримує інтерес до національної історії та культури. Пізнаючи красу народної творчості, дитина відчуває позитивні емоції, на основі яких виникають більш глибокі почуття, такі як радість, захоплення, формуються образні уявлення, мислення, творча уява та фантазія, розвиваються художньо-творчі здібності. У свою чергу все це викликає у дітей прагнення передати естетику предметів у власній творчо-продуктивній діяльності.

Отже, щоб розвинути творчу уяву у дітей дошкільного віку, необхідно проводити постійний та системний розвиток художньо-творчих здібностей, виховувати любов та інтерес до всіх видів декоративної діяльності. Неодмінно потрібна певна система роботи при вивченні декоративного мистецтва, зокрема народних промислів. Навчання має бути доступним і цікавим для дитини. Все це сприяє формуванню творчої уяви, накопиченню вражень, включення в активну пізнавальну та творчу діяльність. Як результат ми матимемо позитивний вплив на розвиток художньо-творчих здібностей через творчу діяльність, яку

визначаємо як процес і результат накопичення дитиною нових образів, уявлень, передбачень, припущень, включених в активну пізнавальну діяльність де створюються оригінальні продукти.

Завдяки розвитку художньо-творчих здібностей діти знаходять шляхи вирішення проблемних завдань та ситуацій. А ефективним засобом для розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників вважаємо декоративну діяльність, яка сприяє активному засвоєнню художнього досвіду та самостійному застосуванню його у творчих ситуаціях. При цьому пріоритетним визнаєм декоративну діяльність, яка передбачає ознайомлення, вивчення та створення об'єктів народних промислів.

1.2. Особливості розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників

Великий тлумачний психологічний словник визначенням творчість, як діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей, яка передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною і оригінальністю, унікальністю.

Творчість є процесом створення суб'єктивно нового, заснованого на здатності породжувати оригінальні ідеї, використовуючи нестандартні способи діяльності.

Продукти творчості можуть виступати не лише матеріальні продукти (будівлі, машини тощо), але й нові думки, ідеї, рішення, які можуть не відразу набути матеріального втілення, тобто творчість – це створення нового продукту у різних планах і масштабах [21].

Характеризуючи сутність творчості важливо враховувати різноманітні чинники, ознаки, що є властивими виключно процесу творення. В психолого-педагогічній діяльності особливо цінним є сам процес творчої роботи, вивчення

процесу підготовки до творчості, виявлення форм, методів і засобів розвитку творчості.

Досліджуючи творчість, науковці виокремили, що цей процес передбачає включення розумової активності, вольових, емоційних рис характеру та високу працездатність.

Розкриваючи сутність творчості з позицій психології, В. Моляко розуміє під творчістю «процес створення чогось нового для даного суб'єкта», тому творчість у тій чи іншій формі доступна кожному та реалізується через здібності людини до певних видів діяльності [51].

Здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які є умовами успішного здійснення даної діяльності і динаміки оволодіння знаннями, вміннями та навичками [14, 62].

С. Рубінштейн під здібностями розумів складне системне утворення з низкою даних, без яких людина була б не здатна до конкретної діяльності і властивостей, які виробляються лише під час організованої діяльності [25].

Б. Теплов, досліджуючи проблему здібностей виокремив три емпіричні ознаки здібностей, які є основою визначень, та найчастіше використовуються спеціалістами:

1) здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої;

2) здібності – це лише ті особливості, які мають відношення до успішності виконуваної діяльності;

3) здібності не зводяться до знань, умінь і навичок, хоча обумовлюють легкість та швидкість набуття цих знань і навичок [33].

В. Андрєєв, А. Богоявленська, В. Дружинін, В. Моляко та інші вважали, що прояв і становлення творчих здібностей тісно пов'язаний із розвитком інших ознак особистості, серед яких науковці виділяють: незалежність суджень, оригінальність, розумову відкритість, чутливість до нового та незвичного, ініціативність, високу пошукову мотивацію, схильність до самоактуалізації.

У цьому контексті художньо-творчі здібності розглядаються як постійна, а головне впевнена готовність особистості до самостійної пошукової діяльності, прийняття самостійних рішень у невизначених чи складних ситуаціях, позитивна пізнавальна активність [45].

Видатні науковці-психологи Л. Виготський, Л. Венгер, Б. Теплов, Д. Ельконін та інші у своїх дослідженнях писали, що розвиток художньо-творчих здібностей сприяє розвитку особистості дитини у цілому, підкреслюючи, що їх основою є загальні здібності. Вони зазначали, що якщо дитина вміє аналізувати, порівнювати, спостерігати, розмірковувати, узагальнювати, то у неї, як правило, виявляється високий рівень інтелекту і така дитина може бути обдарованою й в інших сферах, де її буде відрізняти висока здатність до створення нових ідей [49].

Аналізуючи роботи вітчизняних і зарубіжних психологів, які розкривають властивості та якості творчої особистості, І. Тітов виділив загальні критерії художньо-творчих здібностей: готовність до імпровізації, виправдану експресивність, новизну, оригінальність, легкість асоціювання, незалежність думок і оцінок, особливу чутливість. При цьому критеріями творчого мислення є швидкість, оригінальність, гнучкість, усвідомленість, фантастичність, прагнення до інтелектуальної новизни тощо [52].

На думку Н. Черепківської, творчі потенціали закладені та існують в кожній людині та за сприятливих умов кожна дитина може проявити себе. На її думку розвитку художньо-творчих здібностей дитини сприяє наявність генетичної основи й умов соціально-педагогічного характеру [63].

Проаналізувавши різні точки зору з питання про складові художньо-творчих здібностей можна зробити висновок, що, незважаючи на відмінність підходів до їх визначення, дослідники однак одноставно виділяють творчу уяву і якість творчого мислення як обов'язкові компоненти художньо-творчих здібностей. Виходячи з цього, основними напрямками розвитку художньо-творчих здібностей дітей є розвиток якостей мислення, які формують креативність та розвиток уяви.

Художньо-творчі здібності не тільки виявляються у діяльності, але й формуються у ній [72].

О. Лук, аналізуючи біографічні довідки видатних учених, винахідників, художників і музикантів, виділяє наступні творчі здібності: здатність бачити проблему там, де її не бачать інші; згортати розумові операції, замінюючи декілька понять одним; застосувати навички, придбані при вирішенні однієї задачі до вирішення інших; сприймати дійсність цілком, не дроблячи її на частини; легко асоціювати віддалені поняття; вибирати одну з альтернатив вирішення проблеми до її перевірки; включати знову сприйняті відомості у вже наявні системи знань; бачити речі такими, якими вони є; здатність пам'яті видавати потрібну інформацію у потрібну хвилину; доопрацювання деталей, до вдосконалення первинного задуму; гнучкість мислення; легкість генерування ідей; творча уява [55].

Виходячи з вищезазначеного, ми можемо констатувати, що художньо-творчі здібності як здатність до оригінального вирішення проблеми є передумовою досягнення творчих результатів. Відповідно до положень про розвиток здібностей у діяльності та творчий характер діяльності, розвиток художньо-творчих здібностей у дошкільному віці відбувається через включення дитини в різні види діяльності.

У дітей старшого дошкільного віку початковий творчий задум з'являється безпосередньо у процесі діяльності під впливом різноманітних асоціацій, і з часом цей задум може виникати уже до початку гри, підпорядковуючи собі творчі дії. Творчий задум дітей старшого дошкільного віку часто є нестійким і мінливим, оскільки на нього можуть впливати випадкові враження, почуття та переживання.

З психологічної точки зору старший дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку художньо-творчих здібностей. Адже в цьому віці дитина вперше усвідомлює відношення між ним і навколишніми, починає розбиратися в громадських мотивах поведінки, моральних оцінках, значущості конфліктних ситуацій, тобто в цьому віці формування особистості набуває свідому фазу.

У старшому дошкільному віці відбувається поділ гри і праці, тобто діяльності, здійснюваної заради задоволення, яке отримує дитина в процесі самої

діяльності та діяльності, спрямованої на досягнення об'єктивно значущого і соціально оцінюваного результату.

Рівень творчості дітей старшого дошкільного віку, як правило, залежить від тих навичок, яких дитина набула в іграх, спілкуванні з оточуючими, продуктивних видах діяльності.

Дитина високої художньо-творчої спрямованості здатна з головою заглибитися в те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в образотворчій діяльності, іграх, використанні різних матеріалів, висловлює багато різних міркувань з приводу конкретної ситуації, здатна по-новому підійти до розв'язання певної проблеми. Творча дитина, як правило, енергійна, дотепна, відрізняється розвиненою пам'яттю і виявляє значну самостійність у думках і поведінці.

Старшій дошкільний вік вважається у віковій психології надзвичайно важливим у плані появи психологічних новоутворень, що дозволяють дитині перейти на новий етап вікового розвитку, тобто стати молодшим школярем, оволодіти новим видом провідної діяльності – навчанням. Пізнавальна діяльність мотивується допитливістю і бажанням спілкуватися з розумними людьми, тому основним завданням є формування пізнавального мотиву засобами діяльності [60, 61, 78].

Відмінна ознака художньо-творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку – суб'єктивна новизна продукту діяльності. За своїм об'єктивним значенням «відкриття» дитини може бути і новим, незвичним, але, в той же час, виконуватися за вказівкою вихователя, за його задумом, з його допомогою, а тому не бути творчістю. І в той же час дитина може запропонувати таке рішення, яке вже відоме, використовувалося на практиці, але додумався він до нього самостійно, не копіюючи відоме. У цьому випадку ми маємо справу з творчим процесом, заснованим на здогаду, інтуїції, самостійному мисленні дитини.

Тут важливий сам психологічний механізм діяльності, в якій формується вміння вирішувати нешаблонні, нестандартні задачі. Успішне формування у старших дошкільників творчого мислення можливе лише на основі врахування

педагогом основних особливостей дитячої творчості та рішення центральних завдань у розвитку творчого мислення.

Головним чинником, що визначає творче мислення дитини, є її досвід: творча діяльність уяви знаходиться в прямій залежності від багатства і різноманітності минулого досвіду дитини. Звідси впливає і перше найважливіше завдання у формуванні творчого мислення старших дошкільників. Для того щоб сформувати у дитини вміння творчо вирішувати поставлені перед ним завдання, необхідно перш за все подбати про розвиток у них широкого кругозору, про створення реальної почуттєвої основи для уяви. Розвиток художньо-творчих здібностей є невіддільним етапом від формування виконавських умінь і навичок. Чим різнобічне і досконаліше вміння і навички дітей, тим багатша їхня фантазія, реальніші їхні задуми, тим більш складні завдання виконують діти [18].

Як відомо, розвиток мислення дитини невіддільний від розвитку її мови [55]. Тому найважливішим завданням в розвитку творчого мислення дітей є навчити їх вмінню словесно описувати все, що відбувається навколо. Засвоєння дітьми необхідного словникового запасу дуже важливо для формування і розвитку в них внутрішнього плану дії. При будь-якому творчому процесі завдання вирішується спочатку в розумі, а потім переноситься в зовнішній план.

Значення уяви в старшому дошкільному віці є вищою і необхідною здатністю дитини. Разом з тим, саме ця здатність потребує особливої турботи в плані розвитку. Якщо в цей період уяву спеціально не розвивати, в подальшому настає швидке зниження активності цієї функції. Разом зі зменшенням здатності дитини фантазувати збіднюється особистість, знижуються можливості творчого мислення, гірше йде процес розвитку художньо-творчих здібностей [9].

Старші дошкільники велику частину своєї активної діяльності здійснюють за допомогою уяви. Їх ігри – плід роботи фантазії, вони з захопленням займаються творчою діяльністю. Психологічною основою останньої є творча уява. Коли в процесі своєї діяльності діти стикаються з необхідністю усвідомити абстрактний матеріал і їм потрібні аналогії, опори при загальному недоліку

життєвого досвіду, на допомогу дитині приходять уява. Таким чином, значення функції уяви в розвитку художньо-творчих здібностей велике.

Діти старшого дошкільного віку дуже люблять займатися художньою діяльністю. Вона дозволяє дитині в найбільш повній вільній формі розкрити свою особистість, свої художньо-творчі здібності. Вся художня діяльність будується на активній уяві, творчому мисленні. Ці функції забезпечують дитині новий, незвичний погляд на світ. Вони сприяють розвитку мислення, пам'яті, збагачують її індивідуальний життєвий досвід

За дослідженнями О. Леонтєва, могутнім двигуном розвитку художньо-творчих здібностей є мотивація. Він зазначає, що процес дитячої творчості можливий лише за умови наявності глибокого інтересу до справи, який здатний активізувати процес творчого мислення [42].

На думку Д. Богоявленської, саме дошкільний вік має величезні можливості для розвитку художньо-творчих здібностей дітей [15].

Структура творчої активності дітей старшого дошкільного віку у різних видах діяльності являє собою сукупність складових її компонентів: мотиваційний, змістовний, операційний, емоційно-вольовий. На думку І. Білої основними показниками творчої активності дітей є саме розуміння важливості підготовки до творчої діяльності, наявність інтересу до творчої роботи у різних видах діяльності, бажання активно включатися у творчий процес, засвоєння способів виконання робіт творчого характеру, здатність до фантазування; вміння долати труднощі, які виникають; доводити розпочату роботу до кінця; поява наполегливості, старанності, сумлінності; прояв радості при відкритті нових прийомів, способів, дій. Дослідниця зазначає, що творчість не формують, а стимулюють [25, 71].

Аналізуючи вищезазначене можемо зробити такі висновки: щоб дитина дошкільного віку виявляла творчу активність, важливо забезпечити їй розвивальне середовище.

А. Венгер вважає, щоб у дітей старшого дошкільного віку творчість та художньо-творчі здібності своєчасно виявлялися і розвивалися, у закладі

дошкільної освіти повинні бути створені сприятливі умови, зокрема: необхідно допомагати дітям проявляти природне прагнення до креативності, використовуючи для цього розвивальні завдання; правильно оцінювати досягнення дітей у творчій діяльності; не переривати творчий процес; не гальмувати прояви творчої активності дитини критичними зауваженнями, негативними оцінками; створювати ситуації вільного обміну думками [74].

Л. Виготський вважав, що для оптимізації творчого процесу необхідне формування для кожної дитини індивідуальної зони – ситуації творчого розвитку. Він зазначав, що зона творчого розвитку є тією основою, на якій будується педагогічний процес [16].

Д. Ельконін і В. Давидов невід'ємною умовою розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників вважали організацію цілеспрямованої діяльності дітей не тільки у закладі дошкільної освіти але і в сім'ї. У своїх дослідженнях вони доводять, що збагачення щоденної діяльності дитини яскравими враженнями, забезпечення емоційно-інтелектуального досвіду, який служить основою для виникнення задумів і є матеріалом, необхідним для роботи уяви. Єдиною є позиція педагогів щодо розуміння перспектив розвитку дитини. Вони зазначають, що однією з найважливіших умов розвитку дитячої творчості є взаємодія з та між дітьми. Наступною важливою умовою розвитку художньо-творчих здібностей є врахування індивідуальних особливостей дитини. Саме тому, важливо врахувати темперамент, характер, особливості деяких психічних функцій, і навіть настрої дитини в день, коли запланована робота [27].

Ще однією умовою розвитку художньо-творчих здібностей В. Давидов вважає навчання, у процесі якого формуються знання, способи дії, здібності, що дозволяють дитині реалізувати свій задум. Для цього знання, вміння повинні бути гнучкими, варіативними, а навички – узагальненими, тобто застосовуватися в різних умовах. В іншому випадку в старшому дошкільному віці у дітей з'являється так званий «спад» творчої активності, і дитина, розуміючи недосконалість своїх малюнків, виробів тощо, втрачає інтерес до художньо-

творчої діяльності, що позначається на розвитку творчої активності дошкільника у цілому [6].

О. Дяченко першочерговою умовою розвитку художньо-творчих здібностей вважає якісно організовану дорослими творча діяльність. Дослідниця зауважує, що активне стимулювання дорослими уяви дітей (перш за все, коли дитина захоплена тим, що робить), відчуття дитиною свободи дій, атмосфери довірливого спілкування, співпраці, співпереживання, віри в дитину, підтримки її невдач активно сприяє не тільки процесу розвитку художньо-творчих здібностей, а й розвитку особистості в цілому [34].

Отже, найважливішою умовою розвитку та стимулювання художньо-творчих здібностей є комплексне і системне використання найрізноманітніших методів і прийомів організації як освітньої, так і творчої діяльності дітей в закладі дошкільної освіти. Це забезпечує всебічний розвиток особистості та, в подальшому, мотивує дитину самостійного пізнання навколишнього світу через творчість.

1.3. Народні промисли як засіб розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників

Народні промисли є духовним надбанням народу. Їх розвиток зумовлений багатьма факторами, зокрема, географічно-природними умовами розташування, особливостями локалізації та диференціації на певних територіях. Майже всі народні промисли засновані на ручній праці, і задовольняли виробничі, побутові, обрядові та культові потреби народу.

Передумовами виникнення народних промислів були ремесла. Для території України характерними є такі народні промисли: вишивка, килимарство, художня обробка тканин (розпис), деревини, гончарство, ковальство, в'язання, художня обробка шкіри, каменю, кістки та рогу, художнє плетіння, вироби з бісеру, лозоплетіння, витинання, писанкарство та лялькарство [2, 11].

На важливості вивченні народних промислів, їх вплив на естетичний та моральний розвиток дошкільників, формування творчої уяви, мислення, художньо-творчих здібностей наголошували А. Богуш, Н. Буркун, Г. Григоренко, Н. Дзюбина-Мельник, Г. Довженюк, Н. Лисенко, О. Найден, Т. Поніманська, М. Стельмахович та інші [3, 41, 43]. На їх думку, заняття декоративним мистецтвом з дітьми дошкільного віку є могутнім засобом виховання, сприяють осмисленню творчого потенціалу народу та продовженню традицій, збереженню культурних надбань та розвитку творчої уяви.

У Базовому компоненті дошкільної освіти [5] зазначено, що дитина повинна мати уявлення про народні промисли, розрізняти їх. Тому під час розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку доцільним в процесі декоративної діяльності вважаємо ознайомлення дітей з народними промислами.

Українська народні промисли здавна привертала увагу дослідників чарівним світом їх образів, сповнених поезії та казковості, що упродовж століть панували в уяві дітей, пробуджуючи фантазію і спонукаючи до творчості.

Народні промисли мають також неабиякі високі мистецькі якості та широкі виховні можливості. Емоційна дія образів, утілених у виробах народних промислів, широко застосовується педагогами у формуванні творчої уяви та фантазії дітей, допомагає залучити їх до етнокультури, сприяє розвитку творчої уяви, художньо-творчих здібностей та ідентичності [59, 69, 75]. Адже кожен виріб з галузі народних промислів містить у собі момент істини, своєю мовою виголошує правду про народ, його земну сутність та історичне призначення.

Використання народних промислів у процесі виховання дітей дошкільного віку сприяє залученню дитини до духовного, естетичного, побутового досвіду народу [77].

Народні промисли є насамперед явищем культури. Але основні образні, смислові, символічні чинники народних промислів є породженням етнонаціонального середовища. У народних промислах, поряд з архетипами загальнолюдських понять і критеріїв, існують образні та змістовно-формальні

принципи етнонаціональної давнини. Ці якості народних промислів породжують певну проблематичність щодо дитячого виховання в сучасних умовах. З одного боку, існує нагальна необхідність використання у виховній роботі закладів дошкільної освіти народних промислів, з іншого – складність їх впровадження у цей процес [10, 20, 70].

Народні промисли, як і все традиційне народне мистецтво, позбавлене елементів зовнішнього етнографізму. Справжні вироби народних промислів, як правило, містять обмаль зовнішніх атрибутів етнічної належності. Така належність становить саму їх образну і змістовну сутність. Тому вироби народних промислів здебільшого позначені простотою форми, але мають елементи яскравих кольорів, складну та вибагливу орнаментациї. Близькість виробів народних промислів до витоків етнонаціональних культурних традицій пов'язує їх з факторами ставлення до матеріалу, пластичною інтуїцією, колористичними рефлексіями [80]. Саме такі вироби насичені буттєвою та історичною інформацією, комунікативно близькі дитині. У них відображено цілий світ образів, архетипів, метафізичних і символічних основ бачення, сприйняття й переживання життя; у ній містяться нюанси психоментального характеру етносу, а також відображено специфіку певних трансетнічних явищ. Візуальне й сенсорно-контактне знайомство з виробами народних промислів є одним із засобів формування в дитини критеріїв причетності до своїх родових, етнонаціональних ціннісних основ. Вивчення народних промислів разом з мовою і творами фольклору (колисковими, казками, колядками, співаночками, приказками, загадками тощо) формує перші уявлення про навколишній світ, перші життєві враження та почуття, закладає в дитині той духовний резерв, який знадобиться їй у дорослому житті, коли постане питання вибору шляху та напрямку руху [7, 30, 37].

Вироби народних промислів є відображенням своєї епохи. Їх історія є невід'ємною частиною історії культури суспільства. Для кожної історичної епохи характерні свої, вже удосконалені вироби народних промислів, оскільки

розвиток матеріальної основи суспільства, його духовної культури летить стрімкими темпами [43, 48, 50].

Народні художні промисли є однією з історично зумовлених організаційних форм народного декоративно-прикладного мистецтва. Сьогодні декоративно-прикладне мистецтво розглядається як важлива художня цінність, що виконує численні функції, зокрема пізнавальну та комунікаційну.

Життя підтверджує, що декоративно-прикладне мистецтво збагачується новими аспектами філософсько-естетичного звучання, його змістовна краса потрібна людині, в наш час зростає його художньо-культурна цінність.

Декоративно-прикладне мистецтво – предметно-духовний світ людини включає в себе численні види художньої практики [4]. Це плетіння і ткання, розпис і вишивка, різьблення і виточування тощо.

Декоративно-прикладне мистецтво є складовою частиною традиційної народної культури, яка включає крім того музичне, поетичне, театральне, танцювальне, образотворче мистецтво, народне будівництво тощо. Так кожен вид вносить до скарбниці світової художньої культури щось своє, нове, оригінальне. Багатство, колоритність, високий рівень розвитку української традиційної культури та народного мистецтва є справді вражаючими. І одним з найбільш цікавих видів, що з прадавніх часів живе й розвивається на основі спадковості традицій є народне декоративно-прикладне мистецтво. Воно щонайповніше поєднує здобутки традиційної матеріальної та духовної культури народу, заторкуючи також і сфери знань, естетичних поглядів, смаків, етичних переконань, звичаїв [53, 54, 79].

Характерною рисою творів декоративно-прикладного мистецтва є кольористість і декоративність. Сміливі, часто контрастні колірні поєднання, відрізняють твори народного майстра, роблять їх надзвичайно привабливими.

Великого значення має орнамент.

Орнамент – це навмисно створений візерунок, елементи якого ритмічно повторюються. Основною властивістю орнаменту є ритм. Декоративно-прикладне мистецтво є джерелом творчої діяльності. Ретельна вивіреність форм

та змісту орнаментальних композицій змушує нас постійно шукати і визначити в декоративно-прикладному мистецтві яскраві та доступні образи до застосування їх в практиці естетичного й морального формування особистості дошкільника. Добираючи мотиви народних розписів і орнаментів на відтворення в дитячих роботах, враховується доступність техніки зображення, ступінь виразності образів у візерунках. Виконуючи роботи з мотивів народного орнаменту, діти навчаються розуміти принципи художнього узагальнення, пізнають прийоми декоративних образів, навчаються співставляти форми, величини, розташування елементів на площині предмета [31, 40, 56].

Дітей дошкільного віку знайомлять з різними формами народного мистецтва, навчаючи розрізняти їх за змістом матеріалу, засобам виразності, характерним ознаками. Протягом року вихователь знайоме дошкільників з різними видами декоративно-прикладного мистецтва, щоб показати дітям геометричні орнаменти, рослинні тощо [1, 32]. Добирає наочний матеріал: репродукції, листівки, слайди, відеофільми. Це позитивно впливає на емоційне сприйняття дітей. З іншого боку, сприйняття знайомих предметів переходить на новий рівень, виділяючи загальне, діти помічають те, на що раніше не звертали увагу. У геометричному орнаменті виділяють знайомі елементи та його прикраси. Приділяється увага закономірностям кольору та чергуванню елементів, ритмічності, побудові симетричного візерунка. Важливо показати геометричні елементи, що входять у зображення рослинних елементів – ягід, квітів, листя. Поєднуючи кола, овали, рисочки, майстер створює незвичні квіти, листя, ягоди, не копіюючи у своїй роботі навколишню природу.

На заняттях діти розглядають предмети декоративно-прикладного мистецтва та його зображення, репродукції, листівки. Вихователь знайомить дітей із народним промислом – назва, його місцезнаходження, визначає разом із дітьми утримання і призначення предметів. З метою емоційного виховання розгляд предметів супроводжується художнім словом, потішками, примовлянками, образними словами, що використовують народні майстри, звучанням народної музики, пісень [13, 44, 68].

Різні форми занять, використання наочного матеріалу, художнього слова, музики, зробляють ці заняття живими і цікавими. Це наче екскурсія до казки. Знайомлячи дітей з одним із видів народного мистецтва виділяють деякі прийоми, доступні дітям: узагальнені способи ліплення, швидке виконання окремих елементів і скоропис, заповнення простору аркуша у певній послідовності, виконуючи спочатку однакові елементи, потім прикраси тощо. Ритмічне заповнення форми одним кольором дозволяє дитині чіткіше виконувати елементи, виробляються навички та темп малювання без пауз [38, 66].

Отже, знайомство дітей із декоративно-прикладним мистецтвом дозволяє показати особливості кожного виду розпису, варіативність візерунків, деякі прийоми майстрів і спонукає до виникнення бажання створювати композиції, розвинути художньо-творчі здібності старших дошкільників.

Висновки до першого розділу

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми свідчить про актуальність проблеми розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку та висвітлює вплив народних промислів на розвиток творчих здібностей дітей.

Художньо-творчі здібності – це здатність: бачити проблему там, де її не бачать інші; згортати розумові операції, замінюючи кілька понять одним; застосувати навички, набуті під час вирішення однієї задачі до вирішення іншої; сприймати дійсність цілком, не дроблячи її на частини; легко асоціювати віддалені поняття; пам'яті видавати потрібну інформацію в потрібну хвилину; гнучкість мислення; вибирати одну з альтернатив вирішення проблеми до її перевірки; включати знову сприйняті відомості у вже наявні системи знань; бачити речі такими, якими вони є; легкість генерування ідей; творча уява; доопрацювання деталей, до вдосконалення початкового задуму.

Старший дошкільний вік сприятливий для розвитку здатності до творчості, оскільки саме в цей час закладається психологічна основа для творчої діяльності. Дитина цього віку здатна до створення нового малюнка, конструкції, образу, фантазії, які відрізняються оригінальністю, варіативністю, гнучкістю і рухливістю. Старшого дошкільника характеризує активна діяльнісна позиція, цікавість, постійні питання до дорослого, стійка мотивація, достатньо розвинена уява, наполегливість, ініціативність пов'язана з допитливістю, винахідливістю, здатністю до вольової регуляції поведінки, уміння долати труднощі.

Народні промисли мають великий вплив на формування особистості дитини, зокрема на розвиток художньо-творчих здібностей. При їх використанні реалізуються такі завдання як пізнавальні (спрямовані на розширення знань про традиції народу, трудові звичаї своїх країв, природу рідного краю, процеси виготовлення виробів, походження та властивостей різних матеріалів тощо), розвивальні (передбачають психологічний і художньо-естетичний розвиток шляхом одержання знань про народні ремесла та оволодіння елементарними практичними вміннями й навичками), виховні (визначають формування інтересу

до свого краю, до регіонального мистецтва, дбайливе ставлення до виробів як результату людської діяльності, виховання культури та естетики праці, позитивних моральних якостей).

Отже, як показує аналіз науково-педагогічної і психологічної літератури та власний досвід роботи, розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку засобом народних промислів можливий за умов забезпечення особистісно-орієнтованого характеру педагогічної взаємодопомоги; стимулювання творчої самореалізації, створення емоційно сприятливого освітнього середовища; поетапне включення дошкільників у творчу діяльність; уведення елементів інтеграції мистецтв в освітній процес; дотримання принципів системності, домінантності та варіативності; застосування розроблених форм, методів та засобів навчання; дотримання методики проведення заняття.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ

2.1. Дослідження рівнів розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників

З метою вивчення механізмів формування та розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників було проведено дослідження на базі Батуринського дошкільного навчального закладу «Віночок» (ясла-садок) Батуринської міської ради Бахмацького району Чернігівської області у старших групах «Сонечко» та «Краплинки».

Експериментальна робота тривала з жовтня 2022 року по червень 2023 року. Робота проводилася без жодного порушення режиму дня дітей та розпорядку роботи закладу дошкільної освіти. Дослідження проводилося у три послідовні та взаємопов'язані між собою етапи.

Для проведення дослідження було розроблено та впроваджено у заклад дошкільної освіти систему роботи, яка передбачала заняття з художньої праці, організацію куточка народознавства та української світлиці із використанням наочних зразків, дидактичні ігри народознавчої тематики.

Першим етапом дослідження стало проведення роботи з виявлення рівня розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Мета: визначення рівня розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Завдання:

1. Підібрати методи обстеження рівня розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.
2. Визначити рівень розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.
3. Зробити кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

З метою виявлення рівня розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку ми використали такі методики: адаптований тест творчості мислення Е. Торренса; методика «Домалюй фігуру» (О. Дяченко); методика «Складання казки», методика «Скульптура» (Б. Немов) (додаток А).

Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку оцінювався за такими критеріями та показниками:

1) емоційно-мотиваційний:

- захоплення темою і технікою;
- уміння ставити мету;
- вибір засобів і способів зображення.

2) діяльнісний:

- планування своїх дій;
- володіння технічними прийомами;
- досягнення результату, його розгляд.

У ході констатувального експерименту дослідження нами були виокремлені наступні рівні розвитку художньої творчості:

Високий рівень (В) – при виконанні завдань дитина самостійно ставить мету (задум), без утруднень вибирає засоби та способи виконання зображення, самостійно вибудовує план реалізації задуму, досягає поставленої мети, вміє пояснити хід власного мислення, працює з задоволенням.

Середній рівень (С) – основну частину завдання виконує самостійно, але дещо невпевнено і постійно потребує підтримки й поради дорослого, на завдання реагує по-різному: як із зацікавленістю, так і байдуже.

Низький рівень (Н) – у дитини виникають труднощі щодо виконання завдань, працює без зацікавленості.

На цьому етапі експерименту ми виокремили експериментальну і контрольну групи. Експериментальною групою стала група «Краплинки», контрольною – група «Сонечко» у кількості 15 дітей у кожній з груп.

Як зазначено вище, з дітьми експериментальної і контрольної груп нами було проведено ряд методик, під час проведення яких нами були використані

різноманітні методи, зокрема бесіда, спостереження та аналіз продуктів творчої діяльності дітей, тестування, педагогічний експеримент (на даному етапі констатувальний).

Хочемо зазначити, що способи оцінювання розвиненості художньо-творчих здібностей дитини старшого дошкільного віку через її розповіді, малюнки, вироби нами обрані не випадково, адже фантазія дитини-дошкільника найбільш повно проявляється якраз у відповідних видах творчої діяльності, а наш вибір дає можливість оцінити три основні види мислення дитини: наочно-дійове, наочно-образне та словесно-логічне.

1. Методика «Домалюй фігуру» (автор О.М. Дяченко). Метою даної методики є виявлення рівня розвитку уяви, здатності створювати оригінальні образи.

Відповідно до інструкції дитині пропонують домалювати чарівні фігурки, при цьому пояснюють, що чарівними їх називають тому, що кожен фігурку можна домальовувати так, щоб вийшов малюнок, який захоче сама дитина. Під час обстеження дітям пропонується будь-який із комплектів, на їх вибір (Рис. 2.1 або Рис. 2.2), інший використовується під час повторного обстеження.

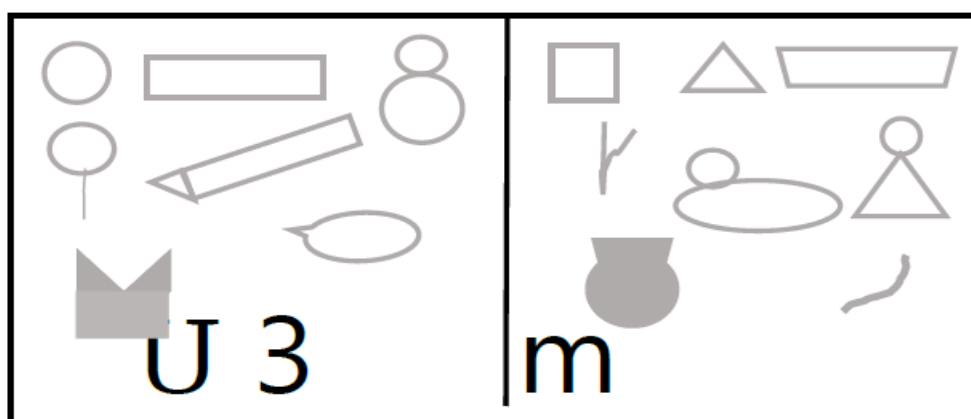

Рис. 2.1

Рис. 2.2

Оцінюється рівень виконання даного завдання підрахунком кількості зображень, які не повторюються, при цьому однаковими вважаються зображення, в яких фігура перетворюється в один і той самий елемент. Потім порівнюються зображення, створені кожною дитиною на основі однієї й тієї ж фігурки. Якщо двоє дітей перетворюють, наприклад, квадрат на екран телевізора,

то цей малюнок не зараховується жодному з них. Оцінюється не якість малюнків з точки зору технічної обробки малюнків, а першочергово нас цікавить сам задум композиції, різноманітність асоціацій, що виникають, сам принцип втілення ідей. Задля уникнення невпевненості у власних силах, здібностях, тривожності, час роботи не обмежується.

Оцінюється робота за такими показниками та рівнями: *високий рівень* – діти дають схематичні, іноді деталізовані, оригінальні малюнки, які не повторюються; *середній рівень* – діти домальовують більшість фігур, але всі малюнки схематичні, майже без деталей, наявні малюнки, які дитина повторює; *низький рівень* – діти майже не розуміють завдання, малюють поряд із заданою фігурою щось своє, зображують візерунки, іноді, декілька фігур діти можуть намалювати, але це, як правило, шаблонний схематичний малюнок.

Результати дослідження художньо-творчих здібностей дітей обох груп за першою методикою наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати дослідження художньо-творчих здібностей за методикою «Домалюй фігуру»

Рівні Група	Високий		Середній		Низький	
	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Краплинки	2	13,3	6	40	7	46,7
Сонечко	4	26,7	6	40	5	33,3

Графічну інтерпретацію результатів дослідження наведено на Рис. 2.3.

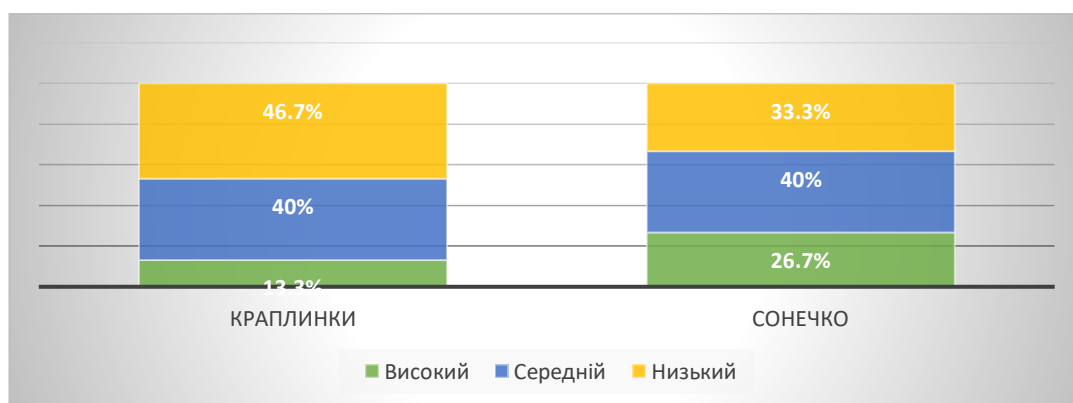

Рис. 2.3. Результати за методикою «Домалюй фігуру»

Описуючи результати методики «Домалюй фігуру», ми бачимо, що показники розвитку художньо-творчих здібностей дітей обох груп приблизно однакового рівня, але переважає середній рівень розвитку художньо-творчих здібностей.

Аналізуючи якісні показники, хочемо зазначити, що діти як експериментальної, так і контрольної груп мають гарно розвинену уяву, вони уважні до деталей та здатні на вирішення нестандартних ситуацій. Але, хочеться зазначити, що діти контрольної групи гнучкіше реагують на зміну діяльності та уважніше відтворюють деталі, швидше продукують нестандартні ідеї для вирішення тієї чи іншої ситуації.

З метою отримання більш точних результатів дослідження розвитку художньо-творчих здібностей нами була проведена наступна методика «Скульптура».

Дослідження розвитку художньо-творчих здібностей та уяви старших дошкільників за методикою «Скульптура» передбачало використання пластиліну. Дітям було запропоновано набір пластиліну та поставлено завдання: за 5 хвилин виліпити фігуру/саморобку, яку кожен/на захоче.

За даною методикою показники рівнів розвитку художньо-творчих здібностей оцінюються на високий, середній та низький рівні. *Високий рівень* оцінюється від 8 до 10 балів та характеризує вигадану та створену дитиною річ, як досить оригінальну, але детально не пропрацьовану. 10 балів дитина отримує, якщо придумана нею річ має високий ступінь оригінальності, всі деталі продумано та відтворено. Обов'язковою умовою є те, що дитина вклалася в зазначені часові рамки. *Середній рівень* – 5-7 балів. Дитина зробила порівняно простий виріб з незначною кількістю деталей, чи придумала щось незвичайне, але разом з тим таке, що не вирізняється оригінальністю, або створений дитиною виріб є досить оригінальним, але детально не пропрацьованим. Робота виконана в межах поставлених часових рамок, допускається відхилення на 1-2 хвилини. *Низький рівень* – 0-4 бали. За відведений на виконання завдання час (5 хв.) дитина так і не змогла нічого придумати та виліпила з пластиліну щось дуже просте

(м'яч, квадратик, кільце, яблуко тощо) або придумала і зробила порівняно просту саморобку, в якій є невелика кількість звичайних деталей.

Результати дослідження художньо-творчих здібностей дітей обох груп за методикою «Скульптура» подано у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Результати дослідження художньо-творчих здібностей за методикою «Скульптура»

Рівні	Високий		Середній		Низький	
	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Краплинки	1	6,7	6	40	8	53,3
Сонечко	2	13,3	6	40	7	46,7

Графічна інтерпретація результатів дослідження зображена на Рис. 2.4.

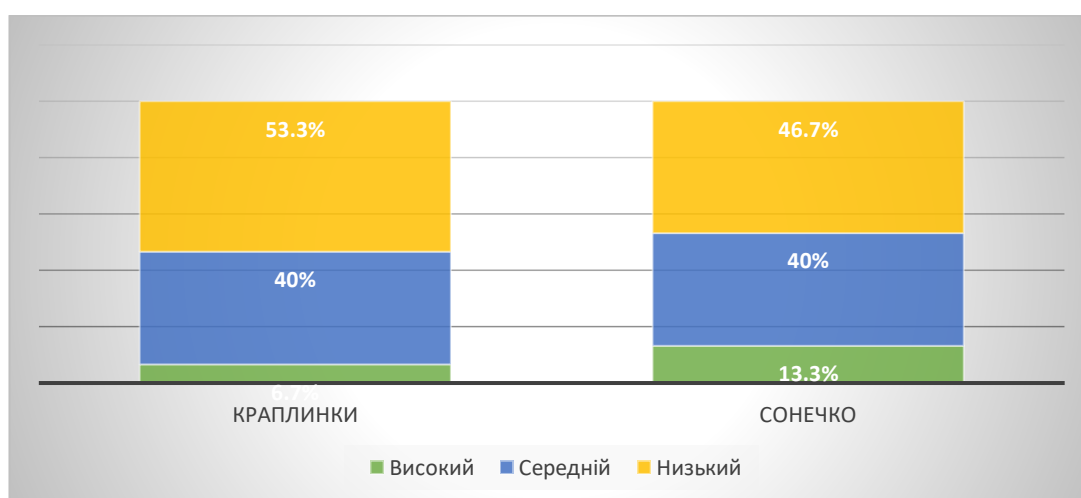

Рис. 2.4. Результати за методикою «Скульптура»

Як бачимо з діаграми, розвиток художньо-творчих здібностей у дітей обох груп середній (40% як в ЕГ «Краплинки» так і в КГ «Сонечко»), високий рівень показали 6,7% ЕГ «Краплинки», 13,3% КГ «Сонечко», що свідчить про високий рівень асоціативності, відкритість для пізнання нового, уміння дітей оперувати вигаданими образами, складати з них цілісні картинки чи сюжети. Низький рівень розвитку уяви показали 53,3% дітей ЕГ «Краплинки» та 46,7% дітей КГ «Сонечко».

В ході діагностики вхідного рівня розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку ми виявили, що діти з низьким рівнем зосереджують увагу лише на вимогу вихователя, часто відволікаються на сторонні дії, швидко втрачають інтерес до роботи, не починають працювати без втручання вихователя, не відчують позитивних емоцій від проведеної діяльності, їх роботи не відрізняються оригінальністю, зачасти це просто квадрат чи м'ячик, завдання виконане не вчасно. Дітям з середнім рівнем розвитку художньо-творчих здібностей доводилось періодично нагадувати алгоритм дій, вони поверталися до діяльності та доводили її до логічного завершення, виявляли зацікавленість до нового запропонованого завдання, але виконували його за умов додаткового стимулювання, у більшій мірі були позитивно налаштовані як на самі заняття, так і на процес роботи і на отриманий результат, їх роботи не прості фігури, вироби більш оригінальні, з цікавими, незвичними деталями, завдання виконане із запізненням на 1-2 хвилини.

Діти з високим рівнем уважно прислухалися до пояснень, не відволікалися у процесі роботи, із зацікавленістю виконували запропоноване завдання, проявляли ініціативу в діяльності, працювати активно та виконали поставлене завдання у встановлені часові рамки, з радістю намагалися ділитися враженнями від занять та виконаної роботи, їх вироби оригінальні та містять яскраві деталі.

Останньою методикою дослідження розвитку художньо-творчих здібностей була методика «Складання казки». Рівні розвитку оцінюються за п'ятибальною системою та за такими критеріями: чи активно дитина включається в процес роботи, чи пропонує вона незвичайні варіанти розвитку сюжету, скільки варіантів розвитку одного і того ж сюжету пропонує, скільки часу витрачено на роботу з дитиною, чи подобається дитині такий вид роботи, які труднощі відчувала дитина в процесі роботи.

Відповідно до інструкції даної методики дітям читають початок незнайомої раніше казки. В ході читання вихователь робить перерви, щоб пофантазувати з дітьми. Ставляться питання подальшого розвитку подій казки, вигадуються які можуть бути наслідки подій, думок, слів, вчинків героїв тощо. При цьому педагог

уважно стежить за роботою дітей, спонукає їх до активної діяльності, аби діти могли вигадати не один варіант розвитку подій.

Результати дослідження рівня художньо-творчих здібностей обох груп за методикою «Складання казки» наведено у таблиці 2.3. Графічну інтерпретацію результатів дослідження подано на Рис. 2.5.

Таблиця 2.3

**Результати дослідження продуктивності за методикою
«Складання казки»**

Рівні	Високий		Середній		Низький	
	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Краплинки	2	13,3	6	40	7	46,7
Сонечко	3	20	6	40	6	40

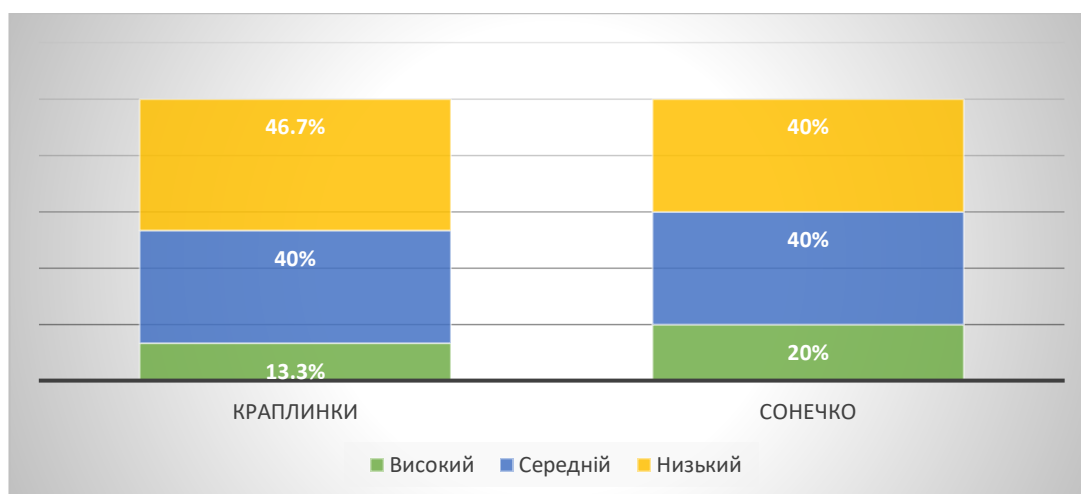

Рис. 2.5. Результати за методикою «Складання казки»

Як ми бачимо з таблиці та графічного рисунка, діти експериментальної та контрольної груп мають приблизно однакові показники, в обох групах переважає середній рівень розвитку. Проте діти контрольної групи більш вільні у своїх діях та висловлюваннях, більш активні та зосереджені, легше давалося сприймання казки та навіть її відтворення поза заняттями. Діти пропонували розігрувати вигадані ними розвитку сюжетів під час ігрової діяльності, а також намагалися відобразити під час самостійної художньої діяльності за допомогою різних видів зображувальної діяльності.

Отже, в ході проведення констатувального етапу експерименту ми виявили, що діти старшого дошкільного віку мають приблизно однаковий рівень розвитку художньо-творчих здібностей. Але діти контрольної групи більш впевнені в собі, вони швидше адаптуються до умов заняття, хоч і губляться, швидше виконують поставлені завдання і можуть краще пояснити, чому саме так виконали поставлене завдання.

Крім того, результати констатувального етапу експерименту дозволили зробити наступні висновки: діти недостатньо обізнані з українськими народними промислами, декоративно-ужитковим мистецтвом, їх важко зацікавити діяльністю, пов'язаною з даною тематикою. Їм цікавіші більш осучаснені заняття з використанням гаджетів та інформаційних технологій.

За результатами бесід, опитування та спостережень за роботою вихователів виявлено, що більшість з них не розглядають народні промисли як засіб розвитку художньо-творчих здібностей дітей.

Отже, на формуальному етапі в експериментальній групі буде реалізовуватися впровадження спеціально організованої системи роботи, яка передбачатиме заняття з художньої праці, організацію куточка народознавства та української світлиці із використанням наочних зразків, дидактичні ігри народознавчої тематики, що будуть використовуватися не тільки на заняттях а й в ігровій та повсякденній діяльності.

2.2. Дослідно-експериментальна робота щодо впровадження в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів

Метою дослідно-експериментальної роботи є розвиток художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів.

Завдання:

1. Розробити систему роботи, яка передбачатиме заняття з художньої праці, організацію куточка народознавства та української світлиці із використанням наочних зразків, дидактичні ігри народознавчої тематики, що будуть використовуватися не тільки на заняттях, а й в ігровій та повсякденній діяльності.

2. Скласти план роботи.

3. Впровадити запропоновану систему в практику роботи закладу дошкільної освіти.

4. Розробити практичні рекомендації щодо розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом народних промислів.

Під час проведення констатувального етапу експерименту ми виявили, що рівень розвитку художньо-творчих здібностей дітей експериментальної груп недостатній (низький та середній). Діти експериментальної групи не володіють знаннями про народні промисли, їм не зовсім зрозуміла та цікава ця тематика, вони відчують труднощі, коли працюють з цим матеріалом. Це пояснюється тим, що дітей під час занять з народознавства, художньої творчості, образотворчого мистецтва мало знайомлять з таким матеріалом, а також обмежують у матеріалах та способах виконання поставлених завдань. Тож, з метою розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами народних промислів ми проводили роботу з ознайомлення дітей з народними промислами під час занять з художньої творчості, використовуючи різні види та техніки зображувальної. Дана робота проводилася з дітьми експериментальної групи «Краплинки» в кількості 15 дітей старшого дошкільного віку.

Робота містила такі етапи:

– перший етап спрямований на накопичення знань дітей про народні промисли відповідно до завдань пізнавального та соціального розвитку дітей 6-го року життя (робота проводилася в ході бесід, спостережень, ігор, через твори

художньої літератури, твори мистецтва (розгляд картин, ілюстрацій, виробів народних промислів);

– другий етап роботи передбачав оволодіння дітьми 6-го року життя технічними вміннями і навичками виконання зображень (робота проводилася на заняттях з художньої творчості, в ході самостійної художньої діяльності, під час дидактичних ігор тощо). З цією метою нами розроблена система занять з ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з видами народних промислів, яка включає заняття з малювання, ліплення, аплікації. В ході занять діти отримують завдання творчого характеру, створюють власний задум, удосконалюють технічні вміння і навички роботи з різними зображувальними матеріалами.

На етапі формувального етапу експерименту нами було проведено 12 занять з дітьми експериментальної групи (додаток Б). План роботи подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

План роботи

Місяць	Тема заняття	Мета заняття
Листопад	Ремесла українського народу	Ознайомити дітей з різними видами народних ремесел; розкрити красу українських вишиванок по регіонах, багатство кольорів, орнаментів; збагатити знання про цей давній вид народного декоративно-ужиткового мистецтва; познайомити дітей зі звичаями та обрядами, пов'язаними з вишиванками, заохочувати дітей до виготовлення вишиванок способом аплікації з паперу. Удосконалювати техніку вирізування з паперу, складеного навпіл по діагоналі, з квадрата – трикутника, з прямокутника – смужки, повторювати правила безпеки під час роботи з ножицями, розвивати дрібну моторику рук, увагу, творчу уяву, творчі здібності, формувати естетичний смак; виховувати охайність та обережність під час роботи з ножицями.
	Вивчаємо промисли України	Ознайомити дітей з українськими народними ремеслами, якими володіли українці, з працею гончара, бондаря, шевчика, столяра,

		мірошника, пекаря, вишивальниці, з їхніми історичними витоками і сучасним використанням. Прищеплювати зацікавленість до вивчення історії народних ремесел, прилучати до культури минулого свого народу. Збагати емоційно – чуттєву сферу дітей. Розвивати вміння помічати красу в усьому, що виготовили вмілі руки майстрів. Виховувати почуття національної приналежності, гордості за талановитих майстрів рідного краю, повага до людей творчої праці, дбайливе ставлення до виробів народного мистецтва.
Грудень	Ми – маленькі гончарі	Розвивати цікавість, логічне мислення, загальну та дрібну моторику, діалогічне мовлення, нюховий аналізатор; виховувати повагу до праці гончарів, самостійність; залучати дітей до декоративного ліплення за задумом; вправляти у ліпленні предметів складної форми; удосконалювати вміння створювати образи конструктивними способами з використанням прийомів витягування, згладжування, розкачування та інших на вибір дітей; активізувати словник дітей за темою, ввести в активний словник поняття «гончар», «кераміка».
	Виготовляємо керамічний посуд	Ознайомити дітей з народним декоративно-ужитковим мистецтвом, зокрема з керамікою; уточнити знання про посуд, його використання в побуті; продовжувати вчити дітей правильно використовувати набуті знання, мислити, висловлювати свою думку, доводити свою точку зору українською мовою; заохочувати самостійно обирати і створювати орнаменти на вирізаних з паперу силуетах посуду; розвивати увагу, зосередженість, самостійність, творчу ініціативу, трудові й технічні навички в декоративному малюванні; виховувати патріотизм, інтерес і повагу до праці народних умільців.
Січень	Ремесла України	Ознайомити дітей з українськими народними ремеслами (гончарством, вишивкою), з його історичними витоками, прилучати до культури минулого свого народу. Розвивати мислення,

		пам'ять, уяву та творчість, дрібну моторику рук, формувати спостережливість, уміння емоційно сприймати красу витворів українських майстрів, виховувати шанобливе ставлення до праці людей.
	Вишивка	Розширити знання дітей про вишивку, як одним з видів українського декоративно – прикладного мистецтва, навчати їх розуміти символічне значення візерунків та кольорів, уточнити знання дітей про різновиди вишивок як за технікою шиття, так і за їх народним значенням. Розвивати творче мислення дітей, увагу, мовлення та уяву, їх пізнавальну активність, розвивати дрібну моторику рук, художні здібності. Виховувати любов до народних ремесел, повагу та шанобливе ставлення до традицій українського народу, уважність, творчу активність. спонукати передавати візерунки, характерні для вишивки рідного краю та придумувати їх самостійно, дотримуючи основних правил декоративного розпису, користуватися всією палітрою барв.
Лютий	Музей українських народних ремесел	Продовжувати знайомити дітей з українськими народними ремеслами, якими володіли українці, з їхніми історичними витокami і сучасним використанням. Формувати оцінні судження. Прищеплювати зацікавленість до вивчення історії народних ремесел, прилучати до культури минулого свого народу. Формувати уявлення дітей про музей. Збагати емоційно – чуттєву сферу малюка. Розвивати вміння помічати красу в усьому, що виготовили вмілі руки майстрів. Вчити виготовляти ляльку-мотанку з тканини. Розвивати зв'язне мовлення, фантазію, творчість, формувати відчуття прекрасного під час виготовлення народної іграшки. Виховувати почуття національної приналежності, гордості за талановитих майстрів рідного краю, повага до людей творчої праці, дбайливе ставлення до виробів народного мистецтва.
	Український рушник – скарб	Формувати уявлення у дітей про один із символів українського народу – вишитий рушник. Закріпити знання про вид

	українського народу	декоративно-прикладного мистецтва - вишивання (елементи орнаменту, кольори); використання вишитих рушників у побуті. Розширювати знання дітей про рушник «утирач», «грайлик» та «росяничка». Вправляти у створенні рушника за допомогою шнурування елементів українського орнаменту. Виховувати патріотичні почуття, дбайливе ставлення до національних традицій, звичаїв українського народу.
Березень	Лялька-мотанка	Закріпити знання про народну іграшку - оберіг та технологію їх виготовлення. Вчити виготовляти ляльку - мотанку, використовуючи матеріали гілки та нитки. Розвивати дрібну моторику рук, формувати естетичний смак. Виховувати інтерес до минулого свого народу, його творчості.
	Лялька-мотанка (відвідування музею)	Формувати у дітей знання про обереги рідного краю; ознайомлювати з іграшками, якими гралися їхні батьки, бабусі й дідусі; формувати знання про різні види ляльок; виховувати у дітей любов до традицій рідного краю; дати знання про ляльку-мотанку як іграшку та оберіг; вчити передавати свої враження в мовленнєво-творчій та конструктивній діяльності.
Квітень	Розмалюю писанку	Розширювати знання дітей про походження великодніх обрядів та традицій; учити малювати на об'ємній формі традиційні елементи й орнаменти; дати можливість відчувати себе народними майстрами; ознайомити із мистецтвом мініатюри на яйці; удосконалювати техніку малювання пензликом; активізувати та збагатити словник за темою писанки, ввести слова (розпис, орнамент, звичай, Великдень), розвивати пам'ять, мислення, увагу, уяву, мовлення, зоровий аналізатор, дрібну моторику рук, відчуття кольору, композиції; виховувати інтерес до народної творчості, української культури; прищеплювати охайність і працелюбність.
	Писанка	Продовжувати знайомити дітей із народним оберегом — писанкою, її значенням у

		народних святах та обрядах. Учити дітей підбирати візерунки до майбутніх «писанок», малювати візерунки на овалі . Слухати та розуміти віршований текст. Продовжувати вчити правильно тримати пензлик, наносити малюнок. Закріплювати вміння ритмічно наносити пензликами, ватними паличками , які характерні для «писанкарства», використовуючи, як знайомі прийоми , техніки в малюванні, так і нестандартні. Розвивати естетичний смак, бажання малювати. Виховувати почуття гордості за український народ, народні обереги.
Травень	Українська народна іграшка	збагачувати знання дітей про різні види української народної іграшки; пояснити, яку роль відігравала іграшка в житті людей; викликати у дітей інтерес до народної іграшки; навчити створювати власну іграшку з тканини; виховувати творчість і охайність в роботі.
	Дивовижні іграшки	Провести бесіду про декоративно-прикладне мистецтво; поглибити поняття про різноманітність форм і пропорційні особливості будови тварин; удосконалювати навички роботи з пластиліном (глиною), уміння передавати форму та пластику тварин на основі перегляду творів декоративно-прикладного мистецтва; розвивати відчуття гармонії у процесі попереднього перероблення форм реальних у декоративні; сприяти формуванню поваги до праці народних майстрів і розумінню краси декоративно-прикладного мистецтва.

У ході формувального етапу експерименту діти були зацікавленими, активними, цілеспрямованими. Кожне заняття проходило із дотриманням правил безпеки. Під час кожного заняття ми обов'язково використовували презентації, мультфільми, відеоролики, щоб збільшити інтерес дітей. На кожному занятті почували себе більш впевнено. Після кожного заняття обговорювали та відображали у самостійній ігровій та художній діяльності набуті знання та ділилися з батьками здобутими новими знаннями. Хочемо зазначити, що підібрані нами заняття, у ході яких діти вчилися створювати мало знайомі та нові елементи тих і інших виробів народних промислів не тільки зацікавлювали

дітей, а й «пробудили» їхню уяву, творчу активність, а також сприяли вихованню любові до українського народного мистецтва, формуванню патріотичних почуттів та любові до культури свого народу.

У ході формувального етапу експерименту нами також було організовано куточок народознавства у експериментальній групі «Краплинки» та українську світлицю із використанням наочних зразків, де ми часто проводили заняття та діти могли наочно розглянути вироби народних промислів. Наша світлиця займає окрему кімнату, вона постійно відкрита. Ми спробували відтворити затишок української хати, де центральним експонатом є українська піч, розмальована петриківським розписом, біля печі стоїть хатне приладдя, у миснику знаходяться горнятка, глечики, горщики, миски, полумиски, гладушки, тикви, барильця, куманці та інший декоративний посуд. Також в світлиці є гарний український віночок із стрічками; виставка вишитих рушників, картини, прялки, великі і малі гребні; мичка; веретено; терниця; скриня. Наша світлиця схожа на тематичну виставку предметів побуту, посуду, одягу, дитячих забавок, малих скульптурних форм, елементів розпису народних іграшок, які ми активно використовували під час освітнього процесу.

Старшим дошкільникам дуже подобалася робота у світлиці, вони із задоволенням йдуть туди на заняття, а так як вона постійно відкрита, то після занять часто проводили екскурсії для батьків та менших братиків та сестричок.

Робота з батьками вихованців експериментальної групи в даному напрямку також проводилась. Зокрема ми проводили такі просвітницько-методичні заходи: лекції «Народні ремесла як частина культури українського народу», «Види української іграшки», «Українська іграшка у вихованні дитини», бесіди про важливість залучення дитини до вивчення народних промислів, відвідування гуртів означеної тематики, консультації щодо розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників, організовували спільне заняття з дітками та батьками «Виготовлення та розпис української іграшки», результатом якого була виставка спільних робіт батьків і дітей.

У результаті розробленої та впровадженої нами системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом української народних промислів діти експериментальної групи набули знань, навичок та вмінь, що характеризують прогрес у розвитку художньо-творчих здібностей, уяви та підвищення культурного рівня. Зокрема, діти розрізняють види народних промислів України, знають художні засоби зображення, самостійно добирають кольорову гаму до будь-якого знайомого розпису та матеріали в процесі створення власного творчого продукту, створюють візерунки за мотивами різноманітних розписів, емоційно сприймають твори образотворчого мистецтва, помічають їх виразність, володіють технічними прийомами подвійного мазка, «тичка», чотиріпелюсткової (симетричної та асиметричної) та восьмипелюсткової квітки, зубчастого листка («колоска»), завитка, мазка двома фарбами (перехідного), «пуп'янка», «квітки-цибульки»; вміють створювати візерунок у розеті, колі, прямокутнику, трикутнику, ділити круг на 8 частин; для розміщення візерунка вміють поєднувати лінії з вертикальними мазками, крапками, кругом та наносити мазки симетрично; вирізувати листочки, склавши папір «гармошкою» – учетверо для створення візерунка, творчо розміщують геометричні фігури та рослинні елементи в готових геометричних формах, захоплюються красою виробів, створених руками народних умільців, помічають ці вироби в оточуючому середовищі.

2.3. Аналіз результатів дослідження

З метою визначення ефективності проведеної нами роботи з дітьми експериментальної групи «Краплинки» нами було повторно проведено методики: адаптований тест творчості мислення Е. Торренса; методика «Домалой фігуру» (О. Дяченко) [25]; методика «Складання казки», методика «Скульптура» (Б. Немов) [55].

Тож проаналізуємо як діти виконали завдання, передбачені кожною із методик та зробимо якісний і кількісний аналіз.

В експериментальній групі у дітей помітно підвищився інтерес до занять з художньої творчості та загалом до пізнання народних промислів України. Діти із задоволенням грають в дидактичні ігри на дану тематику, допомагають у виготовленні атрибутів до них, отримують від цього задоволення. Діти з нетерпінням чекають на нові заняття, розпитують заздалегідь що ж буде далі. Батьки відмічають, що діти із захопленням розповідали про спільну діяльність при створенні та наповненні куточка народознавства, української світлиці, проведені активності на зазначених локаціях. Найбільше, як зазначають батьки, дітям подобаються зняття та ігри з використанням української народної іграшки.

Педагогами також відмічено позитивну динаміку у розвитку художньо-творчих здібностей засобами народних промислів. Також вони відзначають, що діти експериментальної групи під час ознайомлення з народними промислами не тільки творчо розвиваються, у них йде активне виховання патріотичних почуттів, яскравіше проявляється любов до рідного краю, формується почуття гордості за Батьківщину та відчуття приналежності до українського народу.

Тепер перейдемо до детальнішого аналізу нашого дослідження. За результатами, які ми отримали в ході контрольного етапу експерименту.

Результати контрольного етапу діагностики художньо-творчих здібностей дітей обох груп за методикою «Домалюй фігуру» наведено у таблиці 2.6. Графічна інтерпретація результатів дослідження наведено на Рис. 2.6.

Таблиця 2.6.

Результати дослідження художньо-творчих здібностей за методикою «Домалюй фігуру»

Рівні Група	Високий		Середній		Низький	
	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Краплинки	6	40	6	40	3	20
Сонечко	4	26,7	7	46,6	4	26,7

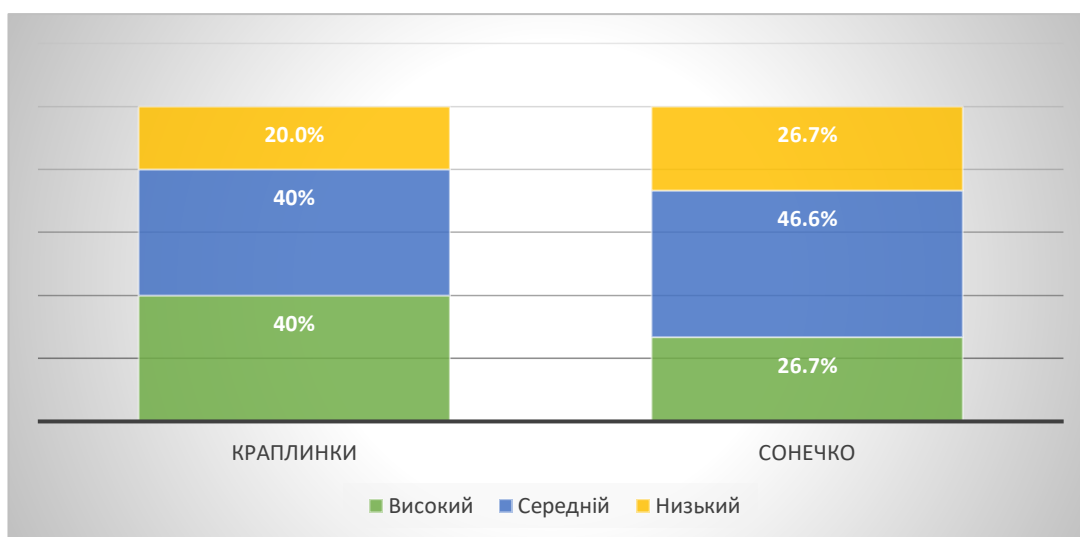

Рис. 2.3. Результати за методикою «Домалой фігуру»

Як бачимо, у дітей експериментальної групи значно підвищився рівень. Вони більш впевнено підходять до виконання завдання, малюнки виходять більш оригінальні та яскраві. Відсоток дітей, які повторюють малюнки та зображують найпростіші фігури знизився на 50%. У дітей, що мали рівень низький рівень розвитку художньо-творчих здібностей на констатувальному етапі спостерігаються значні позитивні зміни у ставленні занять з художньої творчості та вивченні народних промислів.

Рівень розвитку художньо-творчих здібностей дітей контрольної групи залишився майже незмінним. Пояснюється це тим, що з дітьми не проводилася робота. А ті діти, які отримали високий рівень, вони за весь період занять з образотворчої діяльності та художньої творчості удосконалили технічні навички в роботі з різними зображувальними матеріалами, стали сміливішими в силу особливостей розвитку дітей 6-го року життя.

Проаналізуймо результати контрольної діагностики художньо-творчих здібностей дітей обох груп за другою методикою «Скульптура». Дані наведено у таблиці 2.7. Графічна інтерпретація результатів дослідження подана на Рис. 2.7.

Таблиця 2.7

Результати дослідження художньо-творчих здібностей за методикою «Скульптура»

Рівні	Високий	Середній	Низький
-------	---------	----------	---------

Група	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Краплинки	5	33,3	6	40	4	26,7
Сонечко	2	13,3	7	46,7	6	40

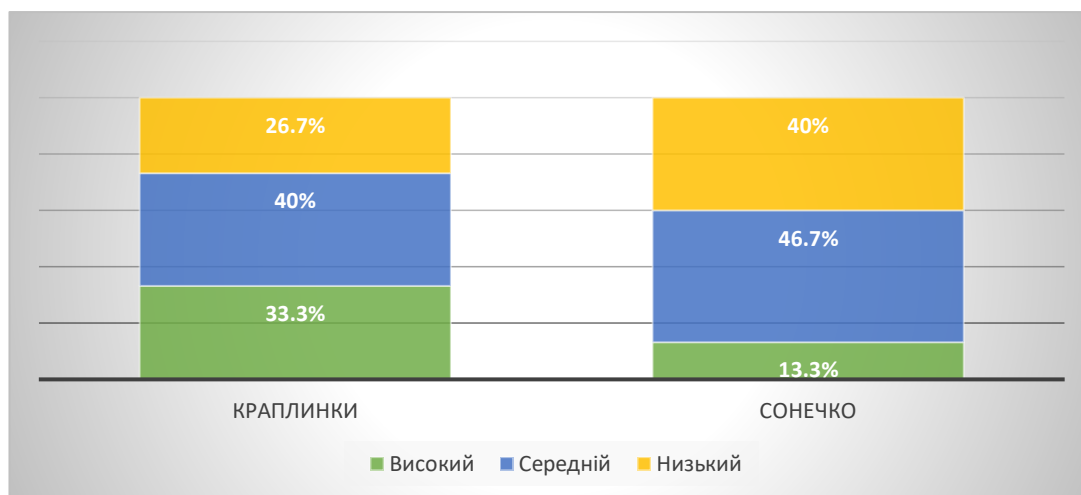

Рис. 2.7. Результати за методикою «Скульптура»

Отже, результати контрольної діагностики за методикою «Скульптура» демонструють значні зміни у показниках розвитку художньо-творчих здібностей у дітей експериментальної групи: кількість дітей, віднесених до низького рівня, зменшилась на 50%. Цей показник повністю підтверджує ефективність розробленої нами системи роботи та вказує на необхідності продовження роботи в обраному напрямку. До речі, в ході контрольного етапу експерименту під час виконання завдання за означеною вище методикою, діти експериментальної групи незалежно від рівня вклалися в 4-5 хвилин, діти, які за результатами діагностики отримали високий рівень продемонстрували неабияку оригінальність у виготовленні скульптурки, зобразивши (звісно на скільки це можливо для дітей старшого дошкільного віку) народні іграшки, з якими знайомились під час формувального етапу, але додавши свої унікальні елементи. Діти експериментальної групи з високим та середнім рівнями з легкістю розповіли що вони виготовили, розповіли про процес та етапи виготовлення, а також зазначили в якій грі їхні вироби можна використати. Діти контрольної

залишилися відносно на том ж рівні, що й на констатувальному етапі експерименту. Вони менш активні та незацікавлені в отриманні результату.

Переходимо до аналізу результатів контрольного етапу діагностики художньо-творчих здібностей дітей обох груп за методикою «Складання казки».

Результати дослідження за методикою «Складання казки» наведено у таблиці 2.8. Графічну інтерпретацію результатів дослідження продемонстровано на Рис. 2.8.

Таблиця 2.8

**Результати дослідження продуктивності за методикою
«Складання казки»**

Рівні Група	Високий		Середній		Низький	
	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Краплинки	6	40	7	46,7	2	13,3
Сонечко	3	20	7	46,7	5	33,3

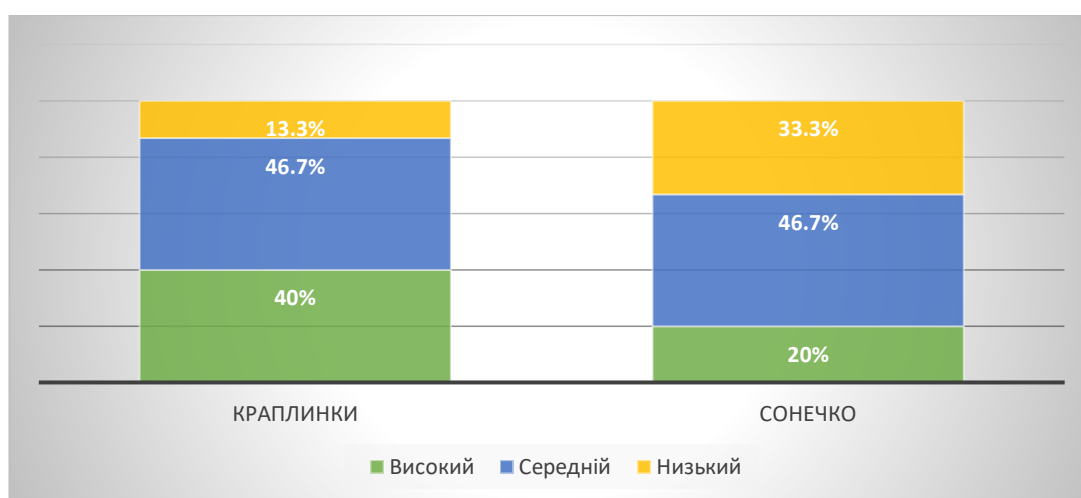

Рис. 2.8. Результати за методикою «Складання казки»

Отже, результати контрольного етапу діагностики демонструють значні зміни у показниках дітей експериментальної групи. Кількість дітей, віднесених до високого рівня, збільшилася з 13,3% до 40%. Під час роботи діти активні, із захопленням придумують сюжети, пропонують навіть розіграти театральні вистави за вигаданими сюжетами, виготовити атрибути до них, діляться вигаданими історіями з однолітками та грають в ігри. Рівень дітей контрольної

групи залишився майже без змін. Як зазначалось вище, пов'язано це з тим, що з дітьми не проводилася робота, а зміни в рівні розвитку художньо-творчих здібностей обумовлені особливостями розвитку дітей 6-го року життя.

Тож, порівнюючи результати констатувального та контрольного етапів нашого дослідження в експериментальній та контрольній групах можемо стверджувати, що ми змогли підвищити рівень розвитку творчих здібностей дітей експериментальної групи, а відтак проведена нами робота під час формувального етапу експерименту виявилася ефективною: заняття з художньої праці, організація куточка народознавства та української світлиці із використанням наочних зразків, дидактичні ігри народознавчої тематики дали свої позитивні результати, і, на нашу думку, повинні широко застосовуватися для розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників у закладах дошкільної освіти.

Висновки до другого розділу

Якісний і кількісний аналіз результатів контрольного етапу експерименту засвідчив, що протягом дослідження в експериментальній групі «Краплинки» показники високого рівня збільшилися з 13,3% до 40%., низького – значно зменшилися та перевищують показники високого рівня у дітей контрольної групи.

У дітей контрольної групи «Сонечко» змін кількісних показників розвитку творчих здібностей дітей майже не змінився, що пояснюється використанням у процесі розвитку художньо-творчих здібностей виключно традиційних освітніх програм та засобів навчання. Ті незначні зміни в рівні розвитку художньо-творчих здібностей, що відбулися, обумовлені особливостями розвитку дітей 6-го року життя.

Якісний аналіз результатів проведеного дослідження показує, що майже усі діти експериментальної групи емоційно реагують на українську іграшку, декоративно-ужиткове мистецтво, фольклор і добре ознайомлені з різними видами народних промислів України. Діти експериментальної групи через емоційні почуття, переживання, захоплення красою виробів вже розуміють, що декоративно оздоблені вироби народний майстрів, що виготовлені з різного матеріалу такі прості, й водночас складні у виготовленні. Вони розуміють, що можна своїми руками створити той чи інший виріб, мають наочний зразок, який прагнуть відтворити, і обов'язковою умовою є те, щоб він мав привабливий, естетичний вигляд та був цікавий для інших. Діти експериментальної групи, в порівнянні з контрольною більш творчо підходять до роботи, що демонструє підвищення показників не тільки розвитку художньо-творчих здібностей, а й уяви, продуктивності, оригінальності, варіативності творчого мислення у процесі різних видів зображувальної діяльності, художньої праці. Вони цікавляться народною творчістю, уважно слухають народні пісні, заклички, скоромовки, загадки, а віднайшовши згадки про знайомі народні промисли, відразу помічають та зазначають.

З проведеного нами дослідження можемо констатувати, що найважливішими результатами впровадження в освітній процес системи роботи з ознайомлення дітей з народними промислами стало те, що діти усвідомили себе суб'єктами творчості, здатними не лише відтворювати здобуті враження, а й більш впевнено відтворювати їх, збагачуючи власним творчим доробком. Розроблена нами система роботи сприяла творчому самовираженню дітей у різних видах зображувальної діяльності.

Таким чином, запропонована система роботи з розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом народних промислів є ефективною не тільки для розвитку творчості старших дошкільників, а й має позитивний вплив на підвищення рівня культури та любові до рідної України.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У наш час у суспільстві існує дефіцит спеціалістів, фахівців різних галузей, здатних творчо мислити, ефективно діяти, проектувати, винаходити, конструювати нове, розв'язувати творчі задачі. Дослідження проблем активізації творчої діяльності привертає сьогодні неабияку увагу.

Творчість належить до складних і водночас соціально значущих психологічних феноменів. Аналізуючи художньо-творчу діяльність як систему, у її загальній структурі вчені виділяють декілька підсистем, зокрема: процес творчої діяльності, продукт творчої діяльності, особистість творця, середовище та умови, в яких протікає творчість. Художньо-творча діяльність розгортається упродовж тривалого часу та може бути охарактеризована як з точки зору її об'єктивних результатів, так і з точки зору тих змін в особистості, які відбулися у зв'язку й під впливом цієї діяльності. Сучасний стан дослідження творчості можна розглядати як процес зближення двох підходів: особистісного – дослідження суб'єкта творчої діяльності, його потреб, мотивів, знань, умінь, навичок, властивостей, самосвідомості, емоцій, почуттів та процесуального – дослідження фаз, станів, стадій та результатів перетворення предмета творчості. Оптимальним періодом входження в сферу творчої діяльності, становлення творчої особистості, формування творчого потенціалу, на думку науковців, є дошкільний період. У цьому віці діти, здобувши певний досвід, можуть творчо використовувати його.

Творчість – це одна із найзмістовніших форм психічної активності дитини. Її можна розглядати як універсальну здібність, що забезпечує успіх різноманітної діяльності дітей. Будь-який творчий акт дошкільника – результат його активних пізнавальних, творчих дій, створення суб'єктивно нового (значущого для неї) продукту – малюнка, конструкції, гри, оповідання, невідомих раніше деталей, різних варіантів зображень, ситуацій, рухів, характеристик героїв, інших дій; застосування засвоєних раніше способів зображення або засобів виразності у новій ситуації; прояв ініціативи в усьому.

Яскраво проявляючись в дошкільному дитинстві, художньо-творчі здатності розвиваються у процесі спеціально організованого навчання, коли діти оволодівають суспільно виробленими засобами діяльності. Активаторами процесу дитячої творчості, мотивації творчої діяльності виступають психолого-педагогічні умови (створення розвивального середовища, організація процесу навчання, інтеграція різноманітних видів творчої діяльності, заохочення творчої ініціативи, забезпечення атмосфери успішності тощо), а також врахування принципів організації творчості, зокрема: принцип гуманізму та педагогічного оптимізму, принцип об'єктивності, науковості та доступності, принцип комплексності, системності та систематичності, принцип індивідуального й особистісного підходу тощо. Важливим є також використання різноманітних засобів (зразків, інструкцій, пояснень, попередніх бесід, уточнюючих, активізуючих запитань, підказок дорослого, узагальнених алгоритмів дій, спілкування з однолітками, рухових, музичних моментів, екскурсій тощо) та форм (фронтальних, колективних, індивідуальних, у підгрупах) розвитку художньо-творчої діяльності дітей.

Дитяча творчість проходить певні стадії формування та розвитку: від наслідування та копіювання готового способу дій до творчого наслідування з елементами новизни, самодіяльності; від репродуктивної творчості за поданою раніше схемою, ідеєю до справжньої творчості, створення нового. Характерними особливостями творчої діяльності дітей є першочергове значення процесу створення продукту, легкість на початку орієнтувальної, інколи навіть не зовсім осмисленої діяльності, суб'єктивна новизна відкриттів, відсутність внутрішніх бар'єрів, що породжують скутість, ускладнюють творчість тощо.

Внутрішньою передумовою художньо-творчої діяльності, ядром творчості є творчий потенціал, як можливі творчі прояви особистості; творчі можливості, які закладені з народження та розкриваються в різних сферах творчої діяльності. Творчий потенціал дітей розглядається як творчі здатності дитини, як її креативність, яка може проявлятися в мисленні, спілкуванні, іграх і характеризувати особистість як в цілому, так й її окремі здібності, продукти

творчої діяльності, процес їх створення. Характеризується творчий потенціал дітей різними рівнями прояву їх загальної обдарованості, творчих можливостей, а його розвиток нерозривно пов'язаний з проблемою розвитку здібностей дитини. Здібності, що проступають у вираженості тієї чи іншої функції, у відмінності в ступені прояву якісних сторін функції у різних людей, проявляються по різному, як: загальні інтелектуальні здібності; конкретні досягнення; спілкування та лідерство; творчість і продуктивна діяльність; художньо-творчі здібності; психомоторні здібності.

Свій пізнавальний, творчий досвід діти збагачують через спостереження, експериментування з предметами, їх властивостями та функціональністю. Результатом такої діяльності дитини є її образ світу. Чим більша кількість образів сприймання у дитини сформована, чим повніший їх зміст та досконаліші перцептивні навички, тим повніші і змістовніші дитячі моделі-репрезентації дійсності та картина світу дитини в цілому.

Не менш важливою є організація навчання шляхом створення спеціального розвивального предметно-просторового середовища, в якому дитина знаходила б стимули для самонавчання та саморозвитку. Вирішальна при цьому спільність «дитина-дорослий», особистісно-орієнтовна модель виховання, основною метою якої є сприяння становленню дитини як особистості. Це передбачає забезпечення почуття психологічної захищеності – довіри дитини до світу, радість існування; формування основ особистості; розвиток індивідуальності дитини.

Важливо поширювати та заохочувати різноманітні форми художньо-творчої діяльності. Краса та мистецтво відіграє велику роль у пробудженні естетичної чутливості дітей, розвитку їхніх кращих людських почуттів, формуванні морального обличчя дитини, тобто мистецтво є потужним прийомом становлення творчої особистості дитини. Загалом художньо-естетичне виховання передбачає цілеспрямований систематичний розвиток здатності дитини бачити красу навколишнього світу та вирішує ряд важливих завдань формування естетичного ставлення, навичок творчого сприймання, естетичних почуттів, їх художньо-творчих здібностей, основ естетичного смаку.

Зародження творчих начал дитини, її майбутнє залежить від педагога, від його умілості та професіоналізму в педагогічній діяльності. Щоб відповідати вимогам свого часу, своєї професії, гарантувати збереження дитячої творчості, високу якість освіти, педагогу необхідно щиро прагнути стати професіоналом своєї справи, досягти вершин педагогічної майстерності, демонструвати власний приклад творчої поведінки, володіти інформацією та навичками діагностики та стимулювання творчих процесів, творчих умінь дітей тощо.

Народні промисли відіграють важливу роль у розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, що і доведено у нашому дослідженні.

Використання виробів народних промислів у вихованні дітей дошкільного віку сприяє прилученню дитини до духовного, естетичного, побутового досвіду народу. Виховна цінність виробів народних промислів полягає в сприянні формуванню творчої діяльності, розвитку художньо-творчих здібностей у старших дошкільників. Народні промисли є засобом, за допомогою якого відбувається формування почуття естетичної краси, естетичного смаку, сенсорного сприйняття, розвитку уяви і творчого мислення тощо. Вироби народних промислів України є засобом передавання культурного досвіду народу від покоління до покоління.

Результати проведеного нами дослідження щодо ефективності розробленої системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого віку засобом народних підтверджує доцільність їх застосування не тільки на заняттях з художньої праці чи образотворчого мистецтва, а й в ігровій діяльності, самостійній художній діяльності, у повсякденному житті дитини. Впровадження системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників буде ефективним за умов: поповнення розвивального середовища групи різними видами виробів народних промислів; організації практичної діяльності старших дошкільників із застосуванням знань щодо виготовлення та оздоблення виробів народних промислів; співпраці педагогів з батьками (індивідуальні та групові консультації, майстер-класи, спільні заняття, з виготовлення виробів

українських народних промислів чи оздоблення їх елементами, проведення свят та розваг на означену тематику), організації української світлиці та куточків народознавства у закладах дошкільної освіти.

Дані контрольного етапу експерименту нашого дослідження свідчать про підвищення високого рівня розвитку художньо-творчих здібностей дітей експериментальної групи протягом проведеної роботи за розробленою системою роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів: показники високого рівня збільшилися приблизно у 3 рази, що доводить ефективність запропонованої системи роботи і підтверджує висунуту на початку дослідження гіпотезу.

Нами доведено, що впровадження розробленої системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів в освітній процес закладу дошкільної освіти сприяє збагаченню емоційної, мотиваційної, когнітивної сфер особистості старшого дошкільника, що стимулює його самовираження у творчій діяльності.

За результатами проведеної роботи розроблено практичні рекомендації вихователям та батькам щодо розвитку художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Відтак, результати експериментального дослідження дають підстави вважати, що вихідні положення розробленої системи роботи з розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобом народних промислів в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти є правильним рішенням та ефективним засобом, визначені завдання реалізовані, мета досягнута, що має важливе значення для розвитку творчої особистості, підвищення рівня культури і патріотизму у дітей старшого дошкільного віку.

РЕКОМЕНДАЦІ ВИХОВАТЕЛЯМ ЩОДО РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1. Збагачайте оточуюче середовище дитини новими, різноманітними, предметами з метою розвитку її творчих можливостей.
2. Створюйте у групі сприятливу атмосферу для творчості. Доброзичливість з боку педагога сприятиме вільному виявленню художньої творчості дітей.
3. Заохочуйте дітей до творчості, до створення власних, неповторних творчих ідей.
4. Активізуйте спілкування з дітьми, що спрямовуватиме їх на самостійну художню діяльність.
5. Стимулюйте дітей до вільного вибору задуму, засобів та способів його зображення.
6. Організуйте спільну художньо-творчу діяльність дітей.
7. Заохочуйте прагнення дитини виготовити щось своїми руками.
8. Використовуйте у своїй роботі інноваційні технології, які спрямовані на розвиток художньо-творчих здібностей дітей.
9. Не обмежуйте дитину у часі під час виконання нею творчих завдань чи власних задумів.
10. Організуйте виставки дитячих творчих робіт, альбоми, щоб діти могли бачити результати своєї художньо-творчої діяльності.
11. У процесі розвитку художньої творчості дітей застосовуйте усі групи методів, прийомів та різні форми організації дітей під час їхньої діяльності.
12. Враховуйте індивідуальні можливості, потреби та інтереси дітей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ БАТЬКАМ ЩОДО РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1. З повагою ставтесь до того, що цікавить дитину, не ігноруйте її потребу у творчості.
2. Підтримуйте ініціативу дитини, її творчу активність.
3. Створіть оптимальні умови для розвитку художньо-творчої діяльності дітей.
4. Пам'ятайте, справжня творча діяльність безкорислива! Тому не чекайте швидких результатів.
5. Головний критерій успішної художньо-творчої діяльності дітей – наявність стійкого інтересу до неї.
6. Підкреслюйте індивідуальність дитини; помічайте в її творчих продуктах елементи власної творчості дитини.
7. Будьте терплячими до помилок дитини! Не варто виконувати все за неї, коли дитина припускається помилок, не варто говорити про те, що можна було зробити краще.
8. Допомагайте дитині оформити і кінцевий продукт художньо-творчої діяльності її інтереси: зробіть разом рамку для малюнка, виставку її робіт, заведіть альбом її робіт, альбом досягнень.
9. Не скупіться на знаки уваги. Посмішка, схвальний погляд, захоплена розповідь про художньо-творчу діяльність дитини родичам чи друзям заохотить її до виявлення ще більшої ініціативи та інтересу до творчої діяльності.
10. Не позбавляйте дитину ігор, забав, казок, створюйте умови для виходу дитячої енергії, рухливості, емоційності.
11. Уникайте односторонності у вихованні та навчанні дитини.
12. Не стримуйте розкриття потенційних можливостей психіки дитини.
13. Залишайте дитину на самоті та дозволяйте займатися своїми справами.

14. Дайте дитині більше можливостей у виборі задуму, засобі та способів його реалізації. Намагайтеся забезпечувати дитину різноманітними матеріалами для образотворчої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєнко Т. А. Казкові мандрівки до чарівного королівства творчості: [програма з образотворчого мистецтва для роботи гуртка зображувальної діяльності]. *Обдарована дитина*. 2007. № 6. С. 43-50.
2. Антонович Є., Захарчук Р., Чугай Р., Станкович М. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 2013. 272 с.
3. Аристова Л. Естетичне ставлення до мистецтва: теоретичні підходи. *Мистецтво та освіта*. 2012. № 3. С. 18-22.
4. Байдина Е. А. Міні-музей в ДНЗ як засіб патріотичного виховання». *Довідник старшого вихователя*. 2013. № 2. С. 32-37
5. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення 11.04.2023)
6. Біла І. Вчимо дивитися і творити. Дошкільне виховання. 2004. № 4. С. 14-18.
7. Біла І. М. Експериментування – джерело творчості дошкільників. *Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. Т. 10. Ч. 4. Київ, 2012. С. 39-47.
8. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 137 с.
9. Білан О. І., Возна Л.М.. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 264 с.
10. Богиніч О. Народна скарбниця. *Дошкільне виховання*. 2002. № 8. С.16-17.
11. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.
12. Валькова В. Б. Чарівний світ творчості. *Обдарована дитина*. 2002. № 2. С. 10-11.
13. Васильєва Т. Українська традиційна іграшка. *Дитячий садок*. 2012. № 3. С. 3-4.

14. Великий тлумачний психологічний словник / Під ред. Н. Ребера. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2013. 592 с.
15. Вчимося бачити прекрасне : метод, рекомендації по озн. діт. мол. шк. та ст. дошк. віку з творами образотворчого мистецтва: навч. посіб. / Київський міжрегіональний ін-т. удосконалення вчителів ім. Б.Грінченка / упоряд. Е.В. Белкіна. 2-ге вид., доп. Київ. 1996. 74 с.
16. Гавриш Н. Сучасне заняття: формальні, змістові, та структурні ознаки. *Дошкільне виховання*. 2007. №8. С. 10-13.
17. Горлова А. Інструменти розвитку творчого потенціалу дитини. *Початкова школа*. 2007. № 3. С. 10-17.
18. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність в дошкільному навчальному закладі. Харків: Основа, 2007. 340 с.
19. Грабовець О. Д. Розвиток творчого потенціалу дітей. *Обдарована дитина: Науково-практичний освітньо-популярний журнал*. 2004. № 10. С. 14-18.
20. Гулей О. В. Декоративно-прикладне мистецтво: Навчальний посібник. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010, 152 с.
21. Данилов М. Виховання у дітей самостійності і творчої активності у процесі навчання. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 280 с.
22. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2016. 304 с.
23. Добріна Л. Вектори творчості. *Дошкільне виховання*. 2015. №2. С. 15-17.
24. Долинна О., Низковська О., Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі. *Дошкільне виховання*. 2010. №10. С. 7-10.
25. Дронова О. Через красу до творчості : Інтегрований підхід до організації образотворчої діяльності старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2004. № 4. С. 18-19.
26. Дружинін В. М. Психологія загальних здібностей. Луцьк: Плай, 2019. 368 с.
27. Дубина Л. Фантазуємо разом. *Дошкільне виховання*. 2015. №2. С. 16-17.

28. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 11.04.2023)
29. Закон України Про дошкільну освіту URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 11.04.2023)
30. Калуська Л. В. Народні ремесла у дитячому садку. Бібліотека вихователя дитячого садка. 2005. 64 с.
31. Калуська Л. В. Дивокрай. Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2 книгах для працівників дошкільних закладів. Книга перша. Тернопіль: Мандрівець, 2004. 320 с.
32. Каплуновська О. М., Кичата І. І., Палець Ю. М. Україна – моя Батьківщина. Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2016, 72 с.
33. Квач Н. Розвиток образного мислення і графічних навичок у дітей 5-7 років. Посібник для дошкільних закладів. Львів: Академія, 2013. с. 320.
34. Киричук О. Основи психології. Київ: МАУП, 2012. с. 256.
35. Киященко М. Абросімов Б., Лейзеров М. Шляхи і засоби розвитку творчості. Львів: Наука, 2012. с. 192.
36. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. Київ: АСК, 2013. С. 69.
37. Котелянець Н. Художня праця і розвиток особистості дитини. *Дошкільне виховання*. 2012. №12. С. 18-19.
38. Кудрявцев В. Т., Синельников В. В. Розвинуте дитинство і розвивальна освіта: культурно-історичний підхід. У 2-х ч. Ч. І. Івано-Франківськ: Плай, 2017. с. 158.
39. Кучерявий О. Г. Педагогіка і психологія дитячої творчості. Аспект самоформування умінь організувати творчість дітей. Навч. посібник. Київ: ІЗМН, 2018. С. 156.
40. Лаврик О. С. Маленькі українці : методичні поради та серія занять з патріотичного виховання . *Дошкільний навчальний заклад*. 2014. № 9. С. 15-20.
41. Лавриненко Н. Етнопедагогіка. Дошкільне виховання. 2006. № 12. С. 111-119.

42. Ликова І. О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2-6 років «Кольорові долоньки». Харків: Ранок, 2007. 128 с.
43. Лозинська Є. Ф. Українське народознавство дітям дошкільного віку: Метод. Посібн. для дошк. закл. Львів : Оріяна - Нова, 2008. 208 с.
44. Луцак Н. Народні ігри як засіб збагачення дитячої лексики «Дрібу, дрібу, дрібушечки»: методичні рекомендації. Київ. *Дошкільне виховання*. 1999. №4. С. 5-7.
45. Михайлова Л. М. Специфіка культуролого-естетичного виховання творчої особистості: *збірник статей за матеріалами науково-практичної конференції*. Луганськ. 1997. С.56-72.
46. Момот Л. Л., Шелестова Л. В. Щодо проблеми формування творчих здібностей у процесі навчання. *Педагогіка і психологія*. 2017. №2. С.53-59.
47. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
48. Острожинська Л. С. Наше завдання - розвиток творчого потенціалу дитини. *Обдарована дитина*. 2005. № 2. С. 22-24.
49. Острожинська Л. С. Наше завдання - розвиток творчого потенціалу дитини. *Обдарована дитина*. 2005. № 2. С. 22-24.
50. Переходько О. А. Використання українознавства та етнопедагогіки у національному вихованні дошкільників. *Дошкільний навчальний заклад*. 2013. № 9. С. 2-22.
51. Піроженко Л. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. Тернопіль: Мандрівець, 2012. С. 192.
52. Підкурманна Г. Дитяча творчість. Програма та методичні рекомендації. Тернопіль: Мандрівець, 2013. С. 74-80.
53. Поліщук І. Народна гра як засіб патріотичного виховання. *Дошкільне виховання*.
54. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів

- вищих навчальних закладів. Київ: «Академвидав», 2004. 456 с.
55. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2006. 356 с.
56. Рогальська Н. Розвиток надбань української народної етнопедагогіки та їх використання в сучасному дошкільному закладі. Львів: Академія, 2013. С. 112-122.
57. Романовська Д. Методи та прийоми стимулювання творчої активності. *Психолог*. 2016. №11. С. 12-16.
58. Роменець В. А. Психологія творчості. Навч. посібник. 3-тє вид. Харків: Майдан, 2016. С. 288.
59. Соломенникова О. Ознайомлення дітей з народним декоративно прикладним мистецтвом. Дошкільне виховання. 2004. № 9. С. 42-45.
60. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Рад. школа, 1986. 139 с.
61. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори. Київ: Рад. школа, 1976. Т.2. 473 с.
62. Сухорукова Г. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. К.: Слово, 2012. С. 376.
63. Сучасний дошкільний заклад: середовище для розвитку: навчально-методичний посібник. авт.-упоряд.: М.І. Каратаєва, О.А. Денисова, Л.А. Грицюк. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. 352 с.
64. Терехова Г. В. Творча освіта дітей дошкільного віку. Психологія і педагогіка в інноваційних процесах сучасної освіти. Харків: Університет, 2018. С. 67-70.
65. Терещенко О. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності. Навчально-методичний посібник до Базової програми «Я у Світі». Київ: Світич, 2013. С. 112.
66. Титаренко В. Виховання на національно-культурних традиціях українського народу як головний чинник формування особистості. *Наукові записки ТДПУ: Педагогіка*. 2000. № 8. С. 19-20.
67. Тітов І. Творча уява дошкільника: її критерії та функції у навчальній діяльності. *Обдарована дитина*. 2012. №10. С. 56-60.
68. Ткачук Н. С. Виховання любові до України у дітей дошкільного віку через

- призму рідної мови. ДНЗ № 30 “Журавлик”. Хмельницький. 48 с.
- 69.Тураніна Н. Формування етнокультурної компетентності дошкільника. *Дошкільне виховання*. 2006, № 8. С. 41.
- 70.Українське народознавство: Навч. посіб. /За ред.. С. П. Павлюка. 2-ге вид. Київ: Знання, 2004. 570 с.
- 71.Федієнко В. В. Вчимося малювати без проблем. Харків: ВД «Школа», 2006.327 с.
- 72.Федієнко В. В., Чемеренко О. Ю. Образотворче мистецтво. Методики раннього розвитку дітей 4-6 років. Харків: ВД «Школа», 2005. 248 с.
- 73.Ходонович Л. Дитина і творче мислення. Харків: Університет, 2014. с. 198.
- 74.Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навч. посібник для студ. ВНЗ. Реком. МОНУ / Упор. Борисова З. Н., Кузьменко В. У.; За ред. Борисової З. Н. Київ: Вища школа, 2004. 511 с.
- 75.Чугуєнко М. В. Моя Україна: ілюстрована енциклопедія для дітей. Харків: Веста: Ранок, 2006. 128 с.
- 76.Шульга Л. М. Розвиток художніх здібностей дітей дошкільного віку заняттях з малювання. *Обдарована дитина*. 2004. № 9. С. 43-63.
- 77.Щербань О., Титаренко В., Ряхно К. Використання народних іграшок і народних ігор з виховною метою. *Дошкільне виховання*. 2016. №9. С. 12-16.
- 78.Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
- 79.Ясєв Н. Ю. Виховання основ патріотичних почуттів дошкільнят. Могильов : БМ-МЕДІА ЧУП, 2000. 59 с.
- 80.Якубенко В. Від народознавства – до свідомого патріотизму. *Дошкільне виховання*. 2002. № 8. С. 12-13.
- 81.Яценко Т. Психологічна діагностика дітей дошкільного віку. Методичний посібник для студентів педагогічних училищ. Кременчук: КПУ імені А. С. Макаренка, 2017. С. 110.

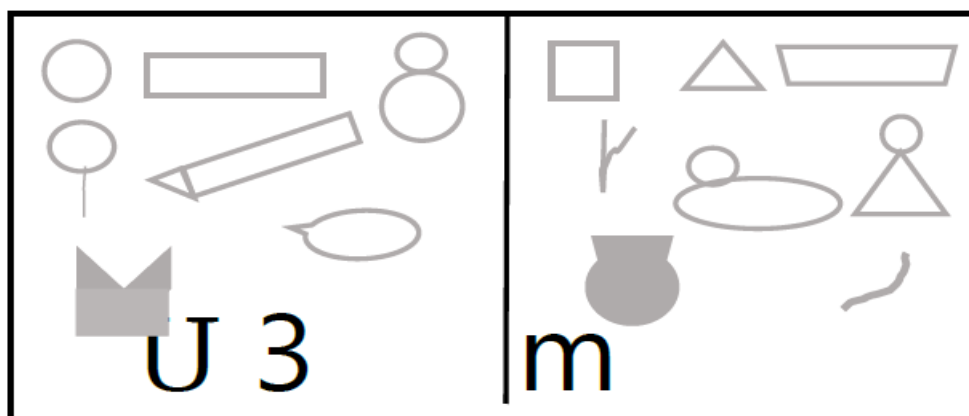
МЕТОДИКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

«Домалюй фігуру» (О. Дяченко).

Спрямована на виявлення рівня розвитку художньо-творчих здібностей, уяви, здатності створювати оригінальні образи. Під час обстеження пропонується будь-який із комплектів (рисунок), інший може бути використаний під час повторного обстеження.

Інструкція: Домалюй чарівні фігурки. Чарівні вони тому, що кожен малюнок можна домальовувати так, щоб вийшов малюнок, який ти захочеш.

Під час обстеження дітям пропонується один із комплектів, на їх вибір, інший використовується під час повторного обстеження.

Для оцінки рівня виконання завдання для кожної дитини підраховується кількість зображень, які не повторюються. Однаковими вважаються зображення, в яких фігура перетворюється в один і той самий елемент.

Показники та рівні оцінювання: *високий рівень* – діти дають схематичні, іноді деталізовані, оригінальні малюнки, які не повторюються; *середній рівень* – діти домальовують більшість фігур, але всі малюнки схематичні, майже без деталей, наявні малюнки, які дитина повторює; *низький рівень* – діти майже не розуміють завдання, малюють поряд із заданою фігурою щось своє, зображують

візерунки, іноді, декілька фігур діти можуть намалювати, але це, як правило, шаблонний схематичний малюнок.

«Скульптура» (Р. Немов)

Дитині пропонується набір пластиліну і завдання: за 5 хв. виліпити щось з пластиліну. Фантазія дитини оцінюється від 0 до 10 балів. Відведений на виконання завдання час – 5 хв.

Показники та ріні оцінювання: *високий рівень* оцінюється від 8 до 10 балів та характеризує вигадану та створену дитиною річ, як досить оригінальну, але детально не пропрацьовану. 10 балів дитина отримує, якщо придумана нею річ має високий ступінь оригінальності, всі деталі продумано та відтворено. Обов'язковою умовою є те, що дитина вклалася в зазначені часові рамки. *Середній рівень* – 5-7 балів. Дитина зробила порівняно простий виріб з незначною кількістю деталей, чи придумала щось незвичайне, але разом з тим таке, що не вирізняється оригінальністю, або створений дитиною виріб є досить оригінальним, але детально не пропрацьованим. Робота виконана в межах поставлених часових рамок, допускається відхилення на 1-2 хвилини. *Низький рівень* – 0-4 бали. За відведений на виконання завдання час (5 хв.) дитина так і не змогла нічого придумати та виліпила з пластиліну щось дуже просте (м'яч, квадратик, кільце, яблуко тощо) або придумала і зробила порівняно просту саморобку, в якій є невелика кількість звичайних деталей.

Методика «Складання казки» (Р. Немов)

Дітям читають початок незнайомої раніше казки. В ході читання вихователь робить перерви, щоб пофантазувати з дітьми. Ставляться питання подальшого розвитку подій казки, вигадуються які можуть бути наслідки подій, думок, слів, вчинків героїв тощо. При цьому педагог уважно стежить за роботою

дітей, спонукає їх до активної діяльності, аби діти могли вигадати не один варіант розвитку подій.

Оцінюється продуктивність, оригінальність і варіативність за такими *критеріями*: чи активно дитина включається в процес роботи, чи пропонує вона незвичайні варіанти розвитку сюжету, скільки варіантів розвитку одного і того ж сюжету пропонує, скільки часу витрачено на роботу з дитиною, чи подобається дитині такий вид роботи, які труднощі відчувала дитина в процесі роботи.

Виконання завдання оцінюється за *п'ятибальною системою*.

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ, ПРОВЕДЕНІ В ХОДІ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Конспект заняття «Ремесла українського народу»

Програмовий зміст: ознайомити дітей з різними видами народних ремесел; розкрити красу українських вишиванок по регіонах, багатство кольорів, орнаментів; збагатити знання про цей давній вид народного декоративно-ужиткового мистецтва; познайомити дітей зі звичаями та обрядами, пов'язаними з вишиванками, заохочувати дітей до виготовлення вишиванок способом аплікації з паперу. Удосконалювати техніку вирізування з паперу, складеного навпіл по діагоналі, з квадрата – трикутника, з прямокутника – смужки, повторювати правила безпеки під час роботи з ножицями, розвивати дрібну моторику рук, увагу, творчу уяву, творчі здібності, формувати естетичний смак; виховувати охайність та обережність під час роботи з ножицями.

Хід заняття

Вихователь. У нас сьогодні ніби свято ,

Гостей зібралось багато.

Ану ж на них ви подивіться

І веселенько усміхніться.

І привітайте їх у нас ,

Що завітали в добрий час.

Добрий день! Вітаємо вас.

Вихователь. Діти, скажіть, як називається наша Батьківщина? Яка вона? (велика, гарна, багата). Так, ми живемо в Україні, любимо її, пишаємося нею. Україна –

це Батьківщина для всіх людей, які живуть на її території. З чого починається Батьківщина? (відповіді дітей).

Вихователь. Народитись українцями, друзі, велика честь. Адже наш народ віддавна славиться у всьому світі. Як ви вважаєте, чим саме славні українські люди?

- Працьовитістю, розумом, гостинністю, піснями.

- Так. А ще наш народ – творчий та вмілий. Сьогодні ми поговоримо про ремесла, які були популярні в Україні з давніх часів. (Вихователь показує і розповідає на інтерактивній дошці про такі ремесла:

Різьблярство – вид декоративно-ужиткового мистецтва (також різьблення є одним з видів художньої обробки дерева поряд з випилюванням, токарною обробкою).

Плетіння – ремесло з виготовлення доморобних господарсько-побутових та художніх виробів з різноманітної еластичної сировини. В Україні має багаті й давні традиції, особливо на Поліссі.

Гончарство – виготовлення з опаленої гончарної глини різноманітних виробів, зокрема посуду, кахлів, іграшок тощо.

Столярство – вид деревообробного промислу; виготовлення хатнього начиння – лав, ослонів, скринь, столів, табуреток та стільців, мисників, ліжок, а також віконних рам та рамок для вуликів, деревних частин борін та плугів тощо.

Бондарство – вид деревообробного промислу, пов'язаний з виготовленням місткостей – бочок, діжок, барил, цебер тощо.

Ткацтво – виготовлення сурових (необроблених) текстильних тканин на ткацькому верстаті ляхом їх взаємного переплетення.

Вишивання – один із видів народного декоративного мистецтва українців; орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами; один із найпоширеніших видів ручної праці українських жінок і, зокрема дівчат.

Пройшов час і українські ремесла дещо забулися, адже з'явилася можливість виготовляти схожі предмети вжитку значно швидше і легше. Але сьогодні ми всі

розуміємо, що такі ремесла потрібно берегти, тому що вони несуть в собі багатовікову історію, їх цікаво розглядати, міркувати, як саме їх виготовляти.

А зараз я пропоную погратись вам у гру, яка так і називається «Ой, Василю, товаришу».

Вихователь. Діти, ми вже говорили, по чому впізнають українців у всьому світі.

- По українському національному одязі, вишиванках.

- Сьогодні ми будемо говорити про сорочки-вишиванки. Колись одяг зберігали люди в скринях. Кожного року влітку, сонячного дня, жінки виносили свій одяг на вулицю і провітрювали. Ось погляньте, тут сорочки чоловічі, жіночі та дитячі. Сорочки були ще буденні, ті, що носили кожного дня, і святкові. Буденні вишивали на грубому полотні, а святкові – на тонкому. На сорочках вишивали різні орнаменти. Як ви думаєте, хто їх вишивав? Здавна дівчата в Україні вишивали своєму нареченому та його батькам сорочки, а наречений шив чоботи. Сорочку дарували не будь кому, а особливо рідним: чоловікові, дітям, батькам, братові, нареченому.

Як я малим збирався навесні

Піти у світ незнаними шляхами,

Сорочку мати вишила мені

Червоними і чорними нитками.

Є повір'я, що сорочка, вишита і подарована на добро, на щастя, буде оберігати.

Ниточка до ниточки – буде квіточка, а квіточки оберігають дитя від насланя.

Мати говорила, коли шила «Кладу ниточку на щастя, на здоров'я дитині. Щоб росла здоровою і сильною, розумною та красивою, як зоря довіку. Жовту нитку у сонця візьму (символ здоров'я, успіху), а зелену у трав (природа, молодість, мир), подарує синю небо (вірність, довіра), зірнька – багряню (любов, сила). Про це навіть народ склав пісні. Давайте послухаємо пісню А.Гнатюка «Два кольори».

То що означають кольори на сорочці? (Діти повторюють кольори та їх значення).

Був цілий ряд повір'їв, що їх дотримувались народні майстрині. Можливо, ви пригадуєте якісь з цим повір'їв?

- Якщо сорочку одягнув навиворіт, хтось битиме.

- Од переляку сорочку одягають пазухою назад.

- Коли після купання дитині одягають чисту сорочку, то беруть її за комір, б'ють об одвірок і приказують: «Сорочка на тіло, а лінь у двері».

Сорочки вишивають гладдю, бісером, хрестиком. (Вихователь показує, чим вони відрізняються).

Орнаменти бувають рослинні – ось погляньте, що тут вишите.

Квадрат, ромб є символом чотирьох пір року, чотирьох стихій – води, землі, вогню та повітря, чотирьох сторін світу.

Трикутнички – та ще й вишиті один в одному означають триєдність землі, людини, космосу; води, землі, повітря; минулого, теперішнього, майбутнього; батька, матері, дитяти; Бога Отця, Бога Сина, Бога Святого Духа.

Небо і Землю вишивали прямим лініями. Між ними пролягав основний узор.

Хвилькою вишивають воду – символ чистоти, очищення. Ломана лінія символізувала покровительство вищих сил над людиною. Горизонтальна пряма лінія - означає землю.

Вертикальна хвиляста – дощ. Дві схрещені лінії – блискавки. Сьогодні ми будемо аплікувати орнаменти на сорочках. Подивіться спочатку які вишиванки вишивали в Україні в регіонах. (Показ на інтерактивній дошці та пояснення вихователя).

Вихователь. Сідайте за столи. Як ви думаєте, для кого ця сорочка? А ця?

(Показує паперову сорочку для дівчат, а потім для хлопців) Із чого складається орнамент? Якого кольору смужки? А це що за фігури? *(Квадрат і трикутник)*

Смужки будете вирізати із прямокутників. Складемо прямокутник навпіл по суцільній стороні загинаємо, ведемо пальчиком до половини прямокутника і потім до середини. Квадрати жовтого кольору ріжемо від кутика до кутика. Що вийшло? Два трикутники. *(Повторюємо ще раз порядок дій)*. Потім діти викладають орнамент, вихователь оглядає. Діти наносять на фігури клей та приклеюють до заготовлених паперових сорочок, утворюючи на них орнамент. Потім прищіпками вивішуємо сорочки просихати. *(Чергові)*

Діти беруться за руки і говорять:

Одягну в неділю рано

Вишиту сорочку,

Вийду з хати, закружляю,

весело в таночку!

Засміється, заспіває

Сонце над ланами,

Прийме землю калинове

срібними піснями.

В кожному серці синьоока мрія

Що для тебе розквітає знов.

Україно, ми твоя надія.

Україно, ми твоя любов.

- Діти, вже просохли наші сорочки, давайте розглянемо їх. Як ви думаєте, яка сорочка буде святковою, а яка буденною?

- Молодці, справились добре зі своїм завданням.

Конспект заняття «Вивчаємо промисли України»

Програмовий зміст. Ознайомити дітей з українськими народними ремеслами, якими володіли українці: з працею гончара, бондаря, шевчика, столяра, мірошника, пекаря, вишивальниці, з їхніми історичними витоками і сучасним використанням. Прищеплювати зацікавленість до вивчення історії народних ремесел, прилучати до культури минулого свого народу. Збагати емоційно – чуттєву сферу дітей. Розвивати вміння помічати красу в усьому, що виготовили вмілі руки майстрів. Виховувати почуття національної приналежності, гордості за талановитих майстрів рідного краю, повага до людей творчої праці, дбайливе ставлення до виробів народного мистецтва.

Попередня робота: заняття за темою «Народна іграшка», з декоративно-прикладного мистецтва (малювання, аплікація, ліплення); сюжетно-рольова гра «Подорож по Україні: майстер-клас по виготовленню ляльки-мотанки», виготовлення ляльки-мотанки; перегляд презентації «Народні промисли»; читання та розучування художніх творів, віршів, українських пісень, таночків; створення міні-музею українських народних ремесел та робота в ньому.

Хід заняття

(Звучить весела музика. Діти в українському вбранні заходять до зали, який імітує ремісничу вулицю. Вздовж хатинки столяра, шевця, гончара, бондаря, вишивальниці, мірошника, пекаря. Біля них - знаряддя праці. В кожній хатині майстри відповідно вдягнені.)

- Діти, у нас сьогодні незвичайне заняття, подивіться, яка незвичайна вулиця і незвичайні будиночки. Тут живуть і працюють люди різних професій: гончар, бондар, швець, столяр, вишивальниця, мірошник, пекар.
- З давніх-давен у нас на Україні були народні майстри, вони і передавали своє ремесло з покоління в покоління, яке донині існує і радує своєю

чарівною принадою. Недарма мистецтво нашого народу визнано одним із найбагатших у світі.

Перегляд відеокліпу «Народні промисли»

- Гончарі, шевці, столярі, бондарі жили і працювали в нашому краї. Вони виробляли різноманітні речі побуту. Сьогодні ми познайомимося із ними. Це буде для вас цікаве заняття, тому що речі, які виготовили ці люди, прикрашають наші квартири і створюють в них святковість, затишок і красу, приносять насолоду дорослим і дітям.
- Діти, зверніть увагу на цей будиночок (*з будинку лине музика з глиняних свищиків*).
- Як ви думаєте, хто тут живе? (*Гончар.*) Давайте підемо до нього в гості.
- Добрий день, гончарю! Як красиво в тебе. (*Діти розглядають вироби, які є в гончара, уточнюють, як вони називаються. Гончар роздає свищики, діти свистять.*)

Гончар. А чи знаєте ви, з чого зроблені всі ці вироби? Послухайте, яку я розповім вам легенду.

Жив на світі чоловік. Одного разу прийшов цей чоловік до богині Дани і просить її: «Дай мені такої землиці, щоб я міг з неї посуд виліпити». Богиня Дана відповідає: «Відгадай мою загадку і знайдеш таку землицю». І загадала загадку: «Що то за землиця, що у воді не зникає, у вогні твердне, а в спритних руках мліє?» Задумався чоловік. Ходив він скрізь по лісах, по лугах, але одного разу стояв він на березі річки. Що він побачив? А побачив він другий берег, освітлений сонцем. І здалося чоловікові, що він золотий. Перебрів він річку, взяв грудку тієї землі і приніс додому. Довго розглядав її, але ненароком опустив ту землю в воду і побачив, що вона у воді не зникла. Витягнув її з води, а вона стала в руках м'яка, що хочеш можна з неї зліпити. Підніс чоловік ту грудочку до вогню, і вона стала твердою. Зрадів чоловік, що знайшов відгадку. Зліпив посуд і поніс богині Дані в дарунок.

- Як називається та земля, що знайшов чоловік? (*Глина.*)

Гончар. Я теж свій посуд зліпив з глини, з цієї чудо-землиці. Але ще випалив в гарячій печі, а щоб був красивим, розмалював різними візерунками. *(Дещо дарує дітям. Вихователь з дітьми дякують гончару за розповідь і подарунки.)*

– Діти, а чи вдома бондар? *(Підходять до будиночку бондаря.)*

Бондар. Заходьте в гості, будь ласка.

– Бондарю, бондарю, в нас дуже допитливі діти. Вони хочуть тебе щось запитати. *(Діти виконують пісню з бондарем.)*

– Бондарю, бондарю, а що ти робиш?

– Стружу, стружу дошку на дубову бочку.

– Бондарю, бондарю, що ти робиш?

– Бочку я закінчую, води наливаю.

– Бондарю, бондарю, в боки візьмися, і в таночку, бондарю, хоч раз обкрутися. *(Діти пританцьовують з бондарем разом.)*

– Бондарю, діти хочуть щоб ти їм розповів про свою роботу.

Бондар. Діти, виготовляти речі з дерева - дуже важлива справа. Бочки роблять із дуба, ясена, акації. Використовують породи дерев, які мають тверду деревину, щоб бочки були міцні і довго слугували людям. В кожному домі потрібна бочка.

– А скажіть, для чого використовують бочки? *(Для соління і квашення овочів і фруктів.)*

Бондар. Ще колись в давнину бондарі окрім бочок виготовляли і дерев'яні відра – цебра називали їх. Люди брали два відра і коромисло та йшли до криниці по воду. Ось і я вам приготував відра з коромислом та запрошую пограти у гру «Коромисло».

(Вихователь і діти дякують бондареві за розповідь і подарунок.)

– Діти, а чи були ви в шевчика! *(Ні, не були. Ходімо!)*

(Виходить шевчик зі своєї хати з чобітками і молотком в руках, розповідає про своє ремесло.)

Шевчик. Колись шевчик вважався найкращим ремісником. Тому, що він шив людям взуття (колись не було взуттєвих фабрик), ремонтував його. Взуття шили з шкіри. Подивіться, який інструмент я маю. *(Показує і пояснює призначення*

його.) Шевці і зараз є в нашому місті, ваші мами носять до них ремонтувати взуття, а також виготовляють взуття на замовлення: черевички, чобітки, туфлі.

- Шевчику, шевчику, а наші дівчатка мають веселі черевички і хочуть тобі затанцювати.

Танок «Веселі черевички».

- Шевчику, а діти разом з тобою хочуть заспівати пісню

Пісня «Шевчик».

(Вихователь і діти дякують шевчику. Він дарує дітям для ляльки черевички.)

- Діти, а ходімо в гості до столяра. Ой, який гарний в нього будиночок, подивіться, які красиві віконниці і двері.
- Столярику, а виходь з хати і розкажи дітям про своє ремесло.

Столяр. Діти, в мене дуже важлива робота. Я роблю з дерева вікна, двері, столи, стільниці. В мене є незвичайний інструмент, який допомагає мені. Ось молоток, пила, долото, рубанок *(пояснює їх призначення)*.

- Діти, а ви хотіли б бути столяриками? То ж давайте виконаємо пісню «Столярики-молодці».

Столяр. Дуже гарно ви співали. Я за це вам подарую годівничку для птахів, щоб ви турбувалися про птахів.

(Вихователь і діти дякують столяру.)

Ой у полі на горбочку

Стоїть чудо на кілочку.

Буйний вітер повіває,

Чудо - крилами махає.

Звозять в міхах зерно люди

І складають коло чуда.

Чудо-диво зерно меле,

Сипле в міхи муку білу.

Буде діткам хліб печений,

І галушечки варені.

- Діти, що то за чудо?

- Діти, а підемо до мірошника. Мірошнику, двері відкривай.

Мірошник. Колись в давнину мірошник вважався найголовнішим ремісником в селі. Адже як тільки люди зібрали зерно на полях, одразу везли його молоти на муку. А перед цим треба було мірошнику млин підлагодити, все привести в порядок, всьому дати лад: приготувати приміщення, де зерно складати, а де мішки з мукою. По деяких селах ще і тепер є млини, які за допомогою вітру або води мелють зерно, а в містах млини працюють за допомогою електрики.

- Діти, а що можна приготувати з муки? *(Хліб, тики, пиріжки, булочки тощо)*
А хто випікає смачний хліб, булочки? *(Пекар)* Подякуємо мірошнику за його розповідь і підемо в гості до пекаря.

(Підходять до пекаря, а там на столі вироблені пиріжки, ватрушки, булочки...)

- Пекарю, пекарю, діти хочуть, щоб ти розповів про свою роботу.

Пекар. В мене дуже важлива робота. Я печу хліб, булочки, ватрушки, пампушки і всяку смакоту. Але найголовніше для людини – хліб. Колись в давнину люди випікали хліб вдома, а в панів були пекарні, де були пекарі. Тепер в кожному місті, а то й в селі є пекарня, де випікають хлібо-булочні вироби.

- А чи відгадаєте ви мою загадку?

Він і чорний, він і білий

І завжди він загорілий,

Як до столу ми йдемо.

То без нього не їмо. *(Хліб.)*

- А діти знають прислів'я про хліб?

Хочеш їсти калачі - не сиди на печі.

Не той урожай, що на полі, а той - що в коморі.

Піт на чолі - хліб на столі.

Землі кланяєшся низько - до хліба будеш близько.

Що посієш, те й пожнеш.

Пекар. Давайте разом пісню заспіваємо.

Я печу, печу, печу

Діткам всім по калачу,
 Маком я їх потрушу,
 В піч гарячу посаджу.
 Випікайтесь, калачі,
 У натопленій печі.
 Буду діточок
 Калачами пригощати.

Пекар. Я сьогодні почастую вас пиріжками. Зараз віднесу на кухню вже готове тісто, яке «підійшло» і спечемо смачні пиріжки.

- Дуже дякуємо вам, пекарю. А поки пиріжки печуться, то ми підемо в гості до вишивальниці.

(Вишивальниця показує дітям вишивки, звертає увагу на те, якими кольорами вони вишиті, на одяг дітей.)

- Хто вишивав вам сорочки? *(Мами, бабусі.)*
- А я вам пропоную звернути увагу на вишиті рушники.
- Де ви бачили вишиті рушники? *(Прикрашають образи, портрети в кімнатах, стелять молодій парі під ноги на весіллі; зустрічають гостей з хлібом і сіллю на вишиваному рушникові; дають на згадку про рідний дім в дорогу.)*
- В кожний рушник вкладена велика праця, і тому рушники беруть, передають з покоління в покоління. Ось рушники, які вишивали ще наші бабусі, а ці рушники вже вишивали ваші мами – сучасні рушники.

Вишивальниця. Традиція вишивати рушник існує з давніх-давен. Рушник – це символ людського щастя, і тому матері дарують своїм дітям, коли вони йдуть в дорогу власного життя. Недаремно про рушник складено багато пісень. Всім відома пісня П. Майбороди на слова А. Малишка «Пісня про рушник». *(слухання пісні)*

- Ще такі пісні: «А мати вишивала рушники...», «Рушник кольорова доріжка», «У Іванка вишиванка», «Я вишиваю рушничок» та інші.

- Ми дуже вдячні вишивальниці і всім нашим майстрам за цікаву розповідь про своє ремесло, за подарунки.

Ми з майстрами подружились,

Багато дечого навчилися.

Із них приклад будемо брати,

Їхню працю поважати.

Пекар пригощає дітей пиріжками.

Конспект заняття

«Ми – маленькі гончарі»

Програмовий зміст: розвивати цікавість, логічне мислення, загальну та дрібну моторику, діалогічне мовлення, нюховий аналізатор; виховувати повагу до праці гончарів, самостійність; залучати дітей до декоративного ліплення за задумом; вправляти у ліпленні предметів складної форми; удосконалювати вміння створювати образи конструктивними способами з використанням прийомів витягування, згладжування, розкачування та інших на вибір дітей; активізувати словник дітей за темою, ввести в активний словник поняття «гончар», «кераміка».

Матеріал: опішнянський посуд, іграшки; пластилін, солоне тісто, глина, стеки.

Хід заняття

Діти сидять на килимі.

- Сьогодні я вас знову запрошую на Полтавщину до села Опішні. Пам'ятаєте, ми там знайомились із майстрами, які робили різний керамічний посуд та іграшки? (*Відповіді дітей.*)
- Так, ми з вами знову відвідаємо славетних гончарів. Гончарі – це люди, які за допомогою своїх умілих рук із глини та води створюють дуже гарний посуд, іграшки.
- Подивіться, які різноманітні речі вони роблять. Назвіть посуд, який ви знаєте, іграшки, які ви впізнали. (*Проводиться бесіда за художніми виробами.*)
- А які вироби вам найбільше подобаються? Чому? (*Відповіді дітей.*)
- Сьогодні я вам пропоную побути справжніми гончарями та виліпити той виріб, який ви захочете. Та спершу розімнемо наші пальчики.

Пальчикова гімнастика «Ми гончарі»

Діти виконують рухи відповідно до тексту.

Гончарями щоб нам стати,

Треба пальці розім'яти.
Спочатку глину треба м'яти,
Потім стовпчик нам скачати.
Потім вигнемо його,
Вийде коник: «Іго-го!»

– Обирайте матеріали, потрібні для роботи та починаймо працювати. Самостійна робота дітей під музичний супровід. Спонукаємо дітей до прояву самостійності, оригінальності; застосовуємо індивідуально-диференційований підхід.

– Які ви молодці. Який гарний вийшов посуд. Коли роботи підсохнуть, ми зробимо виставку робіт.

Підведення підсумків заняття.

Виставка дитячих робіт.

Конспект заняття «Виготовляємо керамічний посуд»

Програмовий зміст: ознайомити дітей з народним декоративно-ужитковим мистецтвом, зокрема з керамікою; уточнити знання про посуд, його використання в побуті; продовжувати вчити дітей правильно використовувати набуті знання, мислити, висловлювати свою думку, доводити свою точку зору українською мовою; заохочувати самостійно обирати і створювати орнаменти на вирізаних з паперу силуетах посуду; розвивати увагу, зосередженість, самостійність, творчу ініціативу, трудові й технічні навички в декоративному малюванні; виховувати патріотизм, інтерес і повагу до праці народних умільців.

Матеріал: фломастери, олівці, фарби, ганчірочки для висушування пензлів, серветки.

Хід заняття

— Діти, послухайте загадку і відгадайте, у кого ми в гостях?

Глина в кого ожива?

Творить з неї хто дива?

В кого посуд, ніби жар?

Ну, звичайно ж, це... (*гончар*).

— Так, ми в гостях у гончаря.

— А хто такий гончар?

— Так, гончар — це майстер, який виготовляє вироби з глини.

— А які вироби виготовляє гончар?

— Він виготовляє посуд, іграшки, скульптури із зображенням людей, тварин, птахів, декоративні вази, прикраси.

Знайомство дітей з глиною

— Для виготовлення посуду треба було викопати глину, і не абияку, а найкращу. Вона зберігається кілька років. Потім глину ретельно перетирають, пересіюють, щоб не було в ній жодного камінця, шматочків,

коріння. Потім її розмішують. Чим розмішували глину? (*Водою*) На чому гончар робить свої вироби? (*На гончарному крузі*)

КАЗКА ПРО МАЛЕНЬКИЙ ШМАТОЧОК ГЛИНИ

Жив собі гончар. Узяв він маленький шматочок темно-сірої глини. Поплескав його, подавив пальцями, та й почав м'яти руками. Легенько розкрутив гончарний круг, змочив середину його водою і коротким махом вліпив у центр круга наш шматочок глини. Постукав по ньому кулаком. Потім погнав круг і потягнув глину вгору. Круг обертався дедалі швидше, а на ньому вслід за руками майстра витягувався горщик. Круг вертівся, а гончар розглядав горщик — чи гарний він, чи рівний? Потім круг пішов тихіше і, нарешті, зупинився.

Читання вірша Т. Коломієць

ГОНЧАРНИЙ КРУГ

Старається гончарний круг,
І глина тягнеться до рук,
Стає вона горнятком —
Малятком-товстенятком.
Гончар горня оте зніма —
І глина в руки йде сама,
І знов же — тим порядком
Кружля, щоб стать горнятком.

Розповідь про кераміку

З давніх часів в Україні славиться кераміка. У різних куточках України свої традиції розпису кераміки. І від назв населених пунктів, де жили знамениті майстри, пішли назви видів кераміки. Деякі з них ми знаємо. Пригадаймо їх. (*Косівська, Київська, Опішнянська...*) Після розпису вироби поливали глазуррю, щоб блищали, знову ставили в печі і випалювали. Ось так маленький шматочок глини сірого кольору перетворюється на красивий горщик, вазу, дивакуватого звіра.

Самостійна робота дітей

Пропоную дітям розглянути посуд, який стоїть перед ними на столі.

- Діти, як можна одним словом назвати ці предмети? (*Посуд*)
- Таким посудом користувалися дуже давно.
- Чи хотіли б ви сьогодні виступити в ролі художників? Тож відкріймо майстерню народних умільців. На моєму столі лежить паперовий посуд (площинні силуети різного посуду). Виберіть той, який би вам хотілося розписати, і проходите до майстерні.

Пропоную дітям поміркувати, якими елементами вони хотіли б прикрасити свій виріб, якими засобами та способами.

- Лунає тиха музика і наші художники починають працювати.

Діти малюють. Я допомагаю їм, використовуючи словесні та практичні прийоми навчання. Оцінка робіт. Виставка робіт.

Конспект заняття «Ремесла України»

Програмовий зміст: ознайомити дітей з українськими народними ремеслами (гончарством вишивкою), з його історичними витоками, прилучати до культури минулого свого народу. Розвивати мислення, пам'ять, уяву та творчість, дрібну моторику рук, формувати спостережливість, уміння емоційно сприймати красу витворів українських майстрів, виховувати шанобливе ставлення до праці людей.

Хід заняття

Вихователь:

Доброго ранку вітаємо вас,
Спасибі, що прийшли до нас,
Хай вам щастя- доля буде,
Не на день і не на рік,
А на довгий – довгий вік.

- Діти, подивіться що це?(показує на скриню). Цю скриню я знайшла у світлиці і принесла до нас у групу. Цікаво, а що там зберігається?
- Діти, а ви знаєте, що колись у давнину зберігали у скринях?

Вихователь дістає горщик із скрині.

- З давних – давен українська земля славилась народними майстрами. В Україні вміли і ткати, і різьбити по дереву, і вишивати, виготовляли кераміку. Ця майстерність передавалась із покоління в покоління.

Відгадайте загадку:

Глина в кого о жива?
Творить з нею хто дива?
В кого посуд ніби жар?
Ну звичайно ж, це... (гончар).

- Щоб з-під рук майстра вийшов справжній витвір, глина повинна пройти довгий шлях. Спочатку глину просівали, намочували, ліпили виріб, поливали, потім обпалювали в печі.
- А зараз ми перевіримо , чи знаєте ви український посуд.

Дидактична гра «Назви посуд».

1. У відро завжди пірнаю,

Коли воду набираю.

З мене радісно всі п'ють,

Ніжно ... (*кухлик*) зовуть.

2. Майстер в руки мене взяв,

Й на мені намалював

Листок, квітку, перепілку.

Бо розписував... (*тарілку*).

3. Біля тіла – вухо

Голови не маю.

Молоко, сметану, квас

Добре зберігаю. (*Глечик*)

4. В мені мак розтирають,

Галушки в мене складають.

Річ потрібна і не хитра.

Називають всі (*макітра*).

5. А я чудо із чудес,

Мене знає рід увесь.

Бо я хлопець – молодець –

Опішнянський (*куманець*).

6. Як у піч мене несуть

В мене овочі кладуть.

Ще й водичку наливають.

У вогонь – і борщик мають. (*горищик*).

- Цікаво , що ще є у скрині. (*Вихователь дістає вишиванку*)

Вишивання – це давнє заняття людей в Україні. Назвіть вишиті речі, які ви знаєте? (*сорочки, рушники, серветки, скатертини*).

Дидактична гра «Розкажи про колір».

Червоний – символ життя, любов.

Зелений -молодість, краса.

Чорний – землі, смутку.

Блакитний -неба, води, вірність.

Пряма горизонтальна лінія -земля, хвиляста -вода, трикутник – гори, круг – сонце, хрестики – береги від блискавки.

Вихователь: Всі ці знаки - символи не лише прикрашали житло, одяг, предмети побуту, а й повинні були охороняти, захищати, приносити щастя. Тому їх називали оберегами і всі ці вишивки є оберегами.

Я хотіла вам розповісти легенду про вишивку.

Легенда про вишивку.

Давно був час, коли люди на землі почали вмирати від хвороби, якої ніхто не знав. Втікали люди із сіл у ліси. Та й за ними йшла хвороба, не жаліла ні старих, ні малих. Люди були у розпачі.

Що робити? Як врятуватись самим і врятувати дітей від хвороби?

Та ніхто не знав відповіді. А ж ось невідомо звідки прийшла в село старенька і сказала. Беріть білі святкові сорочки і маленькими хрестиками шийте на них зілля, що росте на нашій матінці – Землі і дає нам здоров'я – мак, калину, мальви, ромашки, васильки і барвінок. Та шийте кругом – на рукавах, на грудях, на шиї, і носіть щодня, і будьте здорові. Бо передасть вам те зілля здоров'я і сил – від землі, красу і вдачу – від квітів.

Послухали люди стареньку...с того часу відійшла хвороба за ліси і моря і ніхто про неї більше не чув. А люди пам'ятають слова старенької і ходять у вишиванках, носять цю красу і до нині.

Вихователь: Наші бабусі довгими зимовими вечорами, тихенько наспівуючи вишивали різні рушники. Раніше не було жодної хати в Україні де б не висіли

вишиті рушники. Не даремно є прислів'я (хата без рушників – що родина без дітей).

– Ось ми з вами також вишимо рушник, але не нитками а пензликом.

Конспект заняття «Вишивка»

Програмовий зміст: розширити знання дітей про вишивку, як одним з видів українського декоративно – прикладного мистецтва, навчати їх розуміти символічне значення візерунків та кольорів, уточнити знання дітей про різновиди вишивок як за технікою шиття, так і за їх народним значенням. Розвивати творче мислення дітей, увагу, мовлення та уяву, їх пізнавальну активність, розвивати дрібну моторику рук, художні здібності. Виховувати любов до народних ремесел, повагу та шанобливе ставлення до традицій українського народу, уважність, творчу активність. спонукати передавати візерунки, характерні для вишивки рідного краю та придумувати їх самостійно, дотримуючи основних правил декоративного розпису, користуватися всією палітрою барв.

Обладнання: предмети праці вишивальниці (наперсток, п'яльця, голки, нитки, канва, бісер), мультимедійна презентація «Вишивка» лупа, гуаш, пензлі, палітри, серветки, стакани з водою, папір, підставки для пензлів.

Хід заняття

Дидактична гра «Впізнай, що це?»

Діти, погляньте, що це за речі лежать на нашому столі? Оберіть кожен собі предмет та розкажіть про нього. (наперсток, голка, нитки, бісер, п'яльця)

Бесіда з дітьми :

- Як ви думаєте, кому належать ці предмети?
- Що вміє робити вишивальниця?
- Які речі може вишивати майстриня?

Розглядання вишитих речей : рушників, сорочок, серветок, наволочок.

Запитання:

- Чим подобаються вам вишиті речі? Чому?
- Що вишите на них?
- Чим можуть бути вишиті речі?

- Навіщо їх вишивають?

Бесіда – розповідь « Вишивка» (з показом мультимедійної презентації).

Дидактична гра : «Розкажи про колір»

- знання про кольори: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий .
- разом до столика, на якому розташована колекція ниток муліне різних кольорів та відтінків. Пропоную дітям вибрати улюблений колір та розповісти про його значення для людини у вишивці.
- оранжевий – веселий, означає сонце, багатство; зелений – спокійний, символ миру, спокою та надії; червоний – активний, символ життя, свободи; жовтий – теплий, символізує світло та радість; блакитний – холодний, колір неба, символ ніжності, вірності; синій – спокійний, символ довіри, безкінечності; фіолетовий – символізує дружбу та вірність.

Фізкультхвилинка.

Слухання легенди « Легенда про вишивку». Давно був час, коли люди на землі почали вмирати від хвороби, якої ніхто не знав. Втікали люди з сіл у ліси. Та й за ними йшла хвороба, не жаліла ні старих, ні малих. Люди були у розпачі.

- Що робити? Як врятуватися самим і врятувати дітей від хвороби? Та ніхто не знав відповіді.

Аж ось невідомо звідки прийшла в село бабця старенька і сказала:

- Беріть білі святкові сорочки і маленькими хрестиками шийте на них зілля, що росте на нашій матінці – землі і дає нам здоров'я – мак, калину, мальви, ромашки, васильки і барвінок. Та шийте кругом – на рукавах, на грудях, на шиї, і носіть щодня, і будьте здорові. Бо передасть вам те зілля здоров'я і силу – від землі, красу і вдачу – від квітів.

Послухали люди стареньку...

З того часу відійшла хвороба за ліса і за моря і ніхто більше про неї не чув. А люди пам'ятають слова старенької і ходять у вишиванках. Носять цю красу і донині...

Вихователь: Вся українська вишивка позначена благословенними знаками Води, Сонця і Землі, які представлені на вишивках у вигляді не тільки квітів, птахів, звірів, а й ще геометричних фігур.

Дидактична гра « Прикрась вишиванку» (геометричні фігури).

Я хочу залучити вас до створення вишиваночки. Створити свою власну, найгарнішу, єдину вишиванку. (самостійна робота дітей. Викладання вишиванки геометричними фігурами).

Вихователь: Діти, сьогодні ми з вами ознайомилися зі скарбом українського народу – українським народним промислом – вишивкою.

Пригадайте, будь ласка:

- Що прикрашали вишиванням?
- Які мотиви використовували для оздоблення виробів?
- Що означають кольори вишивок?
- Що сподобалось найбільше на нашому занятті?

Конспект заняття «Музей українських ремесел»

Програмовий зміст: продовжувати знайомити дітей з українськими народними ремеслами, якими володіли українці, з їхніми історичними витоками і сучасним використанням. Формувати оцінні судження. Прищеплювати зацікавленість до вивчення історії народних ремесел, прилучати до культури минулого свого народу. Формувати уявлення дітей про музей. Збагати емоційно – чуттєву сферу малюка. Розвивати вміння помічати красу в усьому, що виготовили вмілі руки майстрів. Вчити виготовляти ляльку – мотанку з тканини. Розвивати зв'язне мовлення, фантазію, творчість, формувати відчуття прекрасного під час виготовлення народної іграшки. Виховувати почуття національної приналежності, гордості за талановитих майстрів рідного краю, повага до людей творчої праці, дбайливе ставлення до виробів народного мистецтва.

Обладнання: вироби з глини, вироби петриківського розпису, українські рушники, вишиванки, ляльки-мотанки, слайди з виробами народних ремесел.

Хід заняття

Звучить весела музика. (діти заходять)

Вихователь: Добрий день, люди добрі

Що сидять в нашій господі

Ради вас вітати

Щастя і добра побажати.

Вихователь: Діти, сьогодні у нас незвичайна подорож. Ми з вами відвідаємо музей. А хто мені скаже, що таке музей? *(відповіді дітей)*. Музей – це культурно – освітній заклад, призначений для вивчення, збереження творів мистецтва. У музеях збирають експонати – це предмети, якими не користуються, а тільки захоплюються. Людина в будь – який час може прийти в музей, щоб помилуватися ними. А чи були ви хоч раз у справжньому музеї? *(Відповіді дітей)*. Сьогодні я хочу запросити вас до міні-музею українських майстрів. А екскурсію вам проведуть наші екскурсоводи – українознавці.

Вихователь: З давних-давен українська земля славилась народними майстрами. В Україні вміли і ткати, і вишивати, і різьбити по дереву, виготовляти кераміку. Ця майстерність передавалась із покоління в покоління.

Екскурсоводи-вихователі в українському вбрані підводять екскурсантів до виставок експонатів народних ремесел.

Екскурсовод-вихователь: Ви сьогодні завітали до музею керамічних виробів. Погляньте навколо, що вибачите в нашому музеї? *(Відповіді дітей)* Так, це посуд, іграшки, предмети вжитку. Звернуть увагу на мисник. Для чого він потрібен? З чого він виготовлений? А щоб ви відгадали як називається людина, яка виготовляє ці вироби я загадаю вам загадку:

Глина в кого ожива?

Творить з нею хто дива?

В нього посуд ніби жар,

Ну, звичайно ж, це.... *(гончар)*

Вихователь: Гончар- це дуже давня і шановна професія. Раніше в кожному селі був свій гончар. Гончар знаходив глину у землі і залишав її на дворі, щоб вона вилежалась, її мочили дощі, морозили морози, обігрівало сонце, обдували вітри. А навесні з глини вибирали всі палички і камінці, просіювали її, намочували водою, ліпили виріб. Потім ставить його до печі та раділи своїй роботі. Отже, гончарство – виготовлення посуду та інших виробів із глини. *(Перегляд слайдів з виробами гончарів)*

А чи знаєте ви, як гончар перевіряє свій посуд – чи гарний він вийшов чи ні? Він бере дерев'яну паличку і злегка постукує нею по посуду. Якщо посуд вийшов гарний, то звук лунає дзвінкий, гучний. А якщо посуд не вийшов, то звук – глухий.

Дидактична вправа «Що в макітрі приготуємо»

Подивіться на цю макітру.

– А макітра дуже хитра,

Хто макітрочку потре,

Той страву смачну назве (*діти по черзі тнуть макітру і називають українські страви*)

Вихователь: А тепер переходимо до наступної експозиції. Петриківський розпис.

Екскурсовод-вихователь: Петриківський розпис – це декоративно-орнаментальне малярство, яке сформувалось на Дніпропетровщині. Найвідоміші майстри живуть у селі Петриківка. Тут з давніх давен передають з покоління в покоління свої секрети розпису, свою майстерність (Перегляд слайдів із виробами петриківського розпису)

Д/в «Назви елементи розписів»

Вихователь: Погляньте, який гарний посуд! А чим же майстри розписували свої вироби? (*пензликами, паличками, пальчиками, долоньками*) Які елементи притаманні петриківському розпису? (*гілки калини, цибульки, рослинні елементи*) (*Відповіді дітей*)

Вихователь: Під час кропіткою роботи майстри втомлювались і робили собі відпочинок. Ось і ми з вами трохи відпочинемо.

Фізкультхвилинка.

Встаньте, діти, потягніться,
Землі нашій поклоніться
За щасливий день вчорашній.
І до сонця потягніться,
Веретенцем покружіться
Відпочили? Все гаразд.
До роботи знову час.

Вихователь: Зараз ми переходимо до наступних експонатів та переглянемо інший вид українського мистецтва.

Екскурсовод-вихователь: В Україні було багато майстринь, які любили вишивати. Звали їх вишивальниці. Перш ніж вишивати, майстрині придумували або добирали візерунок, малювали його на папері. (*Розгляд слайдів з вишиванками*)

В нашій групі є українська скриня, в якій є чимало вишитих речей.. Давайте розглянемо їх і згадаємо їхні назви (*Діти достають вишиті речі із скрині та називають їх та їх призначення*).

Вихователь: І нарешті ми з переходимо до останніх експонатів в нашому міні - музеї: це лялька-мотанка. Саме так називається маленьке диво, про яке ми і поговоримо далі.

Екскурсвод-вихователь: Лялька – мотанка – українська народна лялька, символ жіночої мудрості, родинний оберіг. Ляльки – мотанки були ігрові, обрядові та обереги.

Ігрові використовували для розваги дітям. Оберегові – оберігали людину від небезпеки, хвороби, сварки, темних сил. Такі ляльки мами виготовляли для своїх дітей: клали в колиски, підвішували над ними, давали гратися ними. Вважалося, що все погане забирає на себе лялька, а дитинка росте здорова.

Виготовляли їх із соломи, трави, ниток, дерева, тканини, її зав'язували особливим способом, тому їх ще називали вузликовими. (*Показ слайдів з ляльками – мотанками*)

Вихователь: Ми з вами діти також спробуємо виготовити ляльку – мотанку.

Вихователь демонструє зразки – ляльки-мотанки, активізує в пам'яті дітей практичні прийоми по виготовленню мотанок, якими діти вже володіють; відтворює поетапність виготовлення та оздоблення ляльки-мотанки.

Практична діяльність під музичний супровід. Виготовлення дітьми ляльки-мотанки.

- Які чудові вироби у вас вийшли!

Підсумок

- Чи сподобалась вам наша подорож?
- Кого б ви привели до міні-музей на екскурсію? Як вигадаете, що б вашим рідним сподобалось тут?

Конспект заняття «Український рушник - скарб»

Програмовий зміст: Формувати уявлення у дітей про один із символів українського народу – вишитий рушник. Закріпити знання про вид декоративно-прикладного мистецтва - вишивання (елементи орнаменту, кольори); використання вишитих рушників у побуті.

Розширювати знання дітей про рушник «утирач», «грайлик» та «росяничка».

Вправляти у створенні рушника за допомогою шнурування елементів українського орнаменту.

Виховувати патріотичні почуття, дбайливе ставлення до національних традицій, звичаїв українського народу.

Матеріал та обладнання: вишиті рушники, відеопрезентація «Українські рушники», площинні «рушнички» для шнурування українського орнаменту, шнурки двох кольорів (жовтого та блакитного) на кожну дитину, аудіо запис пісень про рушник; дидактичні ігри «Вибери потрібне», «Виклади квіти на рушничок»; набір квітів для рушничків «грайлик», «росяничка»

Хід заняття

I. Вступна частина

(В групі висять рушники на стінах, картини, одяг, стоїть стіл вкритий вишитою скатертиною, біля столу скриня. На столі керамічний посуд. Діти одягнені у національний одяг стоять півколом. Двоє дітей з хлібом-сіллю на рушнику.)

Вихователь: Діти, я рада вас вітати. Ви звернули увагу, як гарно у нас сьогодні в групі. Одним із звичаїв українського народу є підносити хліб-сіль на вишитому рушнику.

Хліб-сіль на рушнику

підносимо,

просимо.

На заняття всіх ласкаво

Прийміть же хліб на мальовничім
рушникові

Про цей рушник сьогодні піде мова

Вихователь. Вишиті рушники створюють затишок, зміцнюють родину. У народі казали: «Де сяє вишиття, там злагода і добре життя».

II. Основна частина

Вихователь. Подивіться що це з'явилося у нас в кімнаті. Так перед вами бабусина скриня. А що там, дізнаємось, коли відгадаємо загадку.

Висить він на кілочку,

Хата наче у віночку. (Рушник)

Вихователь відкриває скриню, дістає український рушник і лист від бабусі та читає його.

Вихователь: «Любі онучата! Прийміть від мене оберіг – український рушник символ єдності, любові до рідної землі. Бережіть його!

А ще хочу вас попросити допомогти вишити рушники. Ось вам біле полотно і нитки».

- Допоможемо бабусі вишити рушники?

- Що прикрашали в хаті рушниками?

- Але рушники використовували не тільки для убрання. Без рушників не обходились різні народні обряди. Пригадаємо деякі з них:

Діти:

- Хлібом – сіллю на вишитому рушнику зустрічали дорогих гостей;

- З рушником виряджали матері своїх синів в далеку дорогу;

- Стелили вишиваний рушник під ноги молодим, прев'язували їм руки, щоб вони все життя були разом;

- Рушниками прикрашали хати: вішалися над вікнами, дверима, іконами і оберігали хату від лиха;

- З рушником приходили у дім, де народилася дитина.

Вихователь: Велика наша Україна і в різних куточках рушники вишивали по – різному і мали вони своє призначення.

Для дорослих рушники – утирачі, а для хлопчиків рушничок - грайлик, дівчинці – «росяничка».

На рушничку – грайлик вишивали по середині чорнобривці, з боку волошка та синій барвінок, а між ними листячко дуба, листя любистку й вусики хмелю.

«Росянничка» - вишивали на ньому цвіт яблуні та вишні, нижче ромашки й незабудки, а між ними дрібненькі листочки барвінку і вишеньки.

Вихователь: Подивіться, на якому гарному, вишитому рушнику лежить хліб у бабусі на столі.

Якими кольорами вишитий рушник?

Діти: Червоний та чорний колір.

Вихователь: Що означає червоний колір?

Діти:

- Це колір калини, яку завжди шанували на Україні.

- Це колір любові, злагоди в сім'ї.

Вихователь: А що означає чорний колір?

Діти: Колір землі годувальниці.

Вихователь: А тепер візьмемо рушник і подивимося, на яку геометричну фігуру він схожий?

- Так на прямокутник, так само, як і поле.

Коли закінчувалися роботи в полі, жінки й дівчата сідали за полотно і вишивали його візерунками, немов засівали поле.

Тож рушник – це витвір української, хліборобської душі. Які геометричні узори вишивали українські жінки?

Діти: У вишиванках були – лінії, кола, хрести, ромби, квадрати – які символізували сонце, зорі, землю, воду.

Вихователь: Що ще вишивали на рушниках?

Діти: Калину, листочки, колоски, квіти, птахів.

Вихователь: Діти, а які ви знаєте вірші про рушник.

Діти читають вірші.

Біле поле полотняне

Рівно ткане, чисто пране,
 А по ньому голка ходить
 За собою нитку водить.
 Покружиться так і сяк
 Розцвіте червоний мак.
 Зазирне і там і тут
 Василечки зацвітуть.

Вишиваю рушничка
 різними нитками
 Там калина молода
 Й ружі з солов'ями
 І барвінку синій цвіт,
 Кущ рясного глоду.
 Український рушничок –
 символ мого роду.

Вихователь: У народі вважалося, що рушники – це обереги від усього злого, що може зайти в дім, це символ людського щастя.

Діти, а які прислів'я ви знаєте про рушник?

Діти:

- Хата без рушників – родина без дітей.
- Де сяє вишиття, там злагода й добре життя.
- Рушник на кілочку – хата у віночку.
- Не лілуйся, дівонько, рушники вишивати – буде чим гостей шанувати.

Вихователь: А тепер я хочу, діти, на веселу українську гру Вас запросити.

Гра «Горобейко»

Дівчата беруться за руки і співають:

А в горобейка
 Жінка маленька:
 Сидить на кілочку

Пряде сорочку.

Що виведе нитку –

Гороб'ю на свитку.

Остануться кінці –

Гороб'ю на штанці.

Остануться торочки –

Гороб'ю на сорочку.

(Під час співу дві крайні дівчинки підіймають руки і пропускають попід ними всіх інших)

Дидактична гра «Вибери потрібне».

Мета: закріплення знань дітей про елементи вишивок, кольорів та предметів що необхідні для вишивання рушників.

Матеріал: коректурні картки, фішки.

Хід гри: вихователь задає запитання, а діти накривають фішкою відповідні зображення.

– Що мама вишивала на рушнику-грайлику?

- Яку квіточку мама вишивала, щоб дівчинка була здорова?
- Яка квіточка на рушничкові символізує матір?
- Що вишивали на рушниках утирачах?
- Який колір не використовували при вишивці дитячих рушників?
- Яким кольором переважно вишивали рушники?
- Що потрібно вишивальниці для роботи?

Дидактична гра «Виклади квіти на рушничок»

Мета: закріпити знання про елементи вишивок на рушниках: «грайлик» та «росяничка».

Матеріал: білі паперові смужки з зображенням хлопчика і дівчинки.

Хід гри: Діти викладають елементи вишивки рушничка - грайлик на смужці з зображенням хлопчика, а елементи рушничка - росянички - з зображенням дівчинки.

Вихователь: Діти на вашу думку, легка робота вишивальниці?

Хочете спробувати? Ось бабуся приготувала вам біле полотно, кольорові нитки.

Шнурування елементів українського орнаменту на площинних «рушниках».

Під музику Аліни Гросу «Два кольори» діти виконують шнурування на заготовлених площинах картах за допомогою шнурків двох кольорів блакитного та жовтого, елементи українського орнаменту.

Вихователь: Які гарні рушники ви вишили.

Легко чи важко вам було вишивати рушник?

Про які види рушників ви дізналися?

Які елементи вишивали на рушниках «грайлику», «росяничка»?

Наше життя – це біле полотно, на якому доля мережить свій візерунок. Тож нехай на полотні нашого життя переплітаються радісні, червоні, жовті, зелені, блакитні кольори і вічними будуть символи здоров'я, достатку, щастя та злагоди.

Коли бажали людям щастя, то казали: «Хай стелиться вам доля рушниками».

Чого і я Вам щиро бажаю!

Конспект заняття «Лялька-мотанка»

Програмовий зміст: закріпити знання про народну іграшку-оберіг та технологію їх виготовлення. Вчити виготовляти ляльку-мотанку, використовуючи матеріали гілки та нитки. Розвивати дрібну моторику рук, формувати естетичний смак. Виховувати інтерес до минулого свого народу, його творчості.

Обладнання: іграшки, нитки, заготовки гілок, ножиці, д/в «Склади та назви іграшку», д/ гра «З чого виготовили?», д/г «Місто речей, які виготовили в давнину», д/ гра «Лялька минулого і лялька сучасна», д/в «Я бажаю вам...», пазли для складання картинок – іграшок.

Хід заняття

Організаційний момент

Вітання

Основна частина

- Про що піде мова сьогодні на зустрічі, ви повинні відгадати самі.
Д/вправа «Склади та назви іграшку»
- Малята, щось трапилося з нашими картинками. Що на них зображено? Складемо всі частинки картинок і назвемо те, що на ній зображено.
- Що ми бачимо?
- Назви те, що зображено на картинці. (*Лялька, м'ячик, машинка, пірамідка тощо*)
- Як назвати все це одним словом? (*Іграшки*)
- Де беруть іграшки? (*В магазині*)
- Де виготовляють іграшки? (*Іграшки виготовляють на фабриках, майстернях, заводах*).
- Чи такими іграшками гралися в давнину? Якими? (*Їх виготовляли власноруч з різних матеріалів*).
- Як називаються іграшки, які зробили на фабриці?

-А ті, що зробили власними руками?

Д/ гра «З чого виготовили?»

На столі знаходяться іграшки: м'яч, кубик, цеглинка, машинка, коник тощо. Діти дають відповіді за зразком:

-М'яч зроблений з чого? *(З гуми)*

-М'яч який? *(Гумовий)*

Д/ гра «Лялька минулого і лялька сучасна »

- Які іграшки ви бачите? *(Ляльки)*

-Чим вони відрізняються між собою?

Роботу спрямувати на ознаки ляльок: розмір, з чого зроблені, ким виготовлені.

Д/ гра «Місто речей, які виготовили в давнину»

- У нас є місто речей, які виготовили в давнину. І нас поведе туди лялька-мотанка. У місті є вулиці і мають назви такі: Мотана, Різьблена, Плетена, Ліплена. Разом з дітьми виставляємо речі, пояснюючи свій вибір.

- Свищик (підкова з солоного тіста) живе на вулиці Ліплений, бо його зліпили.

- Кошик живе на вулиці Плетеній, бо його зплели.

- Лялька живе на вулиці Мотаній, бо її змотали.

- Ложка (підкова з дерева, сопілка) живе на вулиці Різьбленій, бо її вирізьбили.

- Ми з дітками можемо похвалитися своїми досягненнями: виготовили ляльку-мотанку своїми руками. Діти розповідають як її виготовляли.

- Що робили з лялькою-мотанкою?

- Для кого її виготовляли?

Що таке оберіг, що він робить? *(Оберігає від лиха та зла)*

- Ми розпочали виготовляти оберегову ляльку «Боже око». Цей оберіг виготовляли з яскравих ниток та навхрест складених гілочок, для дівчаток брали березу, для хлопчиків – дуб. Оберіг має чотири кути, отже, оберігає на всі чотири сторони світу. Оберіг вішали біля колисочок, ліжечок та на видному місці. Він привертав увагу і таким чином відволікав від поганих

думок. Мотанку мотають за годинниковою стрілкою, часто прикрашають китицями та помпонами.

Демонстрація та виготовлення оберегу разом з гостями заходу.

Заключна частина

- Які гарні мотанки вийшли у вас. Чи знаєте ви, який найсильніший оберег? Це - слово, яке вимовлене з любов'ю і вірою. Воно оберігає і самого промовця і того на кого звернена промова. Тому часто обереги замовляли добрими словами.

Оберіг в руках тримаю

Він велику силу має.

Оберіг ми всі зробили,

Зичимо здоров'я і сили.

Д/в «Я бажаю вам ...»

Діти по-черзі беруть оберег і дарують побажання один-одному.

Підсумок заходу

Конспект заняття «Лялька-мотанка»
(відвідування музею)

Програмовий зміст: формувати у дітей знання про обереги рідного краю; ознайомлювати з іграшками, якими гралися їхні батьки, бабусі й дідусі; формувати знання про різні види ляльок; виховувати у дітей любов до традицій рідного краю; дати знання про ляльку-мотанку як іграшку та оберіг; вчити передавати свої враження в мовленнєво-творчій та конструктивній діяльності.

Хід

1. Привітання:

- Добрий день, люди добрі,

Що сидять в нашій господі.

Раді вас вітати,

Щастя і добра побажати.

- Сьогодні у нас, діти, цікава подорож. А про що ми будемо говорити, ви здогадаєтесь коли послухаємо ось цей вірш.

Є, діти, на світі щось дуже чудове.

Воно разом з нами ще з колискової,

Ми граємось ними і раді завжди,

Коли у дарунок приносять нові.

Бувають яскраві і навіть смішні,

Бувають веселі, пухнасті, м'які,

Великі, маленькі і усі чарівні.

Скажіть мені, діти, що ж це таке?

Здається мені запитання легке.

- Так, молодці, це іграшки. А які бувають іграшки? *(ляльки, машинки, літаки і тощо)*

- Діти, а де ви берете свої іграшки? *(у крамниці, подарунки, на базарі)*

- Хто ж виготовляє іграшки? (дорослі)

2. Мозковий штурм

Малята, я впевнена, що ви знаєте, як поводитись з іграшками. Але є такі діти які цього не знають.

- Ось на столі ми можемо побачити картинки про те, як діти граються з іграшками. Але серед цих діток є такі, які не вміють поводитись з іграшками.

- Давайте їх знайдемо. Щоб ми могли їм порадити?

3. Дидактична гра «Вчини вірно» (робота в парах, розрізні сюжетні картинки)

Мета: закріпити знання дітей про іграшки та правила поводження з ними.

- Не кидати

- Не ламати

- Ставити на місце після гри

- Ділитися іграшками

- Дбати про них, тримати в чистоті

- Вчасно ремонтувати

- А знаєте, що ми з вами щойно зробили? Вивели правила про те як поводитися з іграшками.

4. Інформаційне повідомлення

Малята, відкрию вам таємницю. Я знала, що сьогодні до нас прийдуть гості і попросила дівчаток, щоб вони принесли свої улюблені іграшки. І уявляєте, яка дивина. Вони принесли свої улюблені ляльки. Але у кожної дівчинки вона своя. Дівчатка, покажіть свої ляльки гостям і діткам. Покрутіть ними дайте торкнутися, погладити волосся.

За вікном в крамниці

Лялечка сидить:

Синіми оченятами

На діток глядить.

- Златочка, Камілочка,

Ви купіть мене,

На м'якеньких килимах

Посадіть мене.

Лиш мені, кохані,

Кривди не робіть:

Ручок не ламайте,

Кучерів не рвіть.

Діти, любі діти,

Вас прошу усіх:

Лялечок любіте,

Подружок своїх.

- Діти, а вам цікаво яка моя улюблена іграшка? Також лялька. Ось вона яка. Поторгайте її, погладьте. Чи схожа вона на ваші лялечки.

- А ось ця лялечка моєї мами. Розгляньте її.

- Ця лялечка порцелянова. Я взяла її у своєї бабусі. Цією лялькою гратися не дозволяли. Вона була тільки для краси. Іноді, коли я поводила себе дуже гарно мама дозволяла потримати її у руках.

5. Подорож у минуле

- А ще раніше, коли моя бабуся була маленька, у далекі минулі часи, все було по іншому. Готових іграшок ніхто не купував, бо і крамниць таких не було.

- Як було раніше, як зростали діти, як розважались, грались, робили собі іграшки ми дізнаємось вирушивши в минуле. Вирушаємо.

- Ось перед нами сільська хата. Подивіться, як гарно і затишно в ній. Багато людей прагнули, хоча б на короткий час повернутися назад у минуле. Пожити у глиняній хаті з очеретяним дахом, походити босоніж по глиняній підлозі. Взимку така хата топилася дровами, а влітку дарувала приємну прохолоду. В хаті була піч.

- Для чого вона була? В ній готували їсти, вона обігрівала хату, на ній спали діти.

- Коли дитина була маленька бабуся чи мама скручували для неї з якоїсь старої хустки ось таку ляльку. Вона дуже нагадувала дитинку.

- Як грались з такою лялькою? Її не можна було не купати, не одягати, її просто носили і колихали. Захоче дівчинка розмотати свою донечку, почне розв'язувати мотузочки, а виявляється, а ні ручок, а ні ніжок у ляльки немає, і розмотана вона перетворюється на велику хустку.

- Ляльки супроводжували дитину з самого народження. Гралися нею всі діти (і хлопчики, і дівчатка). Коли діти були малі ляльки шили їм бабусі чи мами, а коли підростали то ляльку могли зробити самі. Ці ляльки називаються мотанками. З чого виготовлялись мотанки?

6. Дидактична гра «Чарівна скринька»

Мета: вчити дітей на дотик розрізняти властивості матеріалу (солома, тканина, кора дерева, нитки)

Хід:

Ляльки виготовляли з різних матеріалів.

- Ви хочете дізнатись з яких саме?
- Хто хоче спробувати?
- Будь ласка, Саша, здогадався?
- Доставай, що це? (*кора дерева*). А ви уявляєте мотанку з кори дерева? Ось яка вона. Вона допомагала у господарстві.

(*ляльки з соломи, ниток, тканини*)

- А щоб було літо. То я б вам показала ляльку з трави.

7. Інформаційне повідомлення

Отакими ляльками гралися наші бабусі.

- А сьогодні я хочу розповісти вам про те, що ляльки бувають не лише для гри та розваг, а й оберегові. Оберегові – оберігають людину від небезпеки, хвороби, сварки. Такі ляльки мами виготовляли для своїх дітей, клали в колиску і давали гратися дітям. Вважалося що все погане на себе брала лялька, а дитинка росла здоровою.

- Нещодавно ми з вами відвідували музей ляльки – мотанки. Давайте пригадаємо, які ляльки ми з вами там бачили. (*Фото виставка*)

- Ляльки немовлятам клали в колиску. **Лялька-стригушка** (з соломи) –

в такі ляльки впліталися цілющі трави, граючись, дитина вдихала ці трави і не хворіла. **Лялька-«десятиручка»** - десять ручок допомагали молодій господині по господарстві. Її дарувала мама донці, коли та брала шлюб. **Лялька-Ведучка** – це образ жінки з дитиною. Особливість Ведучки: руки матері і дитини одне ціле.

8. Мозковий штурм

- Малята, коли ми відвідали музей яке бажання виникло у нас? (*зробити ляльку мотанку*)

- Ця робота не проста, потребує багато зусиль і часу. Раніше, ми з вами розпочали робити ляльку, а сьогодні я пропоную її закінчити. (*одягнути фартушок, зав'язати хустку*)

9. Самостійна робота дітей

10. Підведення підсумків

- Які гарні ляльки у нас з вами вийшли.

- Ми знаємо з вами, що ляльки ніколи не залишали на вулиці, не розкидали по хаті а зберігали в корзині, коробці, скрині.

- Я пропоную поставити ляльок у коробку.

11. Хвилинка гарного настрою

- Малята, а я знаю дуже цікаву гру. Мене навчила грати в неї моя бабуся. Якщо ви бажаєте то і я її вас навчу.

- Стаємо у коло, з якою лялькою ви хочете гратись?

Гра з лялькою

Стриб, скік! Стриб, скік!

Лялька знає нас усіх:

Ось до ... (ім'я дитини) підійшла

І розмову почала:

«Я про тебе знаю все, а чи знаєш ти мене?

Розкажи усім малятам як ти будеш зі мною грати.»

(*колихати, танцювати, одягати, гуляти тощо*)

- Ось так, малята, гралася я, так граєтесь зараз і ви.

Конспект заняття «Розмалюю писанку»

Програмовий зміст: розширювати знання дітей про походження великодніх обрядів та традицій; учити малювати на об'ємній формі традиційні елементи й орнаменти; дати можливість відчувати себе народними майстрами; ознайомити із мистецтвом мініатюри на яйці; удосконалювати техніку малювання пензликом; активізувати та збагатити словник за темою писанки, ввести слова (розпис, орнамент, звичай, Великдень), розвивати пам'ять, мислення, увагу, уяву, мовлення, зоровий аналізатор, дрібну моторику рук, відчуття кольору, композиції; виховувати інтерес до народної творчості, української культури; прищеплювати охайність і працелюбність.

Матеріал: зразки яєць-писанок; гуаш, акварельні фарби; пензлики; склянки з водою; серветки; палітра; зразки візерунків на аркуші; музичний супровід.

Хід заняття

Діти сидять на килимі. Читаємо вірш.

ВЕЛИКДЕНЬ

З Великоднем хай прийде

Щастя в кожну хату,

Щоб у вас завжди було

У родині свято.

Хай вам писанки несуть –

Сонечка краєчок,

Хай всміхаються боки

Золотих яєчок!

(Д. Білоус)

- Про яке свято йдеться?
- Чи подобається вам це свято? Чому?
- На Великдень люди дарують одне одному подарунки – фарбовані, розписані яйця. Розписані яйця називають писанками, а фарбовані, тобто

без візерунка – крашанами. Писанки – це символ пробудження землі, символ Великодня. Розписувати яйця – дуже давній звичай. Це робили майстри-художники. Найчастіше а писанках зображували сонце, зірки, квіти. Фарби для розпису виготовляли коренів та кори дерев. Із часом яйця почали прикрашати гарним орнаментом.

Демонструємо зразки писанок з каталогу С. Кульжинського «Полиці писанок Палагеї Литвинової».

- Зразки писанок з Полтавщини художниці Палагеї Литвинової гані та декоративні. На них по білому, червоному, жовтому або світло-зеленому фону наносять зазвичай рослинні чи геометричні орнаменти у два-три кольори. Орнаментація полтавських писанок різноманітна. Геометричний орнамент на писанках Полтавщини домінує. Геометричні мотиви – це перехрещення прямих ліній, сполучення їх у вигляді восьмикутної зірки (безконечник, сорококлин, драбинки, сонечка – традиційний малюнок для писанок Полтавщини та й усієї України).
- У рослинних візерунках сполучаються реалістичні та стилізовані квіти відомими назвами: рожа, хмелик, маків цвіт, гвоздики, сосонки, барвінок, нує музей писанки на Україні у місті Коломия. А у Канаді навіть є єдиний звіті пам’ятник писанці.
- Які елементи розпису ви бачите на зразках?
- Які фарби використовували майстри для розписування яєць? Заплющте очі й уявіть, що ми потрапили у передсвяткову майстерню та перетворилися на майстрів. На тих самих, як; так гарно розписували великодні яйця.

ПИСАНКА

Розмалюю писанку, розмалюю,
 Коника гривастого намалюю,
 Розмалюю писанку, розмалюю,
 Соловейчика-любчика намалюю.
 Розмалюю писанку, розмалюю,
 Рублену сопілочку намалюю,

А моя сопілочка буде грати,
Буде коник весело танцювати.

(Т. Коломієць)

- Розплюште очі, погляньте: в художній майстерні вже все готове для того, щоб узятися до розписування великодніх яєць. Що нам потрібно для роботи?
- Спочатку підготуймо наші пальчики.

Пальчикова гімнастика «Писанки»

В хаті на осонні

(Стискають і розтискають пальці.)

Сяду на ослоні.

Сяду я скраєчку —

(Долонька потирає долоньку.)

Розпишу яєчко.

Нумо, пензлик, потанцюй,

(Пальці у пучці, малювання в повітрі.)

Гарно писанку малюй!

Буде небо і земля,

(Малювання в повітрі.)

І ставочок, і поля.

Сильний і міцний дубок,

(Кулачок на кулачок.)

А на ньому — яструбок.

Буде в мене писанка —

(Оплески в долоньки.)

Про Україну пісенька.

(В. Таран)

- Майстри-художники, займіть свої місця!
- Спочатку необхідно продумати весь візерунок та розташувати елементи так, щоб він був цікавим і гарним, рівномірно розподіленим на поверхні

яйця. Сам орнамент може бути різним: гірлянда із зеленого листя, і волошки, і сонечко, і різноманітні лінії (прямі, хвилясті), кружечки, зірочки.

- Основу якого кольору ви оберете?
- Які фарби для орнаменту візьмете?
- Раджу взяти яскраві, насичені. Ось яку писанку намалювала я. *(Показую зразок.)*
- Обирайте заготовку і розписуйте свою писанку до свята.

Самостійна робота дітей. Застосовуємо індивідуально-диференційований підхід. Заохочуємо прояви творчості дітей. Діти малюють під спокійний музичний супровід.

- Які диво-писанки ви намалювали, справжні майстри! Від них і настрої поліпшується, і наближення свята відчувається.

Влаштуємо виставку дитячих робіт та пропонує дітям дати оцінку своєї роботи і роботи інших. Разом розглядають малюнки, підкреслюють різноманітне вирішення зображення візерунка писанки.

Конспект заняття «Писанка»

Програмовий зміст: продовжувати знайомити дітей із народним оберегом — писанкою, її значенням у народних святах та обрядах. Учити дітей підбирати візерунки до майбутніх «писанок», малювати візерунки на овалі. Слухати та розуміти віршований текст. Продовжувати вчити правильно тримати пензлик, наносити малюнок. Закріплювати вміння ритмічно наносити пензликами, ватними паличками, які характерні для «писанкарства», використовуючи, як знайомі прийоми, техніки в малюванні, так і нестандартні. Розвивати естетичний смак, бажання малювати. Виховувати почуття гордості за український народ, народні обереги.

Обладнання: різного кольору форми -заготовки овалу «яєць» із солоного тіста, кошик із різноманітними писанками, зразки розмальованих писанок, гуаш різних кольорів, пензлики (вузький і широкий), ватні палички, склянки з водою, серветки, кусочки кольорових ниток (10-15см).

Попередня робота: розгляд писанок, відвідування музею із змінною виставкою писанок при «Будинку школярів та юнацтва», вивчення віршів на «Великодню» тематику, підготовка форм із солоного тіста.

Хід заняття

Організаційний момент.

Вихователь. Ми, дітки, готуємось з вами до «Великодня», «Пасхи».

Що ж готують на це свято, а на інші цього не роблять. *(Відповіді дітей)*. Так, тільки на це свято випікають спеціальний хліб – паску та фарбують яєчка «крашанки», або розмальовують їх – «писанки». Ось і у мене є кошик із «писанками». Його нам передала із села бабуся Одарка. З давніх – давен існував у нашого народу звичай – обмінюватися писанками. Вона хоче, щоб ви, малята, зберегли нашу традицію – розмальовувати писанки на Великдень. Давайте розглянемо їх. *(Звертає увагу дітей на орнамент писанок, колір, якими мазками вони виконані)*. Пам’ятаєте, малята, я вам розповідала, що кожний мазок, кожна

«кривулька» щось означають. Важливо і те яким кольором вони виконані. *(Розглядають площинні «писанки» - ритмічність нанесення малюнку тощо).*

Вихователь. Давайте. Трішки розінемось. Візьміть із бабусиноного кошика «писанки» (дерев'яні) та й пограємось.

Рухлива народна гра «Писана – мастак»

Діти стають у коло, тримаючи у одній руці дерев'яну писанку. Лічилкою обирають, того хто буде ходити у колі. Дитина іде по колу і, легенько стукаючи по «писанках» говорить:

У кружечку я ходжу «мастака» собі знайду

Стук –стук, стук – так ось і буде мій «мастак»

(Дитина кого «вдарили» останнім починає втікати за колом, а той хто вибрав «мастака» наздоганяє. Якщо наздоганяє дитина виходить із гри. Обирають наступного «мастака».)

Вихователь. Відпочили трішки , а тепер будемо «творити». Що ми виготовляємо сьогодні? *(Пригадують техніку та прийоми малювання)*

(Нагадуємо і про те, що і в малюванні по заготовках обов'язково промивати пензлик після кожної фарби).

Вихователь. Беріть свої «чарівні пензлики» і починаємо малювати свої «писанки». Подумайте для кого ви їх будете розмальовувати, вложіть тепло, любов своїх сердечок і починайте.

(Діти виконують практичну роботу під музичний супровід. Вихователь може продекламувати вірш «Писанка» Т. Коломієць. Ще нагадує, що їх «писанка» розфарбована з двох боків, тому малюнок має бути на обох, попередньо давши «писанці» висохнути.)

(Закінчують розмальовування. Дають висохнути, самі йдуть грати в народну гру «Квачик». Коли добре висохне фарба, всаджують нитки у дірочки, зав'язують вузлики і вішають на «деревице»).

Підсумок.

Конспект заняття «Українська народна іграшка»

Програмовий зміст: збагачувати знання дітей про різні види української народної іграшки; пояснити, яку роль відігравала іграшка в житті людей; викликати у дітей інтерес до народної іграшки; навчити створювати власну іграшку з тканини; виховувати творчість і охайність в роботі.

Матеріал: виставка народної іграшки; загадки; дидактична гра «Збери іграшку»; матеріал для виготовлення ляльки – мотанки (тканина, нитки, наповнювач).

Хід заняття.

Вихователь: Добрий день, діти. Сьогодні хочу запросити вас , а куди саме, здогадайтесь.

Є діти, на світі щось дуже чудове

Вони разом з нами ще з колискових.

Ми граємось ними і раді завжди

Коли у дарунок приносять нові.

Бувають яскраві і навіть смішні

Бувають веселі, пухнасті, м'які

Великі, маленькі й усі чарівні.

Вихователь: Молодці, так це іграшка. Подивіться будь-ласка, яка в нас чудова виставка народної іграшки. Які ви бачите іграшки? Чи всі вони однакові? З чого зроблені? (*Відповіді дітей*).

Вихователь: Які ви розумні. Діти сьогодні до нас в гості завітала пані Тетяна. Вона нам розповість про народні іграшки.

Під оплиски дітей заходить гостя.

Пані Тетяна: Добрий день, діти. Яка у вас гарна виставка іграшок. Такі всі різні, цікаві. Чи ви знаєте, яка іграшка з'явилася першою? (*Роздуми дітей*).

Пані Тетяна: Давайте я розповім вам історію української іграшки. Народні іграшки робили з різного матеріалу.

Дерев'яна іграшка, мабуть найдавніша. Найімовірніше, спочатку це була звичайна гілочка, трохи схожа на людину чи звіра. Пізніше така фігурка стала більш досконалою, більш схожою на людину чи тварину. В наш час існує кілька видів дерев'яних іграшок, дитячі сопілки та маленькі іграшкові скрипки. Однак найбільш поширеними дерев'яними іграшками є звірі: коники та олені, кози та ведмеді.

Солом'яна лялька – мотанка – іграшка, що відома майже в усьому світі. Її роблять із соломи, трави, очерету, які перегинають навпіл, зв'язують у кількох місцях, формуючи голову й статуру, а потім «вдягають». Вважалося, що така лялька носила магічну функцію: коли дитина хворіла, їй давали гратися цією лялькою – хвороба переходила з дитини на ляльку. Після цього останню спалювали – у такий спосіб «лікували».

Схожа на неї лялька, зроблена з ниток. Але виникла вона пізніше, коли нитки були вже у повсякденному вжитку.

Лялька – жованка (вузлова лялька) – аби її зробити, брали кусень хліба, пережовували й клали в клаптик тканини, який призначався для голови іграшки, зв'язували його ниткою, наче вузлик, і залишали висохнути. Потім одягали ляльку: на голову зав'язували хустку, тулуб робили з окремих клаптиків, зав'язували обгортку та фартух. Обличчя робили нитками у вигляді хреста. Жований хліб і хрест на обличчі виконували роль оберега.

Іграшка з глини – теж дуже давня. Серед іграшок із глини є й зображення різних тварин, і жіночі постаті. Окрему групу керамічних іграшок складають свищики з глини. Є припущення що ця група іграшок є нащадком старих магічних, ритуальних інструментів, за допомогою яких викликали добрих духів і відганяли злих.

Їстівні іграшки – різновид іграшок, які можна з'їсти. Такі іграшки дарували дітям на свята: сирні коники та олені, печені пані, коні й весняні жайворонки тощо.

Вихователь: Дуже дякуємо вам пані Тетяна, за таку чудову розповідь. Ми багато нового і цікавого дізналися про іграшки. А чи всі уважно слухали, ми зараз перевіримо.

Замість справжньої дитини

Є у кожної дівчини.

Її пестять, одягають.

І годують її смачно –

Дуже мамі вона вдячна! *(Лялька)*

Здавна людям помагає,

Довгий хвіст і гриву має,

Любить сіно пожувати,

«І-го-го !» - ірже завзято,

Бо не відає про лінь,

Як працює в полі *(Кінь)*

Голосок тоненький має

Всіх маляток звеселяє.

Ви на ній всі граєте

Хто вона? – впізнаєте?

Не паличка , не гілочка –

А звучить її *(Сопілочка).*

Вихователь: Молодці, всі загадки відгадали.

Подивіться, нам пані Тетяна залишила подарунок. Але його треба скласти, щоб дізнатися, що це за подарунок.

Дидактична гра « Збери іграшку »

Кожній команді дається конверт з розрізаними малюнками. Дітям потрібно зібрати малюнок і сказати, що це за іграшка і з якого матеріалу вона зроблена.

Вихователь: Молодці! Гарно всі попрацювали. Час тепер нам відпочити.

Фізкультхвилинка

Швидко, діти, підлетіли,

Мов горобчики малі.

Руку вправо, руку вліво,

Всі дружненько розвели.

А тепер до сонця руки

Й на носочки піднялись.

Руки в боки, два підскоки,

Всі прогнулись, підвелись.

Як горобчики, присіли,

Поклювали зернятко.

Піднялись і полетіли,

Усміхнулись сонечку.

Вихователь: Діти, запрошую вас до майстерні «Ляльки - мотанки». Погляньте, що ви бачите на столі. Діти роздивляються тканину, нитки. Як ви вважаєте, що можна зробити з цього. (*Відповіді дітей*).

Вихователь: Правильно, ляльку. Кожен із вас зробить свою, власну ляльку. (*Діти сідають за стіл, а вихователь послідовно показує, як зробити ляльку – мотанку. Діти повторюють*).

Вихователь: Які гарні ляльки. Давайте зробимо виставку ваших робіт. Щоб всі батьки могли помилуватися вашими роботами.

Діти разом з вихователем оформлюють стенд своїми роботами.

Вихователь: Діти, що нового і цікавого ви сьогодні дізналися від пані Тетяни ?
Що найбільше вам сподобалось ?

Конспект заняття «Дивовижні іграшки»

Програмовий зміст: провести бесіду про декоративно-прикладне мистецтво; поглибити поняття про розмаїття форм і пропорційні особливості будови тварин; удосконалювати навички роботи з пластиліном (глиною), уміння передавати форму та пластику тварин на основі перегляду творів декоративно-прикладного мистецтва; розвивати відчуття гармонії у процесі попереднього перероблення форм реальних у декоративні; сприяти формуванню поваги до праці народних майстрів і розумінню краси декоративно-прикладного мистецтва.

Обладнання: ілюстрації із зображенням керамічних виробів, глиняні іграшки, глечики, макітри, куманці, кухонні дощечки; пластилін, стеки, дощечка для ліплення, серветка, фарби, пензлі, склянка з водою.

Хід заняття:

I. Організаційна частина:

Візьми собі за правило:

Видумуй, пробуй, твори!

Розум, фантазію ти прояви!

II. Робота над темою заняття:

1. Бесіда про декоративно-прикладне мистецтво

Людина за своєю природою — художник. З давніх-давен нею керувало бажання збагатити красою усе, що її оточували і до чого торкалися її руки. З цією метою на прості тканини наносили вишиті візерунки, керамічні вироби прикрашали видавленими, прошкрябаними і намальованими орнаментами. Візерунок надавав предмету особливої краси, багатства й ошатності. Прикрашену річ оцінювали вже не тільки за користь, але й за майстерність виконання. Стародавні гончарі, ковалі, ткачі, кравці і взагалі ремісники, майстри декоративно-прикладного мистецтва, створювали справжні шедеври, які ми можемо побачити сьогодні у музеях, картинних галереях і на виставках.

2. Словникова робота:

Художньо виконані предмети побуту – одяг, посуд, меблі, килими, вишивки, ювелірні вироби, мереживо, керамічні іграшки тощо – називаються *предметами декоративно-прикладного (ужиткового) мистецтва*.

У них поєднуються краса і зручність, практичність і доцільність.

Мистецтво прикрашування предметів називається «*декоративним*» (від слова «декор» – «прикраса»).

3. Продовження розповіді:

Це – найпоширеніший вид мистецтва, бо його зразки зустрінеш у кожному помешканні.

Пам'ятки декоративно-прикладного мистецтва дійшли до нас з глибини віків. Майстри створювали предмети побуту з найрізноманітніших матеріалів: дерева, глини, пряжі, шкіри, металу, каменю тощо.

Одним із найдавніших видів народного декоративно-прикладного мистецтва є гончарне виробництво. З глини виготовляли керамічний посуд (гличики, куманці, чашки, миски, макітри). Вироби з різних видів глини, випалені при високих температурах у спеціальних печах, називаються *керамікою*. Гончарні вироби виготовляли за допомогою гончарного круга, а щоб вони були міцніші, їх покривали поливою (*тонким шаром свинцевого порошку, який плавився під час обпалювання*). Великим досягненням у кераміці стало відкриття фарфору – техніки виготовлення виробів з білої глини і спеціальних домішок.

На Україні основними центрами керамічного мистецтва були Опішня, Миргород, Зіньків Полтавської області; Дибинці, Васильків Київської; Попівка, Нова Водолага Харківської; Кути Івано-Франківської.

Форми керамічних виробів та їх оздоблення в різних регіонах були позначені місцевими характерними рисами. В одній місцевості переважали геометричні орнаменти, в іншій – на посуді розквітали пишні рослинні візерунки: квіти соняшника, рожі, грона винограду. Розписувалися також глиняні іграшки – свищики у формі півників, баранчиків, вершників, козликів, коників тощо.

2. Перегляд демонстраційного матеріалу (з коментарем вихователя).

5. Продовження розповіді:

Дитяча іграшка – зображення півника чи баранчика, створене нестримною фантазією народного майстра, – неповторна перлина, що визначає обличчя народу.

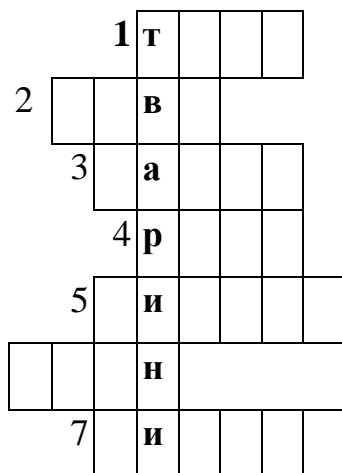
У давні часи люди робили жіночі фігурки з глини, прикрашали їх візерунками, обліплювали зерном і кидали у вогонь.

Після виконання цього магічного обряду, що мав принести багатий урожай, фігурки віддавали для забави дітям. Так з'явилися перші іграшки.

Українські народні іграшки надзвичайно різноманітні. Є вони дерев'яні, глиняні, сирні, солом'яні та з інших природних матеріалів, щоправда, відрізняються кольором, формою, візерунком, оздобленням і технікою виготовлення.

- Сподобалась вам наша бесіда? *(Так)*. А зараз ми разом відгадаємо кросворд за допомогою загадок і узнаємо яке слово яке там заховано.

6. Розгадування кросворду:

- 1) Він такий смугастий,
Він такий ікластий,
Найстрашніший у тайзі –
Перед ним тремтять усі!
Як роззявить пащу – р-р-р!
Називають звіра... *(Тигр)*.

- 1) Ходить хмуρο між дубами,
Хижо клацає зубами.
Весь, як є, жорстока лють,
Очі так її і ллють.
Зачаївся ось, примовк
Грізний звір цей, звісно... (*Вовк*).
- 2) Він із казки, він із пісні,
В нього зубки, як залізні.
Капустинку він гризе,
Зветься звір на букву З. (*Засць*)
- 3) І мене ти стережись —
Полювати пішла... (*Рись*).
- 4) Така велика, довгошия
І вища за найбільшу шафу.
Така розумна і красива
У зоопарку є... (*Жирафа*).
- 6) Я сірий, високий,
Замість носа в мене – хобот. (*Слон*).
- 7) Прийшла кума із довгим віником
На бесіду із нашим півником.
Схопила півня на обід
Та й замела мітлою слід. (*Лисиця*).

- Молодці діти! Ви все вірно відгадали. І в нас вийшло слово « тварини». І ми з Вами сьогодні будемо ліпити тваринку – забаву: баранця, коника.

- Перед тим, як розпочати працювати, згадаємо правила Т/ Б.

7. Правила техніки безпеки та культури праці:

1. Не розмахувати стеками, щоб не поранитись.
2. Ліпити тільки на підкладній дощечці.
3. Не залишати шматочки пластиліну на парті, не кидати їх на підлогу.

4. Після роботи руки треба витерти серветкою і добре вимити.

Перед виконанням практичної роботи слід нагадати дітям прийоми роботи з пластиліном. (*Використовуються демонстраційні таблиці «Прийоми роботи з пластиліном»*).

8. Послідовність ліплення баранчика чи коника:

- а) поділіть пластилін на дві непропорційні частини ;
- б) з першої зробіть тулуб; для цього розкачайте пластилін прямими рухами рук і утворіть товстий валик; кінці валика зігніть дугою, стекою зробіть розріз; пальцями рук сформуєте передні та задні ноги;
- в) від загальної форми відтягніть пластилін для шиї та голови, потім зробіть мордочку, а на ній – маленький носик ;
- г) із протилежного кінця форми зробіть хвіст ;
- д) з другої частини пластиліну зліпіть ріжки і з'єднайте їх з головою; стекою виділіть очі, ніс; зарівняйте нерівності та надайте фігурі характерних ознак;
- є) готову фігуру розфарбуйте.

У такий спосіб можна виліпити і коника.

IV. Практична діяльність дітей:

Під час самостійної роботи дітей вихователь надає індивідуальну теоретичну і практичну допомогу.

(*Звучить аудіозапис*).

Фізкультхвилинка:

Всі стомилися ми трішки.
 Хай спочинуть руки-ніжки.
 Ми стомились вже сидіти –
 Хочем трошки походити.
 Подивитися у віконце,
 Потягнутися до сонця,
 Наче м'ячик, пострибати –
 Й знову будем працювати!

Продовження практичної роботи дітей.

V. Прибирання робочих місць.

VI. Підсумок заняття:

Перегляд та оцінювання виробів.

Виставка дитячих робіт.

Ось і закінчилось

Наше заняття -

За роботу по заслугі

Щиро дякую вам, друзі.